

g.Ø

El millor
ús amb
la mínima
gramàtica

gramàtica
zerØ

gramática
zero

*A la memòria de
Manuel Sanchis Guarner,
en el centenari del seu naixement,
com a treballador incansable
i gramàtic solvent,
qui, amb la seua tasca
i el seu exemple,
tant va contribuir a difondre
i dignificar la llengua dels valencians*

Direcció del projecte *Gramàtica zero*: Francesc Esteve

Redacció: Francesc Esteve, Josepa Melià

Disseny: L3C. Paco de la Torre + Teresa Tomás

© 2011 - Servei de Política Lingüística - Universitat de València

ISBN: 978-84-370-8169-4

Dipòsit legal: V-2633-2011

Imprimeix: LAIMPRESSA CG www.laimpressacg.com

A tall d'invitació	7
Què és la <i>Gramàtica zero</i> i què aporta de nou	9
<i>Gramàtica zero</i> , triple consultabilitat: ús per a aprofitar-la al màxim	13
Agraïments	15
Taula de continguts	17
Fitxes	29
Bloc 1: Fonamental	31
Bloc 2: Errades típiques de castellanoparlants	89
Bloc 3: General	143
Bloc 4: Termes gramaticals	219
Recull d'expressions errònies de substitució automàtica	251
Índex analític	259

A TALL D'INVITACIÓ

La *Gramàtica zero* és un projecte concebut com a suport pràctic per a resoldre, de manera ràpida i entenedora, els problemes i dubtes més habituals en l'ús lingüístic, sobretot en la sintaxi, que és un dels aspectes més complexos i alhora menys visibles i menys coneguts de la gramàtica. Enfront de l'ortografia o el lèxic, que tenen solucions accessibles amb els verificadors automàtics o amb la simple consulta a un diccionari, la sintaxi té un suport tècnic escàs i més difícilment abordable.

Però, tanmateix, és dels pilars fonamentals de l'expressió. Com a construcció i organització del text, la sintaxi és potser la part que més incideix en allò que podríem anomenar l'arquitectura del pensament i la seua materialització lingüística: la manera com es connecten i es combinen les idees mitjançant les paraules i la relació que aquestes contrauen en un text, siga oral o escrit, per formar un tot coherent i comunicatiu.

El projecte de la *Gramàtica zero* és una mostra del compromís de la Universitat de València i, en concret, del seu Servei de Política Lingüística, juntament amb les altres universitats públiques valencianes, per oferir a la comunitat universitària tots els instruments al seu abast amb una finalitat doble: millorar la quantitat de l'ús (més docència, recerca, publicacions i documentació) i també la qualitat d'aquest ús: més correcció, adequació i precisió en les comunicacions orals i escrites en la llengua pròpia. Cal remarcar ací que el segon aspecte, el qualitatiu, és sovint un entrebanc per al primer, el de la quantitat. Moltes persones declaren que la inseguretat en l'expressió correcta i precisa fa que es retraguen respecte a una utilització més àmplia i intensa.

L'avantatge de la *Gramàtica zero* és que, fidel al seu títol, no dona res per sabut i, per tant, resulta accessible a tothom. De fet, el seu fil conductor són els problemes reals, els més importants i freqüents, dels usuaris. Així, l'obra no s'organitza segons uns criteris gramaticals tècnics i interns, poc coneguts per als no iniciats, que sovint no saben ni on cal cercar un determinat dubte. Ben al contrari, s'estructura d'acord amb les necessitats dels parlants i, sobretot, dels "escriptors": a partir dels problemes presentats d'una manera clara i amb la mínima terminologia lingüística. I això

es comprova des del mateix índex inicial, on no trobarem denominacions especialitzades sinó una relació de frases, presentades com a exemples dels problemes, amb una remissió a la fitxa en què es tracten.

I, en connexió –mai més ben dit– amb aquest esperit pràctic, directe i comunicatiu, la *Gramàtica zero* en paper només és una part del projecte. Hi ha una versió consultable en línia que no sols en recull tots els continguts, sinó que els ofereix de manera encara més interactiva, ampliable i en permanent millora, amb atenció dels suggeriments i les necessitats dels usuaris.

Si, a més de guiar en el bon ús, aquesta *Gramàtica* suscita més ús, haurà fet tot el seu paper i estarem ben satisfets d'haver emprès una bona línia d'acció i d'estar en línia amb els usuaris. Ara vosaltres hi teniu la paraula.

Josep Vicent Boira Maiques

Director del Servei de Política Lingüística

Francesc Esteve i Gómez

Responsable i redactor del projecte
Gramàtica zero

QUÈ ÉS LA GRAMÀTICA ZERO I QUÈ APORTA DE NOU?

La *Gramàtica zero* és un recull de fitxes fetes amb la intenció que descriu el seu subtítol: *el millor ús amb la mínima gramàtica*. Aborda els dubtes lingüístics més freqüents i importants en sintaxi, és a dir, en la construcció de frases. I, sobretot, mira de resoldre'ls recorrent a les explicacions més simples, a una notable gamma d'exemples i a una presentació gràfica que d'un colp d'ull permetia visualitzar quin és el problema i quines les solucions.

Mínima terminologia gramatical

Les fitxes es presenten amb la mínima terminologia gramatical. Eviten tots els tecnicismes amb explicacions simples. Aquells termes gramaticals que resulten imprescindibles (*gerundi*, *relatiu*, *complement predicatiu*, etc.) apareixen marcats amb → i remeten a una altra pàgina de la fitxa corresponent del bloc “Termes gramaticals”, on es defineixen de manera breu i entenedora.

Màxima exemplificació

Mentre que la terminologia gramatical es redueix a la mínima expressió, els exemples són abundants i, fins on és possible, il·lustratius de tota la gamma dels casos possibles. Intentem així que, si l'explicació gramatical no és prou aclaridora, sí que ho siguin almenys els exemples, que poden guiar l'usuari, si més no, pel recurs de l'analogia.

Informació pas per pas i presentada de manera binària

La informació es dona en petites dosis i de manera preferentment binària, amb alternatives de dos termes. Per exemple, per explicar la distribució de *baix-davall-sota*, primer es confronta *baix* al bloc *davall-sota*; després, es delimiten *davall* i *sota*; i, finalment, s'aborda *davall* enfront de *davall de*. Un altre cas: per aclarir quan cal emprar *tan* i quan *tant*, es descriu l'ús del terme més fàcil i marcat, *tan*, i s'adverteix que *tant* s'usa en la resta de casos, cosa més pràctica que recórrer a tot un seguit d'explicacions gramaticals més complexes.

Sempre que és possible, en compte d'acudir a exposicions tècniques, el guiatge es fa per un procediment més simple: les substitucions. Així, hom evita fer referència al caràcter adverbial o quantitatiu de *gens* o al pronominal de *res*, i es proposa només substituir-los per altres locucions: si en aquell context podem dir *en absolut* o *ni mica (de)*, el terme adequat és *gens* i si hi podem dir *cap cosa*, *res*.

Fitxes: estructura

Les fitxes es presenten de la manera següent:

a) Quadre sinòptic inicial

Tota fitxa comença amb un quadre sinòptic inicial que resumeix d'un colp d'ull, amb rètols curts i exemples, el contingut que més avall es desplega amb detall.

b) Esquema inicial de la fitxa, en els casos més complexos

Les fitxes que aborden qüestions més complexes comencen amb un esquema inicial que situa les línies principals, generalment de manera binària. Per exemple, l'anomenat *lo neutre* té dues solucions correctes bàsiques, segons que expresse: a) un valor d'abstracció ('allò que és...'); b) valor intensiu ('com és de...').

c) Informació dosificada i gradual

En el cos de la fitxa la informació es presenta dosificada, amb apartats breus introduïts per títols ben descriptius (que sovint són quasi un resum), desplegats en explicacions curtes i simples. El recorregut de la fitxa és gradual: comença amb els aspectes fonamentals i més generals (els més importants i més freqüents) i va avançant cap als punts més específics, de menys rellevància i freqüència més baixa. Per estalviar repeticions, quan cal, es remet a un altre apartat.

d) Comparacions il·lustratives amb altres llengües

En alguns casos es donen les formes equivalents d'altres llengües que ens són pròximes (castellà, francès, italià i anglès), formes que poden servir d'il·lustració o de model per al fet gramatical que s'explica. Si l'usuari el co-neix en aqueixa llengua, li pot estalviar –o bé pot reforçar– les explicacions

gramaticals que presentem. En són exemples la caiguda de preposicions davant de *que* conjuntiu (en anglès, francès i italià) o l'ús dels pronoms adverbials *en* i *hi* (molt semblant en francès i italià).

e) “Especialitzat”

Al final de les fitxes i amb l'etiqueta *especialitzat* s'exposen, quan cal, aquells aspectes més tècnics dels fenòmens gramaticals tractats. Són prescindibles per a l'usuari mitjà, però poden aportar informació valuosa (o fins i tot curiosa i estimulante) a qui vol aprofundir-hi més.

Usos formals i escrits i exclusió dels registres informals o col·loquials

Les fitxes només tracten dels usos en els registres formals o escrits, amb una voluntat de consolidació d'un estàndard flexible, però alhora unitari i de referència inequívoca per a tota la comunitat lingüística. En les fitxes hom s'absté deliberadament d'abordar els registres informals o col·loquials, excepte per indicar quan s'aparten de la normativa o de l'ús considerat formal o estàndard.

Gramàtica normativa consolidada

Les fitxes es conceben com una divulgació de la gramàtica normativa consolidada. Defugen els termes, les nocions i els usos no confirmats com a generalment acceptats. En cas de manca d'unanimitat sobre algun dels punts, recullen les denominacions més comunes i entenedores (en general, les de la gramàtica tradicional) i les recomanacions normatives més esteses i, en darrera instància, les de l'Institut d'Estudis Catalans i les universitats valencianes.

Blocs de fitxes

Sabem que les denominacions de les fitxes no sempre són prou transparents ni garanteixen una comprensió immediata a l'usuari mitjà (p. ex. *caiguda de preposició davant que* (*conjunció*), *gerundi de posterioritat*, etc.). Això pot fer que aquest usuari se senti més atret per les fitxes que li resulten més entenedores en una primera ullada (aquelles que només impliquen un canvi automàtic de *a* per *b*, del tipus *arrel de* → *arran de*), les quals són sovint les menys rendibles en termes de freqüència i sobretot d'importància en la correcció gramatical.

Per aquest motiu, si l'usuari n'ha d'extraure el màxim rendiment, pot ser útil guiar-lo cap a unes certes fitxes que resolen el gruix bàsic dels problemes, tant des del punt de vista de la importància com de la freqüència. Per això, hem proposat dos blocs inicials de fitxes (“Fonamental” i “Errades típiques de castellanoparlants”) per raons netament pràctiques: aplegades així és més fàcil consultar-les i fins i tot “estudiar-les” que no si es presenten disperses. Aclarim que hi ha més d'una fitxa que podria encabir-se en l'altre bloc i que no tots els aspectes tractats en una mateixa fitxa són fonamentals o errades típiques per interferència del castellà, però almenys sí que ho són els punts inicials. Una vegada més, d'acord amb l'esperit d'aquesta *Gramàtica zero*, és la utilitat pràctica el factor que hi hem tingut més en compte. I per això mateix, si algú vol traure'n el màxim profit, li recomanem de repassar tots dos blocs.

Fi i abast de les fitxes

Som ben conscients de les limitacions d'aquest recull. Encara que hem volgut abastar la majoria dels casos problemàtics en sintaxi i malgrat que hem pretès que cada fitxa fos al màxim d'exhaustiva i d'explicativa, les restriccions que ens hem imposat (mínima terminologia gramatical, màxima simplicitat expositiva, abundant exemplificació i brevetat) poden fer que no s'aborden totes les possibilitats ni es donen solucions vàlides per al 100% dels casos.

Tot i això, si reeixim a oferir un guiatge general en les faltes, els dubtes i els problemes més freqüents en sintaxi i si desvetlem l'interès per entendre'ls i resoldre'ls, sentirem que ja hem atès el nostre objectiu. L'usuari s'haurà ja proveït d'un mínim bagatge i estarà en disposició de recórrer, si ho creu oportú, a gramàtiques més exhaustives.

GRAMÀTICA ZERO, TRIPLE CONSULTABILITAT: ÚS PER A APROFITAR-LA AL MÀXIM

La *Gramàtica zero* presenta tres possibilitats de consulta diferents, que es poden utilitzar segons el moment:

1. Per a l'**usuari curiós**, que vol **comprovar els seus coneixements**: consulta a partir de la **taula inicial**.
2. Per a l'**usuari estudiós**, que vol **consolidar uns fonaments gramaticals**: consulta a partir dels **blocs**.
3. Per a l'**usuari atrafegat i ocasional**, que vol **trobar una solució ràpida a un punt concret**: consulta a partir de l'**índex analític final**.

Per a més informació, vegeu els paràgrafs següents.

1. Comprovar els coneixements → Taula de continguts

La *Gramàtica* pot consultar-se com un qüestionari incitador en què l'usuari s'interroga primer sobre coneixements i es posa a prova, després, sobre diferents punts gramaticals que potser ni s'havia qüestionat abans.

L'usuari curiós pot començar per la taula de continguts: allà trobarà una llista dels punts gramaticals tractats, que s'exposen amb exemples i no amb terminologia lingüística. Per exemple: "Insisteixen *en* què no ho han fet ells" o "Insisteixen *que* no ho han fet ells"?, en comptes de la nomenclatura tècnica gramatical "Caiguda de preposicions davant *que* (conjunció)". De fet, aquest darrer rètol és només el títol de la fitxa al qual es remet, perquè cal caracteritzar inequívocament els fenòmens gramaticals descrits.

2. Consolidar uns fonaments gramaticals → Blocs de fitxes

La *Gramàtica zero* la conformen diversos blocs. El primer recull les faltes de sintaxi fonamentals: aquelles que són alhora més freqüents i més importants per a la correcció. El següent es destina sobretot als usuaris que tenen o han tingut el castellà com a primera llengua, cosa que els provoca interferències

específiques. Si l'usuari consulta el primer o aquests dos blocs inicials, pot adquirir els elements per a millorar en un percentatge molt significatiu les faltes més recurrents i de més entitat.

En un tercer bloc ("General") s'inclouen les fitxes que aborden aspectes d'un abast i un pes més relatiu. El text es completa amb un breu recull d'expressions incorrectes que són substituïbles per altres de correctes de manera automàtica (per exemple: *tal i com* → *tal com*). Com a annex, hi ha un apartat en què s'expliquen, amb la mateixa estratègia de màxima brevetat i simplicitat, aquells pocs termes gramaticals que ha calgut utilitzar en les fitxes.

3. Trobar una solució ràpida a un punt concret → ÍNDEX ANALÍTIC

L'usuari que simplement vol trobar la solució a un problema molt delimitat pot consultar l'extens índex analític final, en què es recullen tots els fenòmens sintàctics i tots els mots i construccions que han estat tractats o esmentats.

Aquest índex no pressuposa cap coneixement gramatical previ i inclou sobretot els mots o les construccions que s'han abordat, però també conceptes expressats de la manera més simple i intuïtiva ("causa", "condició", "contraposició", "acció simultània" o "simultaneïtat"). Conté també alguns termes gramaticals, però es limita als imprescindibles i més difosos.

Us desitgem una bona consulta per al millor ús amb la mínima gramàtica!

AGRAÏMENTS

Els redactors de la *Gramàtica zero* volem deixar constància del nostre agraïment a totes les persones que ens han fet suggeriments que han contribuït a millorar el contingut i la presentació d'aquesta obra.

Maria Josep Cuenca, Alfons Esteve, Joan Antoni Lluch, Emília Matallana, Maite Montava, Manuel Pérez Saldanya i Soledat Rubio han llegit les fitxes i han aportat consells de gran valor per a fer les explicacions més precises, més simples i més entenedores. Paco de la Torre i Teresa Tomás són els responsables del disseny, que creiem que ha reeixit a presentar d'una manera ben amena i visual una cosa sovint tan àrida i complexa com és la sintaxi. Graeme Berman, Núria Plot i Luca Scala han tingut una cura exquisida en la correcció i l'adequació dels exemples i citacions en anglès, francès i italià, respectivament. Amb la seua experiència en la divulgació de la ciència, Soledat Rubio ens ha fornit d'idees fonamentals per al projecte, des la concepció inicial i general fins a detalls de presentació i publicació molt específics. I, finalment, Alfons Esteve, cap tècnic del Servei de Política Lingüística, i Josep Vicent Boira, director d'aquest, ens han donat tot el seu suport i el seu estímul des del moment inicial en què els proposàrem el projecte.

A tots ells, moltes gràcies, com també, ja d'entrada, a les persones usuàries de l'obra, a qui convidem també –o sobretot– a ajudar-nos a millorar-la amb suggeriments basats en l'ús real. Vosaltres sou, al capdavant, els qui posareu a prova la utilitat efectiva –que d'això es tracta– d'aquesta *Gramàtica zero*.

TAULA DE CONTINGUTS

BLOC 1: FONAMENTAL

- 033** “Visc *a* Alacant” o “*en* Alacant”?; “Visc *a* un carrer cèntric” o “*en* un carrer cèntric”? “A l’Atenes de Pèricles tenim una mostra de democràcia directa” o “*En* l’Atenes de Pèricles”? “A *la* Bíblia trobareu l’explicació d’aquest passatge” o “*En* la Bíblia”?

1. A - EN PER A INDICAR LOCALITZACIÓ

- 035** “Té *algo* que t’inquieta” o “Té *alguna* cosa que t’inquieta” o “Té *quel-com* que t’inquieta”?; “És *algo* badoc” o “És un *poc* badoc”?

2. ALGO

- 037** “Informem *de que* hi ha risc de nevades” o “Informem *que* hi ha risc de nevades”?

3. CAIGUDA DE PREPOSICIÓ DAVANT QUE (CONJUNCIÓ)

- 042** “Ha tardat molt *en* respondre” o “*a* respondre”? “Foren els primers *a* descobrir-ho” o “*en* descobrir-ho”?

4. CANVI DE PREPOSICIONS DAVANT INFINITIU

- 043** “Hem convocat els membres de la comissió” o “als membres de la comissió?”, “Citava *a* Heidegger a tort i dret” o “Citava *Heidegger*...”?

5. COMPLEMENT DIRECTE DE PERSONA

- 047** “*En* descendir de família rica, podia permetre-s’ho” o “*Al* descendir d’una família rica...” o “*Com que* descendia...”?

6. EN + INFINITIU (I AL + INFINITIU) = TEMPS I NO CAUSA

- 050** “Havia publicat cinc llibres i tenia dos més en premsa” o “i *en* tenia dos més en premsa”?; “No va fer cas de la maledicció i se’n va oblidar” o “es va oblidar *d’ella*”?; “*Torneu-vos* a casa i porteu-m’ho” o “*Torneu-vos-en* a casa i porteu-m’ho”?

7. EN (PRONOM)

- 056** “Contragué molts deutes, *morint* en la misèria” o “*i morí* en la misèria”?

8. GERUNDI DE POSTERIORITAT, INCORRECTE

TAULA DE CONTINGUTS

- 058** “*Hi ha* molts indicis a favor de la teoria” o “*Hi han* molts indicis”?; “*Poden haver* més persones afectades pel virus” o “*Pot haver-hi* més persones afectades pel virus”?; “*N’hi ha* més sucre a la cuina” o “*Hi ha* més sucre a la cuina”?

9. HAVER-HI

- 061** “Sempre he volgut anar a Praga, però no he estat mai” o “però no *hi* he estat mai”?; “És un encès partidari del neoliberalisme: s’ha referit a *ell* ara i adés” o “i s’*hi* ha referit ara i adés”?; “Abans no era tan menfot: s’ha fet amb els desenganys” o “s’*hi* ha fet amb els desenganys”?; “És cega de naixement: no veu” o “no *hi* veu” o “no s’*hi* veu”?

10. HI (PRONOM)

- 067** “Amb les idees, Plató vol explicar *el* bo, *el* bell i *el* just” o “*lo* bo, *lo* bell i *lo* just”?; “No saps *lo* brut que anava” o “*com* anava de brut”?; “Feu-ho *tot lo curt que* pugueu” o “*tan curt com* pugueu”?; “Torneu *tot lo tard possible*” o “*al més tard possible*”?

11. LO NEUTRE

- 074** “*Tinc que* aprimar-me” o “*He d’*aprimar-me”?; “No és *precís que* ens respongueu ara” o “No *cal que* ens respongueu ara”?; “*Hi ha que* tancar la finestra abans d’obrir la porta” o “*Cal tancar la finestra...*”?

12. OBLIGACIÓ: EXPRESSIONS

- 077** “Venim *per* saludar-vos” o “*per a* saludar-vos”?; “Treballem *per* fer el món més just” o “*per* a fer el món més just”?; “És massa jove *per* anar-se’n de casa” o “És massa jove *per a* anar-se’n de casa”?

13. PER - PER A + INFINITIU

- 081** “*Estarà* malalt, perquè té la pell groguenca” o “*Deu estar* malalt, perquè té la pell groguenca”?; “El rellotge li *haurà* costat més de 6.000 €” o “li *deu haver* costat més de 6.000 €”?

14. PROBABILITAT I DEDUCCIÓ

- 084** “És preocupant la situació *en la què* es trobem” o “És preocupant la situació *en què* es troben”? “Són xafarderies contra *les que* no podem respondre” o “contra *les quals* no podem respondre”?

15. QUÈ (RELATIU) I EL QUAL DESPRÉS DE PREPOSICIÓ

BLOC 2: ERRADES TÍPIQUES DE CASTELLANOPARLANTS

- 091** “Si voleu un vestit barat, en la secció d’oportunitats n’he vist *algú*” o “n’he vist *algun*”?; “Els socis es repartiren els guanys i s’endugueren 50.000 € *cadascú*” o “*cadascun*”? “*Ningú* dels estudiants no s’ha presentat a la beca” o “*Ningun* dels estudiants” o “*Cap* dels estudiants”?

1. ALGÚ - ALGUN, CADASCÚ - CADASCUN, CADA U - CADA UN, NINGÚ - NINGUN/CAP

- 098** “Aquest no m’agrada; me n’emportaré *altre*” o “*un altre*”? “És possible *altra* societat” o “És possible *una altra* societat”?; “Si no li van bé aquestes, en tenim *altres*” o “en tenim *d’altres*”? “És un ploramiques, però, per *altra banda*, té raó en la queixa” o “per *una altra* banda”?

2. ALTRE - UN ALTRE

- 104** “L’ascensor va cap a *dalt* o cap a *baix*”? o “va cap *amunt* o cap *avall*”?; “Viuen tres carrers *més a dalt*” o “*més amunt*”?

3. AMUNT - AVALL

- 107** “*Anem a comentar* les diapositives” o “*Ara comentarem* les diapositives”; “Què vas a *fer* aquesta nit?” o “Què *faràs* aquesta nit?”; “Ja poden criticar-nos, que *anem a continuar* endavant” o “Ja poden criticar-nos que *ensem continuar* endavant”?

4. ANAR A + INFINITIU

- 112** “Ha pronunciat un discurs *ben* argumentat” o “*bé* argumentat”?

5. BÉ - BEN

- 113** “Volem situar-nos *com a* centre de referència en innovació” o “*com* centre de referència en innovació”?; “Es presenta *com el* salvador de la pàtria” o “*com al* salvador de la pàtria”? “En la novel·la, apareix *com a una* dona refinada i culta” o “*com una* dona refinada i culta”?

6. COM - COM A

- 118** “No tens *res* de paciència” o “No tens *gens* de paciència”?; “Les crítiques no l’afecten *res*” o “no l’afecten *gens*”?

7. GENS - RES

TAULA DE CONTINGUTS

- 121** “Si hagués pres aquell camí, no s’hagués perdut” o “no s’hauria perdut”?; “Encara que m’ho hagués donat, no li ho hagués acceptat” o “no li ho hauria acceptat”?

8. HAGUÉS EN COMPTES DE HAURIA

- 124** “Si és educat, no *el sembla* gens” o “no *ho sembla* gens”?; “T’he deixat un disc i encara no m’*ho* has tornat” o “no me *l’*has tornat”?; “Aquelles són les nostres veïnes o no *ho* són?” o “o no *les* són?”

9. HO (PRONOM)

- 128** “El videojoc que t’ha deixat, se *l’*hauries de tornar ja” o “*li l’*hauries de tornar ja”? O “*l’hi*” hauries de tornar ja”?; “Els regals que els has comprat, quan penses donar-se’*ls*” o “donar-los-els”?

10. LI, ELS + EL, LA, ELS, LES, HO, EN

- 135** “A elles, encara no *li* n’ha dit res” o “encara no *els* n’ha dit res”?

11. LI, INCORRECTE PER A DESTINATARI PLURAL (= ELS)

- 136** “A aquelles adolescents, *els* vaig oferir consell i ajuda” o “*les* vaig oferir consell i ajuda” o “*l’ls* vaig oferir consell i ajuda”?

12. L’LS, INCORRECTE COM A DESTINATARI PLURAL (= ELS)

- 138** “Ho ha explicat *mal*” o “Ho ha explicat *malament*”?; “Està *mal* explicat” o “*malament* explicat”?

13. MAL - MALAMENT

- 140** “No sé *quina* documentació demanen” o “*què* documentació demanen”? *Que* taula tan ben parada!” o “*Quina* taula tan ben parada!”

14. QUÈ - QUIN

BLOC 3: GENERAL

- 145** “Ho ha après *a base* de repetir-ho” o “*a força* de repetir-ho”? “Un plat *a base* de peix cru”?

1. A BASE DE

- 146** “Ha tingut un gran impacte *a nivell* internacional” o “*a escala* internacional” o “un gran impacte *internacional*”?

2. A NIVELL DE - AL NIVELL DE

- 148** “Ací, a Xàtiva, fa una calda insuportable” o “*Aquí*, a Xàtiva...”; “Ací dalt, a la cambra, no ho trobem. I *ahí* baix, ho heu trobat?” o “I *aquí* baix, ho heu trobat?”

3. ACÍ - AQUÍ - AHÍ

- 150** “Ho ha exposat *breu i concisament*”? O “*breument i concisa*”? O “*breument i concisament*”?

4. ADVERBIS ACABATS EN -MENT QUE VAN SEGUITS

- 151** “No diré res *al respecte*” o “*respecte a això*” o “*respecte d’això*” o “No *en* diré res”?

5. AL-RESPECTE {DE}

- 153** “A *l’hora* de practicar-ho és quan es veu la diferència” o “*Alhora* de practicar-ho...”? “Quin guirigall, tots parlant *alhora*” o “a *l’hora*”?

6. ALHORA - A L’HORA

- 155** “Col·labora *amb* l’empresa *en* un projecte innovador” o “Col·labora *en* l’empresa *amb* un projecte innovador”? “El va posar *en* contacte *amb* la secció local” o “El van posar *amb* contacte *en* la secció local”?

7. AMB - EN

- 157** *Arrel* de la dimissió en bloc, calia trobar un nou equip” o “*Arran* de la dimissió en bloc,...”?

8. ARRAN DE - (A)-ARREL-DE

- 158** “Vivien a *la* Pobla, però s’han traslladat *al* Puig” o “Vivien a *La* Pobla, però s’han traslladat a *El* Puig”? “Callosa d’en Sarrià” o “Callosa d’En Sarrià”?

9. ARTICLE EN ELS NOMS PROPIS DE LLOC

TAULA DE CONTINGUTS

- 160** “Vam trobar uns cucs *baix de la pedra*” o “*davall* la pedra” o “*sota* la pedra”?; “El país ha viscut dècades *baix* la dictadura” o “*davall* la dictadura” o “*sota* la dictadura”?
10. BAIX - DAVALL - SOTA
- 162** “Al barri no tenim *cap de fruiteria*” o “*cap* fruiteria”?; “No mostrava *cap* respecte per ningú” o “*gens de* respecte per ningú”?
11. CAP - CAP DE - GENS - NINGUN
- 165** “Va *cap* allà” o “*cap* a allà”?; “Arriba *fins a* la costa” o “*fins* la costa”?; “*Fins* demà!” o “*Fins a* demà!”?; “*Fins que* ens tornem a trobar!” o “*Fins a que* ens tornem a trobar”?; “No descansaré *fins a* aconseguir-ho” o “*fins* aconseguir-ho”?
12. CAP - CAP A, FINS - FINS A
- 169** “Com fa fred, m’enduc l’abric” o “Com que fa fred, m’enduc l’abric”?
13. COM - COM QUE
- 170** “Quanta més gent, més festa” o “Com més gent, més festa”?; “Com menys l’escolteu, millor” o “Quant menys l’escolteu, millor”?
14. COM MÉS... MÉS...; COM MENYS... MÉS
- 171** “Com no li *respongueu* de seguida, se’n anirà sense vosaltres” o “Si no li *responeu* de seguida...”?
15. COM ≠ SI CONDICIONAL
- 172** “D’haver-ho sabut, no ho hauria fet” o “En cas d’haver-ho sabut”?
16. DE + INFINITIU ≠ EN CAS DE
- 173** “Els vols s’han suspès *degut a* la boira” o “a causa de la boira”?
17. DEGUT A
- 174** *En base al* reglament, cal incoar expedient” o “D’acord amb el reglament”?; “Han pres mesures *en base a* previsions de creixement d’un 5%” o “Han pres mesures *sobre la base de* previsions...”?
18. EN-BASE A
- 175** “Enlloc de queixar-vos, actueu” o “En lloc de queixar-vos, actueu”?; “El llibre, no l’he trobat *enlloc* del món” o “en lloc del món”?
19. ENLLOC - EN LLOC

- 176 “Per començar, *agrair*-los l’assistència” o “*vull agraïr*-los” o “*cal agraïr*-los”?

20. INFINITIU DISCURSIU - VERB EN FORMA PERSONAL

- 177 “L’Estat perdona *a la multinacional* el seu deute fiscal” “L’Estat *li* perdona a la *multinacional*...”?; “Vaig demanar discreció *als meus col·laboradors*” o “*Els* vaig demanar discreció *als meus col·laboradors*”?

21. LI I ELS SOBRERS PER REPETICIÓ DEL DESTINATARI

- 178 “No abdica, *malgrat* li ho exigeix el parlament” o “*malgrat que* li ho exigeix el parlament”?

22. MALGRAT – MALGRAT QUE

- 179 “Ni *ells mateixa* ho saben” o “Ni *ells mateixos* ho saben”?; “Vingué a saludar-nos el *propi* president” o “el president *mateix*”?; “Han identificat el verí i els efectes *del mateix*” o “el verí i els *seus* efectes”?

23. MATEIX -A

- 183 “Tots estàvem entusiasmats, *mentre* ell es feia el desmenjat” o “*mentre que* ell es feia el desmenjat”?

24. MENTRE – MENTRE QUE

- 185 “La discussió s’allargava i, *mentre*, jo anava impacientant-me” o “i, *mentrestant*, jo anava impacientant-me”?

25. MENTRE – MENTRESTANT

- 186 “No és mala persona; *més bé* és un pobre xicot amargat” o “*més aviat* és un pobre xicot amargat”?

26. MÉS BÉ ≠ MÉS AVIAT

- 188 “*Estirar*” o “*Estireu*”?; “No *fumar*” o “No *fumeu*”?; “*Veure* l’annex” o “*Vegeu* l’annex”?

27. ORDRES I INSTRUCCIONS: IMPERATIU I SEGONA PERSONA DEL PLURAL

- 190 “Us hem citat *per a* què ens digueu si això és cert” o “Us hem citat *perquè* ens digueu...”?

28. PER A QUÈ – PERQUÈ

TAULA DE CONTINGUTS

- 192** “Encara no ens expliquem *per què* no ens revoltàrem” o “Encara no ens expliquem *perquè* no ens revoltàrem”; “Aquest és el motiu *per què* l’exclogueren de la llista” o “*perquè* l’exclogueren de la llista”?

29. PER QUÈ - PERQUÈ

- 194** “Potser *sigui* el millor jugador del món” o “Potser és el millor jugador del món”

30. POTSER (POSSIBLEMENT, PROBABLEMENT, SEGURAMENT) + INDICATIU

- 195** “Ara plou, però *potser* parará de seguida” o “*pot ser* parará de seguida”?

31. POT SER - POTSER

- 198** “Tens son? *Pues* al llit” o “*Doncs* al llit” o “*Puix* al llit”?; “La versió dels fets és contradictòria, *doncs* els testimonis afirmen coses diferents” o “*puix que* els testimonis afirmen...”?

32. PUES - DONCS - PUIX

- 200** “No sabem *quan* durarà la reunió” o “*quant* durarà la reunió”?

33. QUAN - QUANT

- 201** “*Preguem col·laboreu* en la nostra campanya” o “*Preguem que col·laboreu...*”?; “*Confiem disculparan* les molèsties” o “*Confiem que disculparan* les molèsties”?

34. QUE AMB VERBS DE PETICIÓ I EXPECTATIVA

- 202** “No tenia res *a fer*” o “No tenia res *que fer*”?; “Deixa molt *a desitjar*” o “Deixa molt *que desitjar*”?

35. RES A DIR I MOLT A FER

- 203** “No l’admetran *sinó* presenta el certificat” o “*si no* presenta el certificat”?; “No feia *sinó* plorar i lamentar-se” o “*si no* plorar i lamentar-se”?

36. SI NO - SINÓ

- 205** “Parla *tan de pressa* que no l’entenc” o “Parla *tant de pressa*”?; “El projecte toca tots els punts, *tan* d’oportunitat com estrictament jurídics” o “*tant* d’oportunitat com estrictament jurídics”?

37. TAN - TANT

- 207** “L’acompanyaven familiars, amics i *tanmateix* alguns veïns” o “i *així mateix* alguns veïns”?
38. TANMATEIX
- 208** “La guerra esclatà *l’any* 1939” “*el* 1939”, “*al* 1939”, “a *l’any* 1939”, o “*en* 1939”?
39. TEMPS: EXPRESSIÓ DE L’ANY
- 209** “A València, a *set* de *Juliol* del 2010.” o “València, 7 de juliol de 2010”?
40. TEMPS: EXPRESSIÓ DE LA DATA
- 211** “*Dimarts* tinc cita amb el cardiòleg” o “*El dimarts* tinc cita amb el cardiòleg”?; “La reunió de veïns serà *dimarts* 14 de març” o “*el dimarts* 14 de març”; “No ens veurem *fins dissabte*” o “*fins al* dissabte”?
41. TEMPS: EXPRESSIÓ DELS DIES DE LA SETMANA
- 215** “Ho celebrarem a Nadal”, “*en* Nadal” o “*per* Nadal”?; “Feien la collita *al* juny”, “*en* juny” o “*pel* juny”?; “Sempre neva a l’hivern” o “*en* l’hivern” o “*per* l’hivern”?
42. TEMPS: EXPRESSIÓ DE GRANS FESTES, MESOS I ESTACIONS
- 216** “Ens veiem demà *al matí*” o “*pel matí*”?
43. TEMPS: EXPRESSIÓ DE LES PARTS DEL DIA
- 217** “Transmeten la final *vàries* cadenes de televisió” o “*diverses* cadenes de televisió”?
44. VARIS ≠ DIVERSOS

FITXES

BLOC 1

FONAMENTAL

A - EN PER A INDICAR LOCALITZACIÓ

01

PER A INDICAR LOCALITZACIÓ

A + NOMS PROPIS DE LLOC

Viu **a** França, **a** París

A + ARTICLE DETERMINAT (*el, la, els, les*)

al, a la, als, a les

Treballem **al** camp / **a la** fàbrica / **als** camps / **a les** fàbriques

EN: RESTA DE CASOS

TAMBÉ EN + NOMS PROPIS O ARTICLE DETERMINAT EN LOCALITZACIONS FIGURADES

En la Grècia clàssica / la València medieval

En 'Hamlet' / l'Alcorà / la Llei 3/2010 / 'Le Monde' / l'article s'afirma que...

1 LOCALITZACIÓ: A + NOMS PROPIS O ARTICLE DETERMINAT

Per a indicar localització, s'usa la preposició **a** davant noms propis i davant article determinat (*el, la, els, les*).

1.1 Amb noms propis:

Visc **a Alacant**

Té dos apartaments **al Perelló** i diverses propietats **a la Ribera**

L'estiu passat estiguérem **a Alemanya** i **a la República Txeca**

1.2 Amb article determinat:

El trobaràs **a la** plaça, **a la** cantonada del carrer Major

Prenia el sol mig nua **a la** platja, **als** jardins, **a la** terrassa o **al** balcó

2 RESTA DE CASOS: EN

En la resta de casos s'utilitza **en**.

Compareu amb els exemples anteriors:

A - EN PER A INDICAR LOCALITZACIÓ

El trobaràs **en una** plaça que hi ha més avall, **en alguna** de les cantonades

Prenia el sol **en alguna** platja solitària o en **un** jardí apartat o en **certes terrasses**

Per a localitzacions que no són físiques i materials sinó figurades, vegeu el **punt 3: Localitzacions figurades: en**.

3 LOCALITZACIONS FIGURADES: **EN**

S'usa preferentment *en* (i no *a*) també amb noms propis i article determinat si es tracta de localitzacions figurades i no estrictament de llocs en sentit físic o real. Aquestes localitzacions figurades es refereixen a:

3.1 Localitzacions en un marc històric

Es tracta de noms propis de lloc (vegeu 1.1), però usats per a designar marcs històrics i culturals:

en la Itàlia renaixentista, **en la** Grècia clàssica, **en la** València medieval, **en la** Barcelona del segle xx, etc.

3.2 Etapes vitals, marcs legals, llibres i publicacions, fets històrics, actes, etc.

Fins i tot si porten article determinat, s'utilitza *en* amb tota classe d'expressions que no indiquen una localització física i material, com ara etapes vitals, marcs legals, publicacions, fets històrics, esdeveniments, actes, etc.:

en la vida, en la joventut, en la vellesa;

en l'article, en el paràgraf, en l'apartat, en la llei, en la constitució;

en la Bíblia, en el diari, en la revista, en l'informe, en 'El Temps';

en l'eslògan, en el lema;

en la història, en la ciència, en la filosofia;

en la batalla, en el setge;

en la reunió, en la sessió, en la cloenda.

ALGO ÉS SEMPRE INCORRECTE

ALTERNATIVES CORRECTES MÉS GENERALS:

AMB SIGNIFICAT INDETERMINAT: **ALGUNA COSA**

Té **algo** que m'inquieta

Té **alguna cosa** que m'inquieta

AMB SIGNIFICAT DE QUANTITAT: **UN POC (O UNA MICA)**

És simpàtic, però **algo** embafós

És simpàtic, però **un poc (o una mica)** embafós

Algo és sempre incorrecte. Segons el context, les alternatives correctes són:

1 AMB VALOR INDETERMINAT: ALGUNA COSA (SOLUCIÓ GENERAL)

M'havia dit **algo** i ara no sé què és

M'havia dit **alguna cosa** i ara no sé què és

Hi ha **algo** d'estrany en el seu comportament

Hi ha **alguna cosa** estranya en el seu comportament

2 AMB UN VALOR QUANTITATIU: UN POC, UN MICA

Ho veig factible, però **algo** complicat

Ho veig factible, però **un poc (o una mica)** complicat

3 FRASES INTERROGATIVES O CONDICIONALS, RES O GENS

En frases interrogatives o condicionals, a banda de poder dir *alguna cosa* o *un poc de* (o *una mica de* i expressions similars), també es pot utilitzar bé *res* bé *gens*, d'acord amb l'ús més tradicional.

mitjà

En frases interrogatives o condicionals *res* equival a ‘alguna cosa’ i *gens*, a ‘un poc de’. *Gens* va amb **substantius no comptables** (→ p. 232):

*Vols **res** més? Si vols **res** més, demana-m'ho sense compromís =
= Vols **alguna cosa** més? Si vols **alguna cosa** més, demana-m'ho
sense compromís*

*T'ha sobrat **gens** de sucre del pastís? =
= T'ha sobrat **un poc** de sucre del pastís?*

*Si me n'hagués sobrat **gens** (de sucre), ja te n'hauria donat =
= **Si** me n'hagués sobrat **un poc** (de sucre), ja te n'hauria donat*

Per a més informació, vegeu la fitxa **Gens - res** (p.118).

4 CONTEXTS FORMALS: QUELCOM

En els contextos més formals també es pot usar *quelcom*. *Quelcom* respon als dos valors de l'incorrecte **algo** que es descriuen en el primer punt: al genèric equivalent a ‘alguna cosa’ i al quantitatiu equivalent a ‘un poc’.

*Hi ha **quelcom** en els seus versos que ens revela una ànima turmentada
Avui hem trobat el president **quelcom** indecís*

5 CASTELLANISMES FRASEOLÒGICS TÍPICS QUE CAL EVITAR

*No és exactament una teràpia sinó **algo** així com un curset
d'assertivitat*

*No és exactament una teràpia sinó **una cosa** així com un curset
d'assertivitat*

*Si ningú confia en ella, **per algo** serà
Si ningú confia en ella, **deu ser per algun motiu***

*El seu comportament **té algo** que veure amb la falta de sinceritat
El seu comportament **té alguna cosa** a veure amb la falta de sinceritat*

CAIGUDA DE PREPOSICIÓ DAVANT **QUE** (CONJUNCIÓ)

03

LES PREPOSICIONS SE SUPRIMEIXEN DAVANT DE LA CONJUNCIÓ **QUE**

A QUE, AMB QUE, DE QUE, EN QUE

PREPOSICIÓ + QUE

QUE

Es referia a que...	→	Es referia que ...
El va amenaçar de que...	→	El va amenaçar que ...
Estic segur de que...	→	Estic segur que ...
Confiem en que...	→	Confiem que ...
La idea de que...	→	La idea que ...

PREPOSICIÓ + EL FET QUE QUAN L'EXPRESSIÓ SENSE PREPOSICIÓ RESULTA DURA:

La supervivència depenia **que** hi arribés a temps l'ajuda humanitària
La supervivència depenia **del fet que** hi arribés a temps l'ajuda humanitària

1 LES PREPOSICIONS SE SUPRIMEIXEN DAVANT DE LA CONJUNCIÓ **QUE**

Segons la normativa, no es pot donar la combinació **preposició + que conjunció** (→ p. 245). En contacte amb aquesta conjunció, que ja és un element d'enllaç, la preposició (*a, amb, de, en*) se suprimeix i només cal usar *que*.

Som conscients **de** la importància de la qüestió
Som conscients **que** és això una qüestió important
Som conscients **de que** és això una qüestió important

Coincidim **en** la necessitat d'actuar sense prejudicis
Coincidim **que** cal actuar sense prejudicis
Coincidim **en que** cal actuar sense prejudicis

2 CONTRAST: **ESTIC SEGUR DE + SUBSTANTIU - ESTIC SEGUR QUE + ORACIÓ**

Compareu com es resol la mateixa frase segons si el complement introduït per la preposició s'expressa amb un substantiu o amb una oració equivalent amb **verb en forma personal** (→ p. 248):

GRAMÀTICA CAIGUDA DE PREPOSICIÓ DAVANT *QUE* (CONJUNCIÓ)

Amb 'dirigisme' em referia al control estatal de l'economia
Amb 'dirigisme' em referia a que l'estat **controla** l'economia

La jerarquia eclesiàstica el va amenaçar amb l'excomunió
La jerarquia eclesiàstica el va amenaçar amb que l'excomunicaria

Estic segur de la victòria del meu equip
Estic segur de que el meu equip **vencerà**

Confiem en la vostra honestedat
Confiem en que sereu **honest**s

Moltes religions encara rebutgen la idea d'evolució de les espècies
Moltes religions encara rebutgen la idea de que les espècies **evolucionen**

3 SUPRESSIÓ SIMILAR EN ANGLÈS, FRANCÈS I ITALIÀ

L'ús normatiu quant a la caiguda de preposició és similar al de l'anglès, francès i l'italià, cosa que pot ajudar-nos en aquesta qüestió si coneixem alguna d'aquestes llengües (per a més informació, vegeu el [punt 7](#)).

4 EL FET QUE, FÓRMULA PER A LLIGAR COMBINACIONS COMPLEXES

Quan l'expressió sense la preposició resulta complexa, s'usa la locució *el fet que* (o d'altres de similars: *la circumstància que*, *la condició que*, etc.).

Ha sobreviscut gràcies al fet que l'han operada de seguida =
= *Ha sobreviscut gràcies que* l'han operada de seguida

No va fer gens de cas del fet que es cansava del més mínim esforç =
= *No va fer gens de cas que* es cansava del més mínim esforç

La supervivència depenia de la circumstància/condició que
arribés a temps l'ajuda humanitària =
= *La supervivència depenia que* arribés a temps l'ajuda humanitària

Noteu que també en aquests contextes l'anglès, el francès i l'italià utilitzen una fórmula similar: respectivament, *the fact that*, *le fait que*, *il fatto che*. Per a més informació, vegeu el [punt 7.3](#).

5 REFORMULACIÓ DE LA FRASE AMB INTRODUCCIÓ DE VERBS COM **FER**, **ACONSEGUIR**, ETC.

En molts casos la manera més natural és reformular la frase i introduir un infinitiu entre la preposició i la conjunció *que*. Aquests infinitius solen correspondre a verbs amb significats molt amplis, com ara *fer*, *aconseguir*, etc.

Tot estava orientat a que el lloc de treball tingués un ambient agradable
Tot estava orientat a fer/aconseguir que el lloc de treball tingués un ambient agradable

Estem interessats en que transformeu les vostres idees en projectes reals
Estem interessats a fer/aconseguir que transformeu les vostres idees en projectes reals

Volem contribuir a que els tràmits siguin els mínims
Volem contribuir a fer/aconseguir que els tràmits siguin els mínims

6 LA IDEA QUE..., L'AFIRMACIÓ QUE..., LA SENSACIÓ QUE...

Encara que es tracta d'un cas particular de la supressió de la preposició (tal com s'explica en l'apartat 1), cal fer notar que l'explicació o desplegament del contingut d'un substantiu que implica idea, concepte, afirmació, suposició, sensació, sentiment, etc. es fa amb *que* i no amb *de que*:

La concepció que la matèria es compon d'àtoms ja la trobem en els antics grecs

Al dogma que no hi ha salvació fora de l'Església, ell hi oposava la tesi que la fe ens salva

La sensació que la vida no té sentit et domina en moments així

Una alternativa equivalent a aquesta expressió és, en molts casos, *segons el/la qual*, sobretot quan es tracta de pensaments, afirmacions o teories:

La concepció segons la qual la matèria es compon d'àtoms ja la trobem en els antics grecs

Al dogma segons el qual no hi ha salvació fora de l'Església, ell hi oposava la tesi segons la qual la fe ens salva

GRAMÀTICA CAIGUDA DE PREPOSICIÓ DAVANT **QUE** (CONJUNCIÓ)

7 CONSTRUCCIONS SIMILARS EN ANGLÈS, FRANCÈS I ITALIÀ

L'anglès, el francès i l'italià també suprimeixen la preposició en les mateixes condicions que el català normatiu, és a dir, davant una frase introduïda per la conjunció **que** (i els seus equivalents en aquestes llengües).

7.1 General: caiguda de preposició davant de **que** en anglès, francès i italià

*Estic segur **de** la victòria del meu equip*
*Estic segur ___ **que** el meu equip **vencerà***

*I'm certain **of** the victory of my team*
*I'm certain ___ **(that)** my team will win*

*Je suis certain **de** la **victoire** de mon équipe*
*Je suis certain ___ **que** mon équipe **vaincra***

*Sono certo **della** **vittoria** della mia squadra*
*Sono certo ___ **che** la mia squadra **vincerà***

7.2 *El fet que: the fact that, le fait que, il fatto che*

*Ha sobreviscut **gràcies al fet que** l'han operada de seguida*
*She has survived **thanks to the fact that** she has had an immediate surgery*
*Elle a survécu **grâce au fait qu'**on l'a opérée tout de suite*
*È sopravvissuta **grazie al fatto che** l'hanno operata subito*

*No va fer gens de cas **del fet que** es cansava del més mínim esforç*
*He didn't pay any attention **to the fact that** he got tired with the minimum effort*
*Elle n'a prêté aucune attention **au fait qu'**elle se fatiguait au moindre effort*
*Non ha fatto mica caso **al fatto che** si stancava con il minimo sforzo*

7.3 *La idea que, l'afirmació que: construcció similar en anglès, francès i italià*

*Moltes religions encara rebutgen la **idea d'**evolució de les espècies*
*Moltes religions encara rebutgen la **idea que** les espècies evolucionen*

GRAMÀTICA CAIGUDA DE PREPOSICIÓ DAVANT *QUE* (CONJUNCIÓ)

*Many religions still reject the **idea of** the evolution of species*
*Many religions still reject the **idea that** species evolve*

*Beaucoup de religions rejettent encore l'**idée de** l'évolution des espèces*
*Beaucoup de religions rejettent encore l'**idée que** les espèces évoluent*

*Molte religioni rifiutano ancora l'**idea dell'**evoluzione delle specie*
*Molte religioni rifiutano ancora l'**idea che** le specie evolvono*

especialitzat

CANVI DE PREPOSICIONS DAVANT INFINITIU

VERB + **EN / AMB** + INFINITIU

Va tardar molt **en** *netejar* la casa
 Es conforma **amb** *gestionar* la botiga

VERB + **A** + INFINITIU

Va tardar molt **a** *netejar* la casa
 Es conforma **a** *gestionar* la botiga

VERB + **EN / AMB** + INFINITIU → VERB **A** + INFINITIU

En els complements exigits per un verb que comencen per una preposició (*dubtar de...*, *tardar en...*, *conformar-se amb...*), anomenats *complements de règim verbal* (→ p. 226), aquestes preposicions, d'acord amb la normativa, es redueixen a dues davant un infinitiu: *a* i *de*.

Això vol dir, en la pràctica, que davant infinitiu, les preposicions *en* i *amb* esdevenen normativament *a*.

Compareu la mateixa oració construïda amb les preposicions *amb* i *en* + substantiu i amb el verb corresponent en infinitiu, en què *amb* i *en* passen a ser *a* + infinitiu:

Va tardar molt **en** la *neteja* de la casa → Va tardar molt **a** *netejar* la casa
 S'entreté **en** la *lectura* de còmics → S'entreté **a** *llegir* còmics
 Es conforma **amb** la *gestió* de la botiga → Es conforma **a** *gestionar* la botiga

COMPLEMENT DIRECTE DE PERSONA, NO INTRODUÏT PER A

Vaig veure **el teu veí** a la teulada

Vaig veure **David** a la teulada

Vaig veure **al teu veí** a la teulada

Vaig veure **a David** a la teulada

L'article cita **els pares de la sociologia**

L'article cita **Marx i Comte**

L'article cita **als pares de la sociologia**

L'article cita **a Marx i Comte**

ÚS SIMILAR A L'ANGLÈS, FRANCÈS I ITALIÀ

*I saw **David** / your neighbour on the roof*

*J'ai vu **David** / ton voisin sur le toit*

*Vidi **David** / il tuo vicino sul tetto*

1 COMPLEMENT DIRECTE DE PERSONA, SENSE LA PREPOSICIÓ A

En general, el complement directe referit a persones, igual que el d'animals o coses, no va introduït normativament per la preposició *a*, malgrat que siga habitual en la llengua col·loquial.

Vaig veure **el gat** a la teulada

Vaig veure **al teu veí** a la teulada

Vaig veure **el teu veí** a la teulada

Vaig veure **a David** a la teulada

Vaig veure **David** a la teulada

Per saber identificar un complement directe, vegeu el **punt 2**.

Per conèixer alguns casos particulars en què sí que s'usa o es pot usar la preposició *a*, vegeu el **punt 3**.

Per comparar aquest ús amb l'anàleg en francès, italià i anglès, vegeu el **punt 4**.

2 COM IDENTIFIQUEM UN COMPLEMENT DIRECTE

En general, sabem que un complement és **complement directe** (→ p. 227), perquè podem substituir-lo per *el, la, els, les* / *en*:

El / La / Els / Les / En vaig veure a la teulada

Vegeu condicions més precises d'identificació en [Complement directe](#), punts 2 i 3 (→ p. 227-228).

mitjà

3 CASOS PARTICULARS DE C. DIRECTE DE PERSONA AMB A

Com a casos particulars, el complement directe de persona porta o pot portar la preposició *a* en certes condicions en què pot donar-se ambigüitat per confusió amb el subjecte o en què s'utilitzen pronoms personals o de designació genèrica de persones (*tothom*, *ningú*, *qui*, etc.).

3.1 Amb preposició *a*:

S'introdueix la preposició *a* en els casos següents:

3.1.1 Amb un pronom personal fort (*a mi/tu/ell...*)

Quan usem **pronoms forts** (→ p. 242), és a dir, que tenen força accentual pròpia. Són aquests: *mi*, *tu*, *ell -a*, *nosaltres*, *vosaltres*, *ells -es*, *vostè -s*, *vós*, *si*.

M'esperes **a mi** o **a ell**?

Us mirava **a vosaltres** i pensava en els meus fills

Només s'estima **a si** mateixa; *ni* **a tu** *ni* **a nosaltres** *no ens estima gens*

3.1.2 Reciprocitat (*l'un a l'altre*) i comparacions (*com l'un a l'altre*) i frases ambigües

En els casos en què sense preposició es causaria ambigüitat: específicament en l'expressió de la reciprocitat ("S'insulten *l'un a l'altre*, *els uns a les altres*", etc.), les comparacions ("*com* *Romeu a Julieta*") i, en general, en frases en què apareix confús qui és el subjecte i qui l'objecte:

Tenen desavinences sovint i fins i tot s'insulten ***l'un a l'altre***

La desitja amb la mateixa passió adolescent que ***Romeu a Julieta***

A qui *ha convidat a sopar?* [compareu amb *Qui ha convidat a sopar?*]

A quins *amics han convidat els pares a sopar?* [compareu amb *Quins amics han convidat els pares a sopar?*]

*Em visita més sovint que **al** seu germà [compareu amb Em visita més sovint que **el** seu germà]*

*Vaig presenciar com perseguia la policia **al** lladre*

3.2 Facultativament, amb preposició **a** o sense

3.2.1 Amb els pronoms **tothom** / **tots**, **ningú**, **el qual**, **qui**, **que**

Es pot introduir la preposició **a** (tot i que la normativa prefereix l'ús sense quan no hi ha ambigüitat absoluta) amb els pronoms *tothom*, *tots* (= *tothom*), *ningú*, *altri* i els relatius *qui*, *que*, *el qual* i l'interrogatiu *qui*. Noteu que en cap exemple dels següents no hi ha confusió en la identificació clara del complement directe:

*L'escriptora va atendre (**a**) **tothom** que li demanava una dedicatòria*

*No pots complaure (**a**) **tots***

*Ara estic massa dolgut i no vull veure (**a**) **ningú***

*El conseller, **el qual** / **al qual** han acusat de frau, ha respost distès i irònic*

*L'estudiant **que** / **a qui** seleccionàreu ha presentat la renúncia*

***Qui** / **A qui** heu convidat a sopar?*

3.2.2 Complement directe dislocat en la frase

Pot introduir-se també **a** quan el complement directe es presenta dislocat de la seua posició normal dins la frase, que és just darrere del verb. Quan se situa abans del verb (i després es reprèn amb un pronom dins la frase), les dues opcions són possibles: amb **a**, tal com és més habitual en els registres informals, o sense **a**, tal com prefereix la normativa més estricta.

***Els/Als existencialistes francesos**, no **els** he entesos mai*

*No **els** he entesos mai, **els/als existencialistes francesos***

***Sartre** / **A Sartre**, no **l'**he entès mai*

En canvi, quan es col·loca al final de la frase, la forma amb **a** sol ser l'única viable, sobretot amb noms propis.

*No **l'**he entès mai, **a Sartre***

4

EL C. DIRECTE DE PERSONA EN ANGLÈS, FRANCÈS I ITALIÀ

En l'ús del complement directe sense a pot ajudar-nos la referència de l'anglès, del francès o de l'italià, que tampoc no hi posen cap preposició:

*Vaig veure **el teu vef** a la teulada / Vaig veure **David** a la teulada*
*I saw **your neighbour** on the roof / I saw **David** on the roof*
*J'ai vu **ton voisin** sur le toit / J'ai vu **David** sur le toit*
*Vidi **il tuo vicino** sul tetto / Vidi **David** sul tetto*

*Aquest estiu he llegit **sis novel·les** / Aquest estiu he llegit **Cabré i Larsson***
*This summer I read **six novels** / This summer I read **Cabré and Larsson***
*Cet été j'ai lu **six romans** / Cet été j'ai lu **Cabré et Larsson***
*Quest'estate ho letto **sei romanzi** / Quest'estate ho letto **Cabré e Larsson***

especialitzat

EN + INFINITIU (I AL + INFINITIU) = TEMPS I NO CAUSA

EN + INFINITIU (O AL + INFINITIU) NO INDIQUEN CAUSA

En-ser / Al-ser *tan alt, no cabia al llit*
Com que *era tan alt, no cabia al llit*
Sent (com era) *tan alt, no cabia al llit*

1 EN + INFINITIU I AL + INFINITIU ≠ CAUSA

Les construccions *en + infinitiu* i *al + infinitiu* no tenen el valor causal exclusiu que de vegades s'hi atribueix:

En no haver estalviat, Al no haver estalviat,	}	<i>ara no té més diners que el sou</i>
En haver-lo practicat tan poc, A l'haver-lo practicat tan poc,	}	<i>havia oblidat tot l'italià que sabia</i>
En costar tan cars, Al costat tan cars,	}	<i>només en vaig comprar un quilo</i>

Les alternatives correctes són oracions causals amb les locucions *com que*, *vist que*, *ja que* o bé el gerundi (reforçat, o no, per la repetició del verb amb *com*):

Com que *no ha estalviat, ara no té més diners que el sou*
No havent estalviat, *ara no té més diners que el sou*

Com que *l'havia practicat tan poc, havia oblidat tot l'italià que sabia*
Havent-lo practicat tan poc, *havia oblidat tot l'italià que sabia*

Com que / Vist que *costaven tan cars, només en vaig comprar un quilo*
Costant, com costaven, *tan cars, només en vaig comprar un quilo*

En molts casos, com que es tracta de dues accions successives, pot donar-se fàcilment una doble interpretació possible com a expressió de temps i també de causa. De “*Quan passa a, passa b*”, és fàcil arribar a la lectura “*Ja que passa a, passa b*”.

En fer-se de nit, *ací tots correm cap a casa*

En dir *les veritats*, *es perden les amistats*

Ara bé, en tots dos casos la interpretació temporal (i no estrictament de causa-efecte) és vàlida i possible, perquè podem substituir *en + infinitiu* per “una vegada que...” o “quan...”: “Una vegada que es fa de nit...”, “Quan es diuen les veritats...”, cosa que no ocorre amb les frases dels paràgrafs de més amunt.

2 **EN + INFINITIU (AL + INFINITIU) = TEMPS**

La construcció *en + infinitiu* (“*En arribar* a casa, *soparem*”) té un significat temporal, equivalent a ‘quan’ o ‘una vegada que’: “*Quan arribarem/arribem* a casa, *soparem*” “*Una vegada que arribem* a casa, *soparem*”.

En pondre's *el sol*, *comença la festa a la platja*

En acabar *la tesi*, *em regalaré unes bones vacances*

En haver estalviat *prou*, *em compraré una bona moto*

Una bona part de les gramàtiques normatives han recomanat d'evitar la construcció *al + infinitiu* (“*Al pondre's* el sol, *comença la festa*”) i han proposat d'utilitzar exclusivament *en + infinitiu* (“*En pondre's* el sol, *comença la festa*”), considerant que tenen el mateix significat i que cal usar només aquesta segona. Hi ha, però, altres gramàtiques que les admeten totes dues com a correctes i remarquen que *al + infinitiu*, a més de viva, històricament documentada i genuïna, és una expressió que té un significat temporal diferent de *en + infinitiu* (vegeu el [punt 3](#)).

En qualsevol cas, tant si utilitzem en exclusiva *en + infinitiu*, segons la pràctica més estesa, com si fem també ús de la construcció *al + infinitiu*, cal fer-ho amb un valor temporal i no causal, tal com s'indica en el [punt 1](#).

3 **AL + INFINITIU - EN + INFINITIU**

Diverses gramàtiques admeten *al + infinitiu* amb un significat diferent del de la construcció *en + infinitiu*:

3.1 **Al + infinitiu = 'mentre', 'en el moment de'**

Al + infinitiu indica dues accions simultànies i és intercanviable amb *mentre* + **verb en forma personal** (→ p. 248) o amb *en el moment de* + infinitiu:

- Al travessar** el pont, vaig veure els pescadors =
- = **Mentre travessava** el pont, vaig veure els pescadors =
- = **En el moment de travessar** el pont, vaig veure els pescadors

- Al pondre's** el sol, comença la festa a la platja =
- = **Mentre es pon** el sol, comença la festa a la platja =
- = **En el moment de pondre's** el sol, comença la festa a la platja

3.2 **En + infinitiu = 'una vegada que'**

En + infinitiu indica dues accions consecutives, que es produeixen l'una immediatament darrere l'altra. La construcció és substituïble per *una vegada que* + **verb en forma personal** (→ p. 248).

- En travessar** el pont, vaig veure els pescadors =
- = **Una vegada que vaig travessar** el pont, vaig veure els pescadors

- En pondre's** el sol, comença la festa a la platja =
- = **Una vegada que el sol s'ha post**, comença la festa a la platja

EN (PRONOM)

SUBSTITUEIX

COMPLEMENTES DIRECTES INDETERMINATS (*)

–Tens xiclets?

–No **en** tinc / –Sí que **en** tinc

–No **en** tinc **cap**

–No tinc / –Sí que tinc

–No tinc **cap**

–**En** tinc... **pocs** / **alguns** / **uns quants** / **molts** / **cinc**

– tinc **pocs** / **alguns** / **uns quants** / **molts** / **cinc**

(*) *Indeterminats*: els que no comencen per l'article determinat (*el, la, els, les*) ni per demostratius (*aquest, aqueix, aquell*)

COMPLEMENTES COMENÇATS PER LA PREPOSICIÓ DE

Li parlàrem **del** seu passat, però ella no volia parlar-**ne**

No li vaig portar el regal perquè no me'**n** vaig recordar [= **del** regal / **de** portar el regal]

ACOMPANYA

VERBS DE MOVIMENT QUE PORTEN PRONOM PERSONAL: ME'N, TE'N, SE'N, ETC

Ara que jo **me'n** vaig a Alcoi, tu **te'n** véns a València

S'han ficat en un embolic, però ja **se n'**eixiran com podran

1 **EN** SUBSTITUEIX EL COMPLEMENT DIRECTE INDETERMINAT

En substitueix un complement directe (→ p. 227) indeterminat. És indeterminat quan no va introduït

ni per l'article determinat:

el, la, els, les

ni pels demostratius (→ p. 234):

aquest (-a -s -es), aqueix (-a -os -es),

aquell (-a -s -es)

- Vols **pomes**? –Sí, porta'n
- Vols **més** / **unes poques** / **sis** / **un quilo** de **pomes**?
- Sí, porta'n **més** / **unes poques** / **sis** / **un quilo**

Noteu que *en* presenta formes diverses segons la posició: *en*, *ne*, *n'*, *'n*. Per a més informació, vegeu *Pronoms febles: formes variables per posició* (→ p. 244).

1.1 Complementes directes indeterminats i determinats

Compareu les frases en què se substitueix un complement directe indeterminat i un complement directe determinat:

- Vols **retoladors fluorescents**? –Sí, porta'n
- Vols **els/aquells retoladors fluorescents**? –Sí, porta'ls
- Dóna'm **diners** –No te'n donaré
- Dóna'm **els diners** –No te'ls donaré

1.2 Complementes habituals substituïts pel pronom *en*

Les formes més habituals que cal substituir amb *en* són substantius precedits per:

a) cap modificador:

- Tens **pomes**? –Sí que **en** tinc
- Encara hi ha **gelat de torró** o ja no te'n queda?

b) quantificadors i numerals: *un*, (*uns*) *pocs*, *uns quants*, *alguns*, *bastants*, *molts*, *cap*; *una mica de*, *un poc de*, *un grapat de*, *un munt de*; *un*, *dos*, *tres*, *vint*, etc.

- Tens **unes quantes pomes madures**? –Sí, **en** tinc **moltes** / –No, no **en** tinc **cap**
- Porta'm **un poc de gelat de torró**. –Si **en** prens un poc, bé, però no **n'hauries** de menjar **gens**.
- Vols **vint euros**? –Només **en** vull **cinc**

Noteu que en el cas *b*, amb numerals i quantificadors, *en* no substitueix tot el complement directe, sinó només el substantiu amb els seus adjectius (“pomes verdes”) i complements (“gelat de torró”), però no els quantificadors o numerals (*moltes*, *un poc*, *gens*, *cinc*).

1.3 Ús diferent del castellà i similar en francès i italià

Compareu aquest ús amb el del castellà, que no usa cap pronom en aquests casos (ho marquem amb un espai buit):

–¿Quieres veinte euros? –Solo __ quiero cinco

Això fa que algunes persones calquen en català l'absència de pronom:

Només __ vull cinc en comptes de Només **en** vull cinc

Compareu també amb el francès i l'italià, que usen, respectivament, el mateix pronom (*en*, *ne*):

–Est-ce que tu veux vingt euros? – J'**en** veux seulement **cinq**

–Vuoi venti euro? –Solo **ne** voglio **cinque**

Per a més informació, vegeu el **punt 5**.

2 EN SUBSTITUEIX ELS COMPLEMENTES COMENÇATS PER LA PREPOSICIÓ DE

El pronom *en* substitueix, en general, qualsevol complement introduït per la preposició *de*:

Com que ella s'ha desdit **de la promesa**, jo també me **n'**he desdit
 Parlem ara **dels teus plans per al futur**? –Au, parlem-**ne**
 Què saps **de Vladímir Nabòkov**? –No **en** sé res de res
 Véns ara **de Castelló**? / Véns ara **de pescar**? –Sí, ara **en** vinc
 La sang en la roba delatava el crim i **n'**era una prova irrefutable
 [= **del** crim]

El francès i l'italià presenten un ús anàleg. Per a més informació, vegeu el **punt 6**.

3 EN ACOMPANYA ELS VERBS DE MOVIMENT AMB UN PRONOM PERSONAL: “ME'N VAIG”**3.1 Me'n vaig, te n'has tornat, ens en vindrem**

En acompanya obligatòriament els verbs de moviment quan porten també un pronom personal (*em*, *et*, *es*, *ens*, etc.), el qual es combina amb *en*: *me'n vaig*, *te'n tornes*, *se n'havia baixat*, etc.

Els verbs de moviment més freqüents amb aquest ús són *anar-se'n*, *tornar-se'n*, *venir-se'n*, *entrar-se'n*, *eixir-se'n*, *sortir-se'n*, *pujar-se'n*, *baixar-se'n* i *passar-se'n*.

Te'n vas a córrer amb la pluja que cau?

Ja ens hem pres un cafè i **ens en tornem** a la feina

En un tres i no res **se'n va pujar** a l'arbre

3.2 Cap pronom o dos pronoms

Noteu que aquests verbs de moviment (i sobretot *anar*, *tornar*, *venir*) s'usen o bé sense cap pronom (*vaig*, *has tornat*, *vindrem*) o bé amb dos (*me'n vaig*, *te n'has tornat*, *ens en vindrem*). Mai, però, no s'utilitzen amb un sol pronom, com fa el castellà i calquen alguns nous catalanoparlants:

cap pronom

Véns amb mi?

Tornem a Menorca demà

2 pronoms

Te'n véns amb mi?

Ens en tornem a Menorca demà

1 pronom

Et véns amb mi?

[calc de ¿**Te vienes** conmigo?]

Ens tornem a Menorca demà

[calc de **Nos** volvemos a Menorca mañana]

En la resta de verbs que no són *anar*, *tornar*, *venir*, l'ús més general és sense pronoms:

Baixes a passejar?

Et baixes a passejar? [calc de ¿**Te bajas** a pasear?]

Passareu per casa abans d'anar al gimnàs?

Us passareu per casa abans d'anar al gimnàs? [calc de ¿**Os pasaréis** por casa antes de ir al gimnasio?]

3.3

Ús similar en francès i italià

Compareu amb l'ús similar del francès i l'italià:

jo **me'n** vaig = je **m'en** vais, io **me ne** vado

4 EN PER A ÈMFASI D'INTENSITAT**4.1 “Com n'és / Si n'és / Que n'és, de badoc!”**

Quan es vol marcar la intensitat de l'adjectiu o el substantiu que van darrere dels verbs copulatius (*ser, estar, semblar, parèixer*: p. ex. *ser badoc, estar satisfeta, semblar/parèixer un setciències*), s'usa el pronom *en* (en comptes de l'habitual *ho* (→ p. 126)), generalment introduït per *si...*, *com...* o *que...* exclamatiu.

*No saps prou **com n'és** / No saps prou **si n'és**, de badoc!*

Com n'és, de badoc! = **Si n'és**, de badoc! = **Que n'és**, de badoc!

4.2 En (èmfasi en intensitat) enfront de ho (expressió de qualitat)

Compareu aquestes frases, en què s'insisteix en la intensitat o l'aspecte quantitatiu, amb les corresponents amb *ho* en què simplement s'exposa la qualitat del subjecte:

*—És un badoc —Sí que **ho és**, sí!*

Com n'està ara, de satisfeta! / **Si n'està ara, de satisfeta!** / **Que n'està ara, de satisfeta!**

*Ara està **satisfeta** amb els resultats però abans no **ho** estava*

4.3 En, relacionat amb un complement començat per de

L'ús del pronom *en* es relaciona amb el fet que allò que substitueix és un complement començat per *de* (“Com *n'està ara, de satisfeta!*”) de manera similar al que hem vist en l'apartat 2: **En substitueix els complements començats per la preposició de**: “—Parlem ara dels teus plans per al futur? —Au, parlem-*ne*”.

5 EN PER A COMPLEMENT DIRECTE INDETERMINAT: ÚS SIMILAR EN FRANCÈS I ITALIÀ

Com a substitució de complements directes indeterminats en francès i italià s'utilitza el mateix pronom *en* (francès: *en*; italià: *ne*), de manera similar al català:

*—Est-ce que tu veux **des pommes**?*

*—Oui, j'**en** veux*

*—Oui, apporte-**en six** / **quelques-unes** / **un kilo***

–*Est-ce que tu veux quelques / six / un kilo de / plus de pommes?*

–*Oui, apportes-en*

–*Vuoi (delle) mele?*

–*Sì, ne voglio / –Sì, portane sei / qualcuna / un chilo*

–*Vuoi più / sei / un chilo di mele?*

–*Sì, ne voglio / – Sì, portane sei / un chilo / qualcuna*

6**EN I COMPLEMENT COMENÇAT PER LA PREPOSICIÓ DE: ÚS SIMILAR EN FRANCÈS I ITALIÀ**

El francès i l'italià presenten un ús similar al del català quant als complements començats per *de*, expressat per *de* en francès i per *di* o *da* en italià:

–*Parlem ara dels teus plans per al futur? –Au, parlem-ne*

–*Parlons-nous maintenant de tes plans pour l'avenir? –Parlons-en*

–*Parliamo adesso dei tuoi progetti per il futuro? –Parliamone*

–*Què saps de Vladimir Nabòkov? –No en sé res de res*

–*Qu'est-ce que tu sais de Vladimir Nabokov? –Je n'en sais rien de rien*

–*Che cosa sai di Vladimir Nabokov? –Non ne so niente di niente*

–*Véns ara del port / de pescar? –Sì, ara en vinc*

–*Est-ce que tu viens maintenant du port / de pêcher? –Oui, j'en viens maintenant*

–*Vieni adesso dal porto / da pescare? –Sì, ne vengo adesso*

La sang en la roba delatava el crim i n'era una prova irrefutable
[= **del** crim]

Le sang sur les vêtements dénonçait le crime et il en était une preuve irrefutable [= **du** crime]

Il sangue sui suoi vestiti denunciava il crimine e ne era una prova inconfutabile [= **del** crimine]

GERUNDI DE POSTERIORITAT, INCORRECTE

EL GERUNDI QUE EXPRESSA POSTERIORITAT O CONSEQÜÈNCIA ÉS INCORRECTE

Estudià dret, **llicenciant-se** el 1963

Estudià dret **i s'hi llicencià** el 1963

Ha perdut partits clau, **duent** l'equip al descens

Ha perdut partits clau **i, així, ha dut** l'equip al descens

Ha perdut partits clau **i, doncs, ha dut** l'equip al descens

Ha perdut partits clau, **amb la qual cosa ha dut** l'equip al descens

Com que ha perdut partits clau, **ha dut** l'equip al descens

1 GERUNDI: ACCIÓ SIMULTÀNIA O ANTERIOR, NO POSTERIOR

El **gerundi** expressa una acció simultània o anterior (però no posterior) respecte al verb principal.

Els **ensenyava** música **jugant** [simultània]

Conspirant, va arribar a la presidència [anterior]

En aquest cas, l'ordenació és intercanviable:

Jugant els ensenyava música

Va arribar a la presidència **conspirant**

2 EL GERUNDI DE POSTERIORITAT, INCORRECTE

Quan el gerundi s'usa per a indicar posterioritat és incorrecte:

Va caure de la teulada, **trencant-se** una cama

Hi ha hagut un accident, **formant-se** grans cues a la carretera

A més de comprovar si expressa posterioritat o conseqüència, sabem que un gerundi és incorrecte quan no podem col·locar-lo al primer lloc de la frase:

Trencant-se una cama, va caure de la teulada

Formant-se grans cues a la carretera, hi ha hagut un accident

3 POSTERIORITAT I CONSEQÜÈNCIA: FORMES ALTERNATIVES

En comptes d'usar el gerundi, podem indicar la conseqüència immediata amb una frase successiva començada per la conjunció *i* o bé amb una expressió explícita de posterioritat o de conseqüència:

Va caure de la teulada i es va trencar una cama

Hi ha hagut un accident i s'han format grans cues

A causa d'un accident *que hi ha hagut, s'han format grans cues*

Hi ha hagut un accident, per la qual cosa s'han format grans cues

Hi ha hagut un accident i, doncs, s'han format grans cues

Hi ha hagut un accident i, amb això, s'han format grans cues

Hi ha hagut un accident i, per tant, s'han format grans cues

Com que *hi ha hagut un accident, s'han format grans cues*

SEMPRE EN SINGULAR

Hi ha
Hi havia
Hi havia hagut

molts ferits

Hi han
Hi havien
Hi havien hagut

molts ferits

SEMPRE PORTA **HI**

Hi ha hagut
Hi havia hagut
Hi podria haver hagut

*més
víctimes*

— ha hagut
— havia hagut
— podria haver hagut

*més
víctimes*

NO SEMPRE PORTA EL PRONOM **EN**:

SI EXPRESSEM QUÈ **HI HA**, NO ES POSA EL PRONOM **EN**:

Hi ha llet? No **n'hi ha**
No **hi ha res** per a beure

N'hi ha llet? No **n'hi ha res** per a beure

1 **HAVER-HI: NOMÉS EN SINGULAR**

En la llengua col·loquial de molts parlars valencians i de Catalunya es fa concordar la forma singular o plural del verb *haver-hi* amb allò que hi ha: “Al poblet només *hi havia* un forn” però “Al poblet només *hi havien* dos forns”.

Ara bé, en la llengua formal i escrita, el verb *haver-hi* només s’usa en singular, encara que allò que *hi ha* siga un plural: “Al poblet, només *hi havia* dos forns”.

Al port, on només hi havien dues tavernes, ara hi han cinc restaurants
Al port, on només hi havia dues tavernes, ara hi ha cinc restaurants

Hi hagueren diversos intents d'enderrocar el president

Hi hagué diversos intents d'enderrocar el president

Hi haurien hagut encara **més intervencions**, però les vaig tallar

Hi hauria hagut encara **més intervencions**, però les vaig tallar

2 **HAVER-HI PORTA HI EN TOTES LES FORMES DE LA CONJUGACIÓ**

En les formes compostes del verb *haver-hi* de vegades s'omet de manera incorrecta el pronom *hi*, omissió que marquen amb __:

__ **ha hagut** molts assistents que han abandonat l'acte en protesta

Hi ha hagut molts assistents que han abandonat l'acte en protesta

__ **havia hagut** crits contra els organitzadors

Hi havia hagut crits contra els organitzadors

__ **hauria pogut haver** ferits i tot

Hi hauria pogut haver ferits i tot

o **Hauria pogut haver-hi** ferits i tot

__ **pot haver** res més lamentable que la imprevisió?

Hi pot haver res més lamentable que la imprevisió?

o **Pot haver-hi** res més lamentable que la imprevisió?

3 **N'HI HA INCORRECTE EN COMPTES DE HI HA**

3.1 **N'hi ha ≠ hi ha**

Com que les formes *hi ha*, *hi havia*, etc. van sovint combinades amb el pronom *en* (*n'hi ha*, *n'hi havia*, etc.), alguns parlants utilitzen sempre *hi ha*, *hi havia*, etc. amb el pronom *en* incorporat (*n'hi ha*, *n'hi havia*, *n'hi haurà*, etc.) tant si pertoca usar *en* com si no:

No **n'hi ha** més llet?

en comptes de la forma correcta:

No **hi ha** més llet?

3.2 Hi ha + alguna cosa explícita - n'hi ha (d'alguna cosa)

Quan s'expressa explícitament què és el que hi ha (per exemple, *llet*), no s'usa el pronom *en*. En canvi, sí que s'usa en substitució del substantiu corresponent. Compareu:

—Ja no **hi ha més paraules demanades**?

—No, les hem ajornades i ja no **n'hi ha** [*n' = paraules demanades*]

Per a més informació, vegeu el punt 1 de la fitxa **En (pronomen)** (→ p. 50).

mitjà

4 DE LLET, NO N'HI HA? / NO N'HI HA, DE LLET?

En contrast amb la frase incorrecta del punt 3.1 (*No n'hi ha més llet?*), sí que és del tot correcte combinar el pronom *en* i el substantiu corresponent quan, per fer ressaltar el substantiu (*llet*), usem aquest tipus d'expressió:

De llet, no n'hi ha més?

No n'hi ha més, **de llet**?

De paraules demanades, ja no n'hi ha?

Ja no n'hi ha, **de paraules demanades**?

Noteu que, en aquests casos, el substantiu va desplaçat al principi o al final de la frase, introduït per la preposició *de* i separat de la resta de l'oració per una coma.

SUBSTITUEIX ELS COMPLEMENTES CIRCUMSTANCIALS O DE RÈGIM

AMB PREPOSICIÓ QUE NO SIGA DE: SOBRETOT A, AMB, EN, PER, CONTRA

–Vaig **a Eivissa** a l'estiu. –Jo també **hi** vaig [= a Eivissa]
–Heu valorat el risc? –**Hi** hem pensat molt [= en el risc]

AMB LOCUCIONS DE LLOC: AL VOLTANT AL MIG, (AL) DAVANT/DARRERE, ETC.

Quan han vist la pancarta, s'**hi** han posat davant / al davant
(= de la pancarta)

ACOMPANYA NECESSÀRIAMENT

HAVER-HI EN TOTA LA SEUA FLEXIÓ: **HI HA**,
HI HAVIA, **HI HAVIA HAGUT**, **HI HAURIA HAGUT**, ETC.

VERBS DE PERCEPCIÓ (SENTIR-HI, VEURE-HI, TOCAR-HI, ETC.)
USATS COM A 'DISPOSAR DE VISTA/OÏDA/TACTE'

És sord i cec: no **hi** sent ni **hi** veu
Tinc les mans gelades i no **hi** puc tocar

SUBSTITUEIX EL COMPLEMENT PREDICATIU

La camisa no era grisa, però amb les rentades s'**hi** van tornant
Tot i que ja no és la directora, ella encara s'**hi** considera

1 **HI, SUBSTITUEIX COMPLEMENTES INTRODUÏTS PER A, EN, AMB, CONTRA**

Hi substitueix complementes circumstancials i, en general, complementes introduïts per qualsevol preposició que no siga *de*. Entre aquests complementes s'inclouen aquells que van exigits pel verb, com ara *referir-se a*, *pensar en*, *conformar-se amb*, etc., que porten preposicions fixes i predictibles que imposa el verb (vegeu **Complement de règim verbal** (→ p. 226).

Les preposicions més freqüents que introdueixen complements substituïbles per *hi* són *a*, *amb*, *en*, *contra*, *per* ('a través de', 'al llarg de').

A fer trampes, no s'hi val

Escòcia ens ha agradat tant que hi anem cada estiu [hi = a Escòcia]

Això em preocupa tant que no puc deixar de pensar-hi [= en això]

Que ja no vius amb els pares? No, ja no hi visc [hi = amb els pares]

L'estiu passat férem moltes passejades per la platja però enguany encara no hi hem passejat [hi = per la platja]

Sempre he anat contra els uniformes i ara hi continuaré anant (o continuaré anant-hi) [hi = contra els uniformes]

Adés he citat de passada l'anarquisme, però m'hi referiré amb més detall [hi = a l'anarquisme]

Observeu que, respecte a la preposició *a*, no afecta, en general, el destinatari o beneficiari d'una acció (dit *complement indirecte*), que se substitueix per *li* o *els*: “Vaig portar un regal *al meu nebot* / *als meus nebots*” → “*Li* / *Els* vaig portar un regal”.

Per a un ús semblant de *hi* en francès (y: “J'y vais”; “Tu y penses”) o en italià (*ci/vi*: “*Ci* vado”; “*Vi* sono andato”; “Tu *ci* pensi”), vegeu el **punt 7**.

2 **HI SUBSTITUEIX COMPLEMENTS INTRODUÏTS PER LOCUCIONS DE LLOC**

Hi substitueix complements introduïts per locucions de lloc del tipus *al voltant* (de), *al mig* (de), *enmig* (de), *(al) damunt* (de), *(al) davant* (de), *(al) darrere* (de), *dins* (de), *al fons* (de), *enfront* (de), *a la dreta* (de), *a l'esquerra* (de), *a la vora* (de), etc.

Els estudiants escribassaren el ministre i s'hi mantingueren al voltant fins que intervingué la policia

He ordenat les taules i no vull que hi deixeu res damunt

Les formigues envoltaven el cau però no hi entraven dins

Acosta't al monument, posa-t'hi a la dreta i somriu per a la foto

Observeu que, en aquests casos i a diferència del que ocorre en el **punt 1**, *hi* no substitueix també la preposició *o*, en aquests casos, la locució de lloc. Ací la locució de lloc ha d'aparèixer en la frase i *hi*

substitueix només el complement: *hi... al voltant* (*hi* = del ministre); *hi... damunt* (*hi* = de les taules); *hi... dins* (*hi* = del cau), *hi... a la dreta* (= del monument). Compareu els dos usos:

Les formigues envoltaven el cau i s'hi amagaven (= **al** cau)

*Les formigues envoltaven **el cau**, però no **hi** entraven **dins** / **al fons***
*Les formigues envoltaven **el cau**, però s' **hi** mantenien **a la vora** / **al voltant** / **(al)** davant*

3 COMPLEMENTS DE MANERA DE QUAalsevol TIPUS

Hi substitueix complements de manera, que responen a la pregunta *com?*, tant si es tracta d'un adverbí com si és un complement amb preposició:

*Encara parla **pomposament** / **amb pedanteria** / **sense pausa** / **de pressa** / **de mala gana**?*

*–Sí que **hi** parla, sí!*

Notem que, en aquest cas i com a excepció, *hi* també substitueix complements de manera introduïts per *de* (“de pressa”, “de mala gana”, etc.), malgrat que els complements encapçalats per *de* es reemplacen, en general, amb el pronom *en* (vegeu la fitxa **En (pronom)** (→ p. 50).

4 HAVER-HI, SENTIR-HI, VEURE-HI

Hi acompanya necessàriament alguns verbs:

4.1 **Haver-hi:** ‘existir’, *hi ha*, *hi havia*, *hi havia hagut*, *hi hauria hagut*, etc. Per a més informació, vegeu la fitxa **Haver-hi** (→ p. 61).

4.2 **Verbs de percepció en sentit absolut: veure-hi, sentir-hi**

S'usa amb verbs de percepció (*veure-hi*, *sentir-hi*, *tocar-hi*), usats en sentit absolut, és a dir, sense cap complement directe: no ‘veure’ o ‘sentir alguna cosa’, sinó com el pur fet de ‘captar o poder rebre sensacions pel sentit de l'oïda, la vista’, etc.

*Després de l'atac, ja no **hi veig** gens bé de l'ull esquerre*
*S'ha comprat un audiòfon i ara **hi sent** perfectament*
*Pel fred, teníem les mans balbes i no podíem **tocar-hi***

A banda dels més freqüents *veure-hi*, *sentir-hi* i *tocar-hi*, també s'inclouen en aquest grup altres verbs sinònims o quasi sinònims com de *veure-hi* com *fil·lar-hi*, *guipar-hi*, *clissar-hi*; o de *tocar-hi*, com *palpar-hi*.

Per a l'ús de *veure-hi* i *veure-s'hi* ("No hi veu", "No s'hi veu"), consulteu el punt 8.

5 **HI SUBSTITUEIX EL COMPLEMENT PREDICATIU**

Hi substitueix el complement predicatiu. El complement predicatiu sol respondre a la pregunta *com?*, però és un substantiu o un adjectiu (i dins l'adjectiu podem incloure el **participi**) i no pas un complement circumstancial. (Per a més informació, vegeu la fitxa **Complement predicatiu**, p. 230.)

5.1 **Amb verbs que indiquen permanència, canvi o aparença**

Hi substitueix els complements predicatius de verbs que indiquen 'permanència, canvi o aparença en un estat':

permanència: *quedar*, *romandre*, *restar*

canvi: *esdevenir*, *tornar-se*, *fer-se*

aparença: *aparèixer*

Ha estat tota la vida un inconformista i hi romandrà fins a la mort [*hi* = un inconformista]

La camisa no era grisa, però amb les rentades s'hi va tornant [*hi* = grisa]

En l'obra la frase apareix manipulada, com ja hi apareixia en edicions anteriors [*hi* = manipulada]

Per a més informació, vegeu el punt 3 de la fitxa **Complement predicatiu**, p. 230.

5.2 **Amb altres verbs**

Hi també substitueix complements predicatius amb altres verbs, entre els quals són freqüents *anar* o *presentar-se* (d'alguna manera: "anar content", "presentar-se alterat"); *considerar*, *trobar*, *veure* (d'alguna manera, en algun estat: "considerar amic/hàbil", "trobar cansat/ impossible", "veure difícil/feliç"), *nomenar*, *declarar* ("president", "incapacitat"), etc. Per a més informació, vegeu el punt 4 **Predicatiu amb la resta de verbs** de la fitxa **Complement predicatiu**, p. 231.

*Com que és moda anar tatuat, ell **hi** va de cap a peus*
 [Com va? Tatuat = adjectiu (participi)]

*No és ja directora, però ella encara s'**hi** considera*
 [Com es considera? Directora = substantiu]

6**LOCUCIONS AMB HI**

anar-hi (el cap, la vida, el prestigi, etc.)
*Jugaven el partit com si els **hi anés** la vida*

caure-hi
*No entenia el doble sentit de la frase però ara ja **hi caic***

deixar-hi la pell
*No sé si funcionarà o no però **hi he deixat la pell***

dir-hi la seua (la meua, la teua, etc.)
*No avançàvem en la discussió perquè tothom volia dir-**hi** la seua*

fer-hi
*És una situació inevitable: no s'**hi** pot **fer** res*

ja hi som! / tornem-hi! / ja hi tornem! (expressions per a indicar una repetició enutjosa)
Tornem-hi! *Que no et comprarem la moto!*
Ja hi som! *Altra vegada amagant-vos amb excuses...*

jugar-s'hi
*Què **t'hi jugues**, que ma mare no em deixa anar a la festa?*

no s'hi val (a fer alguna cosa)
No s'hi val, *a abusar d'un pobre ignorant!*

posar-s'hi (al telèfon)
*Amb qui vol parlar? Un moment, que ara **s'hi posa***

t'hi poses com t'hi poses
T'hi poses com t'hi poses, *me'n vaig a l'acampada i no tornaré fins dilluns*

7 **HI: ÚS SIMILAR EN FRANCÈS (Y) I ITALIÀ (CI, VI)**

Hi té un ús molt semblant al francès *y* (“J’y vais”; “Tu y penses”) i a l’italià *ci/vi* (“Ci vado”; “Vi sono andato”; “Tu ci pensi”).

*Escòcia ens ha agradat tant que **hi** anem cada estiu*
*On a aimé tant l’Écosse qu’on **y** va tous les étés*
*La Scozia ci è piaciuta tanto che **ci/vi** andiamo ogni estate*

*No l’he vista, però **hi** he pensat molt sovint*
*Je ne l’ai pas vue, mais j’**y** ai pensé très souvent*
*Non l’ho vista, ma **ci/vi** ho pensato molto spesso*

8 **VEURE-HI I VEURE-S’HI**

Veure, usat en sentit absolut, com a ‘tenir la capacitat de percebre per la vista’, presenta dos usos bàsics amb *hi*: *veure-hi* ‘disposar del sentit de la vista’ i *veure-s’hi* ‘tenir prou claror per a percebre bé per la vista’. Així, es diu:

*Quasi ha perdut la visió i ja no **hi veu** gens bé*
*En aquella mitja foscor no **m’hi veia** gens bé*

En valencià col·loquial els dos usos conflueixen en *veure-s’hi*, però en els àmbits de llengua generals i formals cal respectar la distinció.

especialitzat

L'ARTICLE **LØ** NEUTRE ÉS SEMPRE INCORRECTE

SOLUCIONS MÉS GENERALS

VALOR DE **GENERALITZACIÓ** O **ABSTRACCIÓ** = 'LES COSES...', 'LA COSA...', 'ALLÒ QUE ÉS...'

lo bell	el...	+ bell, cert
lo cert	allò que és...	+ bell, cert
	la cosa / el fet / la part...	+ bell -a, cert -a
	substantiu abstracte	la bellesa, la certesa

VALOR **INTENSIU**

No saps bé **lo** brut que anava! **que** brut **que** anava!
com de brut anava!
si n'anava, **de** brut!

Feu-ho **tot lo** curt **que** pugueu Feu-ho **tan** curt **com** pugueu
De **lo** pesat **que** és tots li fugen De **tan** pesat **com** és tots li fugen
Pocs s'imaginin **lo-que** costa Pocs s'imaginin **quant** costa

Torneu **lo menys tard** possible **al més / menys + adverb**
Torneu **al menys tard** possible
Respon **lo més ràpid** Respon **al més ràpid**
que sàpigues que sàpigues

1 LØ NEUTRE: DOS VALORS BÀSICS

L'article dit *neutre* ("LØ pitjor és lo mal que m'ho va fer passar") no és normatiu. No hi ha una equivalència única entre el lo neutre i una sola alternativa correcta. Amb tot, les solucions es poden resumir en dues grans línies, segons el valor de l'expressió:

1.1 Generalització o abstracció: "lo cert"

Indica una generalització de totes les coses que són d'una determinada qualitat o una abstracció d'aquesta qualitat. És

equivalent a ‘la cosa certa’, ‘les coses certes’, ‘allò que és cert’ o ‘la certesa’. Vegeu el **punt 2**.

1.2 Valor intensiu: “*lø més lluny possible*”, “*lø ploramiques que és!*”

Correspon a expressions que indiquen la intensitat, bé amb elements comparatius (*més, menys*) i superlatius (*millor, pitjor, màxim i mínim, tot lø... que siga possible*), bé amb construccions que responen a exclamacions o les recorden:

*L’han enviat **lø més** lluny possible*

*Va fer una lloança **lø menys** tòpica que l’ocasió permetia*

*Et sorprendria / No saps / No t’imagines **lø ploramiques que és***

2 GENERALITZACIÓ O ABSTRACCIÓ: *EL*, SOLUCIÓ MÉS GENERAL

Quan es tracta d’una abstracció (*‘allò que és...’, ‘les coses...’*), la solució més general, que sol cobrir la majoria de casos, és utilitzar l’article *el* en comptes de *lø*: *el cert* = ‘allò que és cert’, ‘la cosa certa’, ‘les coses certes’, ‘la certesa’.

Aquest ús és una simple ampliació de diversos casos que perduren en la parla espontània, com són *el dolç, el salat, el mal, pel segur, pel dret*, etc.

*Li agradava més **el dolç** que no **el salat***

*No volia perdre el matí al parc, però **el mal** era que li ho havia promès*

*En això jo no tiraria **pel dret**, que és massa perillós, i aniria **pel segur***

De manera semblant, cal dir:

El cert és que m’ha mentit sense escrúpols

*Amb la teoria de les idees, Plató proposa explicar **el bo, el bell i el just***

*Segons **el** que estableix el reglament, cal considerar nul·les les actuacions*

Al costat de l’article *el*, es poden utilitzar altres expressions, que, segons els casos, poden ser més adequades estilísticament o pel seu caràcter idiomàtic (vegeu el **punt 4. Valor generalitzador o abstractiu: altres expressions**). Aquestes solucions són, en la major part dels casos, similars a les altres llengües del nostre entorn: francès, italià i anglès. Vegeu el **punt 5**.

3 VALOR INTENSIU

Quan s'indica intensitat, hi ha diverses solucions per al *lo* neutre:

3.1 Que... que...

*I **lo bruta** que porta la roba! I **lo** prudent que és!*

*I **que bruta** que porta la roba! I **que** prudent **que** és!*

3.2 Com de...

*És increïble **lo impertinent** que arriba a ser*

*És increïble **com d'impertinent** arriba a ser*

3.3 Si + en + ..., de...

*No t'explicaré **lo pagat** que està del seu fill!*

*No t'explicaré **si n'està, de pagat** del seu fill!*

3.4 Tan... com... siga possible / pugueu...

*Veniu **lo més ràpid** que pugueu (o que siga possible)*

*Veniu **tan ràpid/ràpidament** com pugueu (o com siga possible)*

*Vaig fer una crítica **lo menys** desapassionada que vaig poder*

*Vaig fer una crítica **tan poc** apassionada / **tan** desapassionada
com vaig poder*

3.5 Al més/menys... (possible/millor/que pugueu)

*Veniu **lo més ràpid** possible/millor/que pugueu*

*Veniu **al més ràpid/ràpidament** possible/millor/que pugueu*

*L'han enviat **lo més** lluny possible*

*L'han enviat **al més** lluny possible*

Notem que cal dir **al** més o **al** menys... i no **el** més... o **el** menys...

3.6 Al màxim/mínim de...

*Ens hem esforçat per fer una descripció **lo més breu i alhora lo menys densa***

*Ens hem esforçat per fer una descripció **al màxim de breu i al mínim de densa***

Notem que cal dir **al** màxim/mínim de... i no **el** màxim/mínim de...

4 VALOR GENERALITZADOR O ABSTRACTIU: ALTRES EXPRESSIONS

Encara que *el* cobreix una bona part dels casos del significat abstracte de *lo*, hi ha altres expressions més variades i sovint més idiomàtiques a les quals podem recórrer.

4.1 Paraules genèriques: cosa, fet, part, cas, aspecte

És **lo més encertat** que has dit en ta vida

És **la cosa més encertada** que has dit en ta vida

Lo indiscutible era que ens havien tombat tots els arguments

El fet indiscutible era que ens havien tombat tots els arguments

I ara ve **lo millor** de l'espectacle!

I ara ve **la part millor** de l'espectacle!

4.2 Cosa que / la qual cosa

Quan tota una frase reprèn el significat de l'anterior (generalment després d'una coma o punt i coma en l'escrit), cal dir *cosa que* o *la qual cosa* (o expressions equivalents com *fet que*, etc.) i no ~~lo que~~ ni ~~el que~~:

L'havia escridassada, **lo que / el que** no li perdonà mai

L'havia escridassada en públic, **cosa que / la qual cosa / fet que** no li perdonà mai

4.3 Açò, això, allò + que...

Els pronoms demostratius neutres *açò*, *això* i *allò* substitueixen de manera natural i idiomàtica moltes expressions amb *lo que*:

Lo que m'expliques no t'ho creus ni tu

Això que m'expliques no t'ho creus ni tu

Cal indicar que no és correcte l'ús d'*allò* + adjectiu (*allò important*, *allò cert*, *allò bell*), com a fórmula d'abstracció o generalització si no porta un **verb en forma personal** (→ p. 248), que al més sovint és el verb *ser*.

Allò cert és que m'ha mentit sense escrúpols

Allò que és cert és que m'ha mentit sense escrúpols

El cert / La cosa certa és que m'ha mentit sense escrúpols

Què ocorre quan atenem primer **allò urgent** i no **allò important**?

Què ocorre quan atenem primer **allò que és urgent** i no **allò que és important**?

Què ocorre quan atenem primer **les coses urgents** i no **les coses importants**?

Què ocorre quan atenem primer **l'urgent** i no **l'important**?

4.4 Substantius abstractes corresponents: **bondat, bellesa, justícia, etc.**

En alguns contextos, es poden utilitzar els substantius abstractes corresponents que expressen la qualitat de 'tot allò que és' + adjectiu: *bo* = *bondat*, *bell* = *bellesa*, *just* = *justícia*, etc.

Amb la teoria de les idees, Plató proposa explicar **lo bo**, **lo bell** i **lo just**

Amb la teoria de les idees, Plató proposa explicar **la bondat**, **la bellesa** i **la justícia**

En **lo declarat** davant el jutge es desdii de **lo afirmat** abans

En **les declaracions** davant el jutge es desdii de **les afirmacions** d'abans

4.5 Expressions idiomàtiques amb l'article **la**

Hi ha un grapat de casos per als quals disposem d'una expressió idiomàtica feta en femení amb l'article *la*: *la bona*, *la grossa*, *la de sempre/mateixa*, *a la meua/teua/seua...*, *dir-la o fer-la grossa* ('dir o fer alguna cosa exagerada o desbaratada'), *passar-la bé/malament/magra*, *encertar-la o endevenir-la*, etc.

*I això no és tot. Ara ve **lo bo** / **lo gros***

*I això no és tot. Ara ve **la bona** / **la grossa***

*M'ha tornat a fer **lo mateix** / **lo de sempre**!*

*M'ha tornat a fer **la mateixa** / **la de sempre**!*

*Ací ningú no mira per ningú i tots van **a lo seu***

*Ací ningú no mira per ningú i tots van **a la seua***

4.6 Expressions usuals diverses

Hi ha una sèrie d'expressions castellanques que se solen calcar i que convé substituir per altres de més adequades i genuïnes. N'esmentem algunes de les més freqüents:

<i>a lo grande</i>	<i>a cor què vols</i>
<i>a lo loco</i>	<i>a la babalà</i>
<i>a lo mejor</i>	<i>a la millor, potser</i>
<i>a lo sumo</i>	<i>a tot estirar, com a màxim, tot al més, pel cap alt</i>
<i>de lo contrario</i>	<i>si no, altrament</i>
<i>en lo referente a</i>	<i>pel que fa a, quant a</i>
<i>en lo sucesivo</i>	<i>d'ara endavant, d'ara en avant</i>
<i>lo suficientemente</i>	<i>prou</i>
<i>lo más mínimo</i>	<i>gens ni mica, gens ni miqueta</i>
<i>por lo demás</i>	<i>això a banda</i>
<i>por lo general</i>	<i>en general</i>
<i>por lo menos</i>	<i>almenys, si més no, pel cap baix</i>
<i>por lo tanto</i>	<i>per tant, doncs</i>
<i>por lo visto</i>	<i>pel que es veu, pel que sembla</i>

5 VALOR GENERALITZADOR O ABSTRACTIU EN ALTRES LLENGÜES

El valor generalitzador o abstractiu de l'article determinat amb una forma de masculí és semblant a l'ús del francès i l'italià i també de l'anglès, en què *the*, sense marca de gènere, representa l'article determinat general. Així ho comprovem, per exemple, en títols d'obres com *El sagrat i el profà*, del romanès Mircea Eliade, originalment escrita en alemany (**Das** Heilige und **das** Profane, en què hi ha article neutre marcat ací), títol que en aquestes llengües és tal com segueix:

francès:	Le sacré et le profane
italià:	Il sacro e il profano
anglès:	The Sacred and the Profane

Aquest mateix ús el veiem també en el nom d'una cançó francesa com "L'important c'est la rose" de Gilbert Becaud, que té versió italiana "L'importante è la rosa".

6**LO / L' PER A USOS NEUTRES EN LA LLENGUA 'CLÀSSICA'**

La llengua medieval i clàssica no distingia entre el masculí i el neutre (igual que hem vist per al francès i l'italià), al contrari del que de vegades algú ha afirmat, malinterpretant l'article *lo* com a neutre. De fet, aquest valia tant per a usos neutres com per als masculins ("Farem *lo* que diu *lo* pare"), tal com es manté en els parlars valencians del nord i tot el català nord-occidental.

Ara bé, la clau és que *lo* (masculí o neutre, usos que no es distingien) adoptava per a tots dos significats la forma *l'* davant vocal o recolzat en aquesta ("l'amic"; "i'l cert no crec = *i el cert no crec*") o es contraïa en *al*, *del* ("Veni *al* castell *al* més prest que poreu", "Del bo tria hom *lo* millor" (*Tirant lo Blanc*). Dit d'una altra manera: que tant el neutre com el masculí s'expressaven amb *lo*, *l' al*, *del*, etc., segons la posició de l'article i les condicions fonètiques i no hi havia una forma ni única i ni invariable *lo* per al neutre ("De *lo* bo tria *lo* millor", "*lo* amarg"), com ocorre ara col·loquialment per interferència del castellà.

En aquest sentit, hi ha uns versos famosos d'Ausiàs Marc que fan: "Així dispost, dolç me sembla *l'amarg* / tant és en mi enfeccionat [= infectat] *lo* gust". Observem que l'article amb ús neutre és *l'* en "dolç me sembla *l'amarg*" (= 'les coses amargues' o 'l'amargor'), perquè *amarg* comença per vocal, al costat del masculí "*lo* gust", perquè s'inicia amb consonant.

La normativa recull aquesta tradició clàssica i rebutja la interferència del *lo* exclusivament com a neutre. Si l'article *lo* prenia la forma *l'* ("*l'amarg*") o *l* ("i'l cert no crec") tant per als usos masculins com neutres, la forma moderna d'aquest, que és el (o *l'*) continua aquesta tradició, sense la interferència del castellà.

especialitzat

FORMES VERBALS QUE EXPRESSEN OBLIGACIÓ

~~tenir que~~
~~deure de~~
~~ser precis~~
~~haver-hi que~~

haver de
haver de
caldre
caldre

~~tingue~~ *fer* → **he de** *fer*
~~dec de~~ *fer* → **he de** *fer*
~~és precis~~ *fer* → **cal** *fer*
~~hi ha que~~ *fer* → **cal** *fer*

1 **TING-QUE...: HE DE...**

La forma ~~tenir que~~ és incorrecta. L'alternativa correcta més habitual per a expressar obligació és *haver de*.

Tindrem que fer més esport, perquè estem panxuts

Hurem de fer més esport, perquè estem panxuts

A més de la forma *haver de*, hi ha altres possibilitats per a indicar obligació: sobretot el verb *caldre*, però també expressions del tipus *ser necessari* o *imprescindible*. (Vegeu els punts 4 i 5.)

Caldrà que fem més esport, perquè estem panxuts

2 **DEC-DE: HE DE...**

La forma ~~deure de~~ és sempre incorrecta. L'alternativa correcta més habitual per a expressar obligació és *haver de*.

Dec de fer més esport

He de fer més esport

3 **DEURE + INFINITIU**3.1 **Deure + infinitiu, fórmula limitada d'obligació**

Deure + infinitiu és una construcció acceptada normativament per a expressar obligació, però específicament si té un caràcter moral o si forma part de construccions en què se sobreentén un infinitiu ("Heu fet el que *devíeu*" [= "*devíeu fer*"]) o en què *deure* va coordinat o en correlació amb un altre verb seguit directament per un infinitiu, com és sovint *poder* ("*Podem i devem oposar-nos al racisme*").

*Els drets humans són un llegat preciós que **devem preservar***
*Si som un poble lliure és perquè, quan fou l'hora, alguns feren el que **devien** (= devien fer)*
*Ja coneixeu el cèlebre imperatiu ètic: “**Si pots fer**-ho, **deus fer**-ho”*
*o, més breu i contundent encara, “**Si pots, deus**”*

3.2 Deure + infinitiu, preferentment probabilitat

Fora dels casos concrets que s'exposen en el [punt 3.1](#), la majoria de les gramàtiques de referència recomanen reservar *deure* + infinitiu per a indicar probabilitat o deducció. Així, una frase com “La comissió deu reunir-se cada mes” s'entén en l'ús més general i formal com una deducció o com a probabilitat (“La comissió deu reunir-se cada mes, si fem cas de les actes”) i no com una obligació.

Més exemples de *deure* + infinitiu per a indicar probabilitat o deducció:

*Això **devia ser** cap al 1995, perquè jo encara vivia a Elx*
*El veig ben esvelt i musculat. **Deu haver fet** molt d'esport*

Per a més informació, vegeu la fitxa [Probabilitat i deducció](#) (p. 81).

4 SER PRECÍS: CALDRE, SER NECESSARI

Precís vol dir ‘exacte’, ‘afinat’, ‘acurat’ (“un càlcul precís”, “una descripció precisa”, etc.) i, per això, es pot dir

*El llibre de Von Frisch és **precís** quan descriu el llenguatge de les abelles*

Ara bé, *precís* no significa ‘necessari’. *Ser precís* com a fórmula d'obligació (+ infinitiu o amb *que* + subjuntiu) és un castellanisme per al qual disposem d'un verb específic, *caldre*, o d'expressions com *ser necessari* o *imprescindible*.

És precís llegir el llibre de Von Frisch si volem entendre les abelles
Cal llegir el llibre de Von Frisch si volem entendre les abelles
És necessari/imprescindible llegir el llibre de Von Frisch si volem entendre les abelles

És precis que llegiu el llibre de Von Frisch si voleu entendre les abelles

Cal que llegiu el llibre de Von Frisch si voleu entendre les abelles

És necessari/imprescindible que llegiu el llibre de Von Frisch si voleu entendre les abelles

És precis que vingueu de seguida

Cal que vingueu de seguida

És necessari/imprescindible) que vingueu de seguida

5 **HI HA QUE...: CAL...**

~~Hi ha que~~ + infinitiu és una interferència del castellà. La forma alternativa correcta és *caldre*.

Al laboratori **hi ha que seguir** totes les normes de seguretat

Al laboratori **cal seguir** totes les normes de seguretat

Ara **hi haurà que refer** l'enrajolat de dalt a baix

Ara **caldrà refer** l'enrajolat de dalt a baix

A més, hi ha altres possibilitats, com *haver de*, *ser necessari/imprescindible*, etc.

Ara **s'haurà de refer** l'enrajolat de dalt a baix

Ara **serà necessari/imprescindible** refer l'enrajolat de dalt a baix

PER - PER A + INFINITIU

PER + INFINITIU = 'AMB LA INTENCIÓ DE', 'PERQUÈ VULL/VOLS...' = ACCIÓ INTENCIONADA

VERBS DE MOVIMENT Vinc **per** dir-t'ho

VERBS D'ESFORÇ Treballem **per** viure, no vivim per treballar

VERBS D'ACCIÓ INTENCIONADA IMPLÍCITA fer, dir, intentar, cercar, proposar, etc.

EXPRESSIONS DISCURSIVES **per començar, per acabar, per dir-ho així,** etc.

PER A + INFINITIU = DESTINACIÓ = ACCIÓ NO INTENCIONADA

VERBS D'ACCIÓ NO VOLUNTÀRIA servir, necessitar, caldre, ser, haver-hi, etc.

PER A NO DEPENDENT DE VERB EN FORMA PERSONAL, SINÓ

SUBSTANTIU + PER A La màquina té un **dispositiu per a desconnectar-se**

ADJECTIU + PER A És molt **útil per a estalviar** energia

PARTICIPI + PER A Disposem de models **preparats per a** rendir al màxim

PRONOM + PER A No sóc **ningú per a criticar-la**

ADVERBI + PER A És **massa per a carregar-t'ho** tu sol

0 **PER I PER A + INFINITIU: NOTES PRÈVIES**

En aquesta fitxa es descriuen, en els termes més generals, les prescripcions normatives sobre l'ús de *per* i *per a* amb infinitiu. Cal dir, però, que en els darrers anys ha tingut àmplia difusió una proposta de simplificació

d'aquesta normativa, que consisteix a usar *per* + infinitiu en tots els casos. Així, hi ha alguns gramàtics que propugnen admetre frases com les següents, que en la normativa (i en l'ús habitual valencià) es resolen amb *per a*:

*Un frontofocòmetre és un aparell **per determinar** el centre òptic d'una lent*
*Té un projecte **per reduir** les despeses energètiques*
*Ens han fet una oferta massa bona **per rebutjar-la***
*Ara no hi ha ningú **per netejar** l'edifici*
*Resulta una lectura estimulante **per obrir** noves perspectives*

Atès el caràcter normatiu de la distinció entre *per* i *per a* + infinitiu i l'ús més general en valencià, exposem i recomanem la pràctica diferenciada segons les notes d'ús següents.

1 **PER + INFINITIU, ACCIÓ INTENCIONADA**

Davant d'un infinitiu s'utilitza *per* (*per saludar*) quan hi ha intencionalitat de l'acció, és a dir, quan l'expressió és equivalent a *perquè vull/vols/vol...*

*Vinc només **per saludar**-vos i me'n vaig (= perquè vull saludar-vos...)*
*Hem encès la ràdio **per sentir** el concert (= perquè volem sentir el concert)*
*És tan reservat que no parla **per no ofendre** (= perquè no vol ofendre)*

Per als casos més comuns d'ús de *per* + infinitiu, vegeu el **punt 3**.

2 **PER A + INFINITIU, DESTINACIÓ: ACCIÓ NO INTENCIONADA**

En la resta de casos, és a dir, quan no hi ha intencionalitat sinó simple destinació, s'utilitza *per a*.

*Fustalluent és un producte que serveix **per a netejar** la fusta*
*Necessitem un envelat **per a cobrir**-nos del sol*
*Un llevaneu és un vehicle **per a apartar** la neu*
*És massa gros **per a passar** pel forat*

Per als casos més comuns d'ús de *per a* + infinitiu, vegeu el **punt 4**.

3 **PER + INFINITIU, CASOS MÉS COMUNS**

Els casos més comuns d'ús de *per* + infinitiu són quan aquest depèn de verbs dels tipus següents:

3.1 De moviment

Anar, venir, portar, dur, baixar, pujar, etc.

*Puja cada setmana al poble **per visitar** els pares*

*Portaven pamflets **per repartir**-los entre els assistents a l'acte*

3.2 D' esforç amb una intenció

Esforçar-se, treballar, estudiar, combatre, lluitar, afanyar-se, sacrificar-se, etc.

*Treballem **per viure**; no visquem **per treballar**!*

*S'ha sacrificat molt **per aconseguir** una bona posició*

3.3 D'intenció o acció voluntària implícita

Fer, demanar, intentar, dir, proposar, cercar, buscar, etc.

*Feia el pallasso **per cridar** l'atenció*

*Ho diem ben clar **per donar**-ho a conèixer a tothom*

3.4 En expressions discursives

Sense dependència de cap verb explícit (sinó d'un sobreentès verb de llengua, com *dir, exposar* i similars), trobem *per* + infinitiu en expressions que tenen un valor connectiu en el discurs: *per començar, per acabar, per posar un exemple, per dir-ho així* (o amb altres paraules) i similars:

Per acabar, una darrera reflexió sobre la funció social de l'escola

Per posar-ne un exemple clàssic: és un gegant amb peus de fang

Era, **per dir-ho així**, un orfebre preciosista de la música

4 PER A + INFINITIU, CASOS MÉS COMUNS

S'utilitza *per a* amb verbs que no impliquen acció intencionada o quan *per a* depèn directament d'un substantiu, d'un adjectiu, d'un **participi** (→ p. 240), d'un pronom o d'un **adverbi** (→ p. 223).

4.1 Verbs típics que no impliquen intencionalitat

Es tracta de verbs com *servir, aprofitar, necessitar, caldre, ser, estar, haver-hi, faltar, mancar, tenir*, etc.

*Un puntacorrent **serveix per a treballar** la fusta*

N'hi ha per a donar i vendre

Ens calen/falten voluntaris per a escampar la campanya

4.2 **Per a dependent de paraules que no són verbs en forma personal**

En general, s'usa *per a* quan depèn de qualssevol altres paraules diferents d'un **verb en forma personal** (→ p. 248), és a dir, un substantiu, un adjectiu, un **participi** (→ p. 240), un pronom o un **adverbi** (→ p. 223).

Ara presentarem el nostre pla per a renovar l'empresa

És la persona ideal per a dirigir la comissió

Han estat dissenyades per a adaptar-se a qualsevol posició

No és ningú per a dir-me què he de fer

Ara és massa tard per a telefonar-li

5 **PER I PER A + INFINITIU: PRECISIÓ DE SIGNIFICAT EN FRASES SIMILARS**

L'especialització entre *per* i *per a* ajuda a distingir significats com “Prenc pastilles *per dormir*” (= ‘perquè vull dormir’) i “Prenc pastilles *per a dormir*” (= ‘pastilles somníferes’).

En el primer cas, tallaríem la frase així:

Prenc | pastilles | per dormir (= perquè vull dormir)

I com que “*per dormir*” forma una expressió autònoma, pot canviar la posició:

Per dormir, prenc pastilles

Contràriament, en “Prenc pastilles *per a dormir*”, *pastilles per a dormir* forma un sol bloc de significat: equival a ‘pastilles-que-fan-dormir’ o ‘pastilles somníferes’, i no se’n pot invertir l’ordre, igual que no podríem desplaçar “somníferes” al principi de la frase:

Prenc | pastilles per a dormir

especialitzat

PROBABILITAT = **DEURE** + INFINITIU

Deuen guanyar diners a cabassos, perquè tenen tres esportius de luxe

Duia pantalons curts, és a dir, que no **devia** haver fet encara els dotze anys

NO FUTUR NI CONDICIONAL

Guanyaran diners a cabassos, perquè tenen tres esportius de luxe

Duia pantalons curts, és a dir, que no **hauria fet** encara els dotze anys

1 PROBABILITAT: **DEURE** + INFINITIU

La probabilitat o la deducció d'alguna cosa que es dona com a raonablement certa s'expressa amb el verb *deure* + infinitiu.

*No les hem vistes mai. **Deuen ser** forasteres*

*No les havíem vistes mai. **Devien ser** forasteres*

*Quan allò va passar, encara vivíem a Elx: **deu fer** més de quinze anys*

*Aleshores vivíem a Elx, però **devia fer** poc que ens hi havíem traslladat*

2 ÚS INCORRECTE DE FUTUR I CONDICIONAL PER A PROBABILITAT

Cal evitar l'ús del futur i del condicional per a expressar la probabilitat o la deducció en el present i el passat, respectivament, fórmules que són un calc del castellà.

*Ja **seran** les cinc, perquè els infants passen cridant pel carrer*

*Ja **deuen ser** les cinc, perquè els infants passen cridant pel carrer*

*Ja **serien** les cinc, perquè els infants passaven cridant pel carrer*

*Ja **devien ser** les cinc, perquè els infants passaven cridant pel carrer*

*Per la roba que duu, **treballarà** com a infermera*

*Per la roba que duu, **deu treballar** com a infermera*

*Per la roba que duia, **treballaria** com a infermera*

*Per la roba que duia, **devia treballar** com a infermera*

És una executiva que **cobrarà** més de 12.000 euros al mes
 És una executiva que **deu cobrar** més de 12.000 euros al mes

Sumats tots els anys en el càrrec, **haurà cobrat** una autèntica fortuna
 Sumats tots els anys en el càrrec, **deu haver cobrat** una autèntica fortuna

3 LA PROBABILITAT EN PRETÈRIT PERFET

3.1 Deuí, degueres, degué...; no vaig deure, vas deure, etc.

En la construcció *deure*+ infinitiu, *deure* no admet les formes de tipus *vaig deure, vas deure, va deure...* (dites del pretèrit perfet perifràstic). Per tant, per a expressar una probabilitat o deducció referida al passat s'utilitzen només les formes *deuí, degueres, degué...* (dites del pretèrit perfet simple).

Va deure ser *ella qui va respondre, perquè la veu era de dona jove*

Degué ser *ella qui va respondre, perquè la veu era de dona jove*

Van deure entrar *disfressats d'electricistes i després* **van deure desconnectar** *les alarmes*

Degueren entrar *disfressats d'electricistes i després* **degueren desconnectar** *les alarmes*

Hi ha altres fórmules alternatives a *deuí, degueres, degué...* + infinitiu, que s'exposen en els punts següents.

3.2 Probablement / segurament + pretèrit perfet

La probabilitat o la deducció referides al passat també poden expressar-se amb adverbis o locucions com *probablement, segurament, sens dubte* i un pretèrit, que si és el perfet, en aquest cas tant pot ser simple (*fou, entraren*) com perifràstic (*va ser, van entrar*).

Probablement/Segurament va ser/fou *ella qui va respondre, perquè la veu era de dona jove*

Probablement/Segurament entraren/van entrar *disfressats d'electricistes i després* **desconnectaren/van desconnectar** *les alarmes*

Notem que *possiblement* no té el significat de *probablement*. *Ser possible* vol dir ‘que pot ocórrer’ i no equival a *ser probable*, que significa ‘que hi ha diverses i poderoses raons per a creure que ocorrerà’.

Probablement i *segurament* (i els adverbis i locucions adverbials similars) van amb verb en mode indicatiu (“Possiblement/segurament *va ser / fou* ella qui va respondre”) i no en subjuntiu (“Possiblement/segurament *fos* ella qui va respondre”). Per a més informació, vegeu la fitxa *Potser (possiblement, probablement, segurament) + indicatiu*, p. 194.

3.3 *Deu haver + participi*

En alguns contexts, al costat de *deguí, degueres, degué...*, (p. ex.: “Ho *degué fer* ell”) es pot utilitzar la construcció *deu haver + participi* (“*Deu haver-ho fet* ell”). Així, si reprenem els exemples de l’apartat anterior, també podríem dir:

Deu haver estat *ella qui va respondre, perquè la veu era de dona jove*
Deuen haver entrat *disfressats d’electricistes i després deuen ha-*
ver desconnectat *les alarmes*

especialitzat

QUÈ (RELATIU) I EL QUAL DESPRÉS DE PREPOSICIÓ

PREPOSICIONS D'UNA SÍL·LABA (A, AMB, DE, EN...) + QUÈ

SENSE ARTICLE: A QUÈ, AMB QUÈ, DE QUÈ, EN QUÈ
 A**L** QUÈ, AMB **LA** QUÈ, **DELS** QUÈ, EN **LES** QUÈ

Les dades **a què** ens referim són públiques

Les dades **a les què** ens referim són públiques

Els motius **en què** s'inspira provenen sempre del món urbà

Els motius **en els què** s'inspira provenen sempre del món urbà

PREPOSICIONS DE MÉS D'UNA SÍL·LABA (CONTRA, A FAVOR DE...) + EL QUAL, LA QUAL, ETC. EL QUE, LA QUE, ETC.

És una injustícia **contra la qual** s'ha revoltat

És una injustícia **contra la què** s'ha revoltat

Presenten un pla **a favor del qual** ja han parlat molts experts

Presenten un pla **a favor del què** ja han parlat molts experts

1 PREPOSICIÓ + QUÈ RELATIU, SENSE ARTICLE: A QUÈ, DE QUÈ, EN QUÈ ...

Amb les preposicions àtones (→ p. 241) que són, en general, les d'una única síl·laba: *a, amb, de, en, per*, quan van seguides de *què* relatiu (→ p. 245), és a dir, (equivalent a *el qual, la qual*, etc.) cal usar la construcció següent:

preposició + què: a què, amb què, de què, en què, etc.

L'empresa **a què** ho compràvem ha tancat

Els materials **amb què** es fabrica són cars

i no

preposició + article + relatiu què: a la què, amb el què, dels què, en les que, etc.

L'empresa **a** **la** **què** ho compràvem ha tancat
 Els materials **amb** **els** **què** es fabrica són cars

Això vol dir, en la pràctica, que els relatius darrere de preposició d'una síl·laba porten *què* sense article o *el qual*, *la qual*, *els quals*, *les quals*, amb article.

Aquesta és l'adreça **a** **què** / **a** **la qual** podeu enviar suggeriments
 Aquesta és l'adreça **a** **la** **què** podeu enviar suggeriments

L'estil **amb** **què** / **amb** **el qual** ho exposa fa amena la matèria
 L'estil **amb** **el** **què** ho exposa fa amena la matèria

Són temes **de** **què** / **dels** **quals** sempre s'ha negat a parlar
 Són temes **dels** **què** sempre s'ha negat a parlar

Han promogut llistes **en** **què** / **en** **les** **quals** s'apleguen tots els corrents d'opinió
 Han promogut llistes **en** **les** **què** s'apleguen tots els corrents d'opinió

Per a l'ús de *per* + *què* vegeu el **punt 3**.

2 PREPOSICIONS DE MÉS D'UNA SÍL·LABA + EL QUAL, LA QUAL, ETC.

Amb les preposicions o locucions preposicionals que tenen més d'una síl·laba (*cap a*, *per a*, *fins a*, *contra*, *davant*, *sobre*, *damunt*; *respecte a*, *a favor de*, *en virtut de*, *d'acord amb*, etc.) i que tenen un **accent tònic propi** (→ p. 221), s'usa el relatiu *el qual*:

Ha tret a la llum enigmes **per als quals** no hi ha cap explicació satisfactòria
 Ha tret a la llum enigmes **per als** ~~**què**~~ no hi ha cap explicació satisfactòria

'Silenciats' és un reportatge **davant el qual** no pots restar indiferent
 'Silenciats' és un reportatge **davant** ~~**el**~~ ~~**què**~~ no pots restar indiferent

*Ho considerem una opinió gratuïta **respecte a la qual** no tenim res a dir*

*Ho considerem una opinió gratuïta **respecte a la** ~~què~~ no tenim res a dir*

*Ha promulgat una llei **en virtut de la qual** s'investeix de plens poders*

*Ha promulgat una llei **en virtut de la** ~~què~~ s'investeix de plens poders*

3 **PER QUÈ = 'PEL QUAL', 'PER LA QUAL', ETC.**

Darrere de *per*, el comportament del relatiu *què* és idèntic al que presenta amb la resta de preposicions d'una única síl·laba, tal com es descriu en el **punt 1**.

*Ara exposaré el motiu **per què** / **pel qual** vaig obrar amb tan poca cautela*

*Ara exposaré el motiu **pel que** vaig obrar amb tan poca cautela*

Ací el tractem en un apartat a banda per advertir explícitament que no s'ha de confondre amb la conjunció *perquè* (= 'ja que', 'per tal com'), la qual s'escriu com una sola paraula.

Per a més informació, vegeu també la fitxa *Per què - perquè* i sobretot el punt 3 d'aquesta: *Per què = 'pel qual', 'per la qual', etc.* (p. 193).

BLOC 2:

ERRADES TÍPIQUES DE CASTELLANOPARLANTS

ALGÚ - ALGUN, CADASCÚ - CADASCUN, CADA U - CADA UN, NINGÚ - NINGUN/CAP

ALGÚ ≠ ALGUN

CADASCÚ ≠ CADASCUN

CADA U ≠ CADA UN

NINGÚ ≠ NINGUN

ACABATS EN -Ú

ACABATS EN -UN

SÓN INVARIABLES:
NO TENEN FEMENÍ

TENEN FEMENÍ:
ALGUNA, CADASCUNA, NINGUNA

NO ACOMPANYEN CAP SUBSTANTIU

ACOMPANYEN UN SUBSTANTIU
PRESENT O SOBREENTÈS...

DESIGNEN PERSONES ENTESES
GENÈRICAMENT:
ALGÚ, CADASCÚ, NINGÚ

CONCRETEN UN SUBSTANTIU:
ALGUN HOME, CADASCUN DELS JURATS,
CAP VEÏNA

SUBSTITUIBLES PER '... PERSONA'

NO PODEN SUBSTITUIR-SE PER '... PERSONA'

Algú t'ha portat aquest regal = **Alguna persona** t'ha portat aquest regal

Si compres regals, porta-me'n **algú** [= alguna persona]

Si compres regals, porta-me'n **algun** [= algun regal]

Cadascú aporta la quantitat que vol = **Cada persona** aporta la quantitat que vol

Són cinc socis i **cadascú** [= cada persona] aporta 10.000 euros

Són cinc socis i **cadascun** [= dels socis, cada soci] aporta 10.000 euros

Ningú no va badar boca = **Cap/Ninguna persona** no va badar boca

De tots els assistents, **ningú** [= cap/ninguna persona] no va badar boca

De tots els assistents, **cap** (o **ningun**) [= cap/ningun assistent] no va badar boca

1 ALGÚ ≠ ALGUN, CADASCÚ ≠ CADASCUN, NINGÚ ≠ NINGUN

Hi ha dos grups de paraules que de vegades es confonen per la proximitat fonètica i de significat. D'una banda, les acabades en -ú: *algú*, *cadascú* o *cada u* i *ningú*, que tenen només aquesta forma única. De l'altra, les corresponents acabades en -un: *algun*, *cadascun* (o *cada un*) i *ningun*, que presenten variació de femení i, en alguns casos, plural.

<i>algú</i>	≠	<i>algun</i> (-a -uns -unes)
<i>cadascú</i>	≠	<i>cadascun</i> (-a)
<i>cada u</i>	≠	<i>cada un</i> (-a)
<i>ningú</i>	≠	<i>ningun</i> (-a)

2 **ALGÚ, CADASCÚ / CADA U, NINGÚ SÓN INVARIABLES I VAN SOLS**

El primer grup, les formes acabades en -ú, invariables, són pronoms i, com a tals, no acompanyen mai un substantiu. Designen genèricament una persona indeterminada:

algú = 'alguna persona'

cadascú o *cada u* = 'cada persona'

ningú = 'cap' persona'

*Ací ha estat **algú** que m'ha regirat els papers*

***Cadascú** (o **cada u**) ha d'aportar 10.000 euros al projecte*

*Es va fer el silenci: **ningú** no va badar boca*

Equivalen, respectivament, al castellà *alguien*, *cada cual* i *nadie* o a les expressions que en anglès es formen amb *-one*: *someone*, *each one* o *everyone*, *no one*.

3 **ALGUN, CADASCUN/CADA UN, CAP/NINGUN: VARIABLES I ACOMPANYEN UN SUBSTANTIU**

Els mots del segon grup, acabats en *-un*, admeten variació de gènere (*algun -una*, *cadascun -una*, *ningun -una*). Com a adjectius que són, acompanyen un substantiu o almenys el pressuposen (generalment perquè ja ha aparegut abans).

Equivalen als mots que en castellà acaben en *-ún* (o *-uno*), *-una* (*algún/ alguno*, *alguna*; *cada uno -a*, *ningún/ninguno -una*) i a l'anglès *some*, *every/each*, *no.../none* (és a dir, sense *-one* final).

Compareu amb les frases del punt 2:

*Ací ha estat **algun** intrús que m'ha regirat els papers*

*Són cinc socis i **cadascun** [dels socis] aporta 10.000 euros al projecte*

*Es va fer el silenci: dels assistents, **cap/ningun** [= assistent] no va badar boca*

Més exemples:

–Si compres regals a tots, porta-me'n **algun** [= algun regal]

–No, que em costen cinquanta euros **cadascun / cada un**

[= cadascun dels regals]

*“No diràs la teua paraula / amb voluntat d'antologia, / car la diràs honestament, / iradament, sense pensar / en **ninguna** posteritat [...]”* (Vicent Andrés Estellés)

4 FORMES EN **CADASC-** = FORMES EN **CADA**

Les formes amb *cada* partides en dos mots (*cada un, cada una*) són tan correctes com les corresponents “soldades” que comencen per *cadasc-* (*cadascun, cadascuna*), però aquestes darreres són més habituals en la llengua escrita i formal:

cadascú = *cada u*

cadascun = *cada un*

cadascuna = *cada una*

5 **NINGUN -A: RECOMANABLE UTILITZAR PREFERENTMENT CAP**

Ningun -a són formes correctes, però en els registres formals i escrits s'usa preferentment **cap**.

*No conec **cap** narració més terrorífica que 'El penjat i els voltors'*

*No li han agradat **cap** de les opcions que proposeu*

*Al calaix tens flassades. Si en necessites **cap**, agafa'n*

mitjà

6 **ALGUN -A, MAL USAT EN ORACIONS NEGATIVES**

És incorrecte l'ús de *algun -a* en oracions negatives en les quals, calcant del castellà, generalment es col·loca darrere del substantiu que acompanya. Les alternatives vàlides són **cap**, si va amb un substantiu **comptable** (→ p. 232), o **gens de**, si és un **substantiu no comptable** (→ p. 232), o deixar-ho sense determinant.

*No ha tingut mai detall **algun** amb mi*

*No ha tingut mai **cap** detall amb mi*

*Era incapaç de mostrar pietat **alguna***

*Era incapaç de mostrar **gens de** pietat*

*Se n'anaren sense donar explicació **alguna***

*Se n'anaren sense donar **(cap)** explicació*

mitjà

Per a més informació sobre l'ús de *cap* i *gens* vegeu el punt 2 de la fitxa *Cap-cap de-gens-ningun*, p. 163.

7 **QUALQUE I QUALCUN -A, EQUIVALENTS A ALGUN -A; QUALCÚ, EQUIVALENT A ALGÚ**

Qualque i *qualcun* -a, d'una banda, i *qualcú*, d'una altra, són equivalents en significat a *algun* -a i *algú*, respectivament. Eren habituals en la llengua clàssica i encara ho són en els parlars baleàrics i nord-catalans:

*A mi també **qualque** beuratge [...] haguera fet (L'Espill)*

Qualque cosa deu haver fet que calla

*Una habitació lliure? Ara veuré si n'hi ha **qualcuna***

*Ha passat **qualcú** que cridava com un boig*

Ara bé, mentre que el significat de *qualque* i *qualcun* -a és equivalent al de *algun* -a, en el comportament sintàctic presenten algunes particularitats que s'expliquen en el **punt 9**.

Qualcú té un valor i un comportament del tot similar a *algú*.

8 **ALGUN / CADASCUN / CADA UN / CAP + DE... I ALGÚ / CADASCÚ / NINGÚ + DE...****8.1** **Algun, cadascun, cap + de...**

Cal usar *algun*, *cadascun* (*cada un*) o *cap* quan aquests mots van seguits d'un complement format per:

– *de* + *substantiu* que designa persones preses individualment: “algun dels estudiants”, “cadascuna de les diputades”, “cap dels treballadors”

– *de* + *nosaltres* / *vosaltres* / *ells* / *elles*

*Quan començà el discurs, **algú** dels estudiants / dels diputats el va escriure*

*Quan començà el discurs, **algun** dels estudiants / dels diputats el va escriure*

Algú/Ningú de nosaltres no tindrà tiramisú, però per a **cadascú** (de nosaltres) hi ha una bona pizza

Algun/Cap de nosaltres no tindrà tiramisú, però per a **cadascun** (de nosaltres) hi ha una bona pizza

Per a més informació, vegeu els apartats següents.

8.2 **Algun, cadascun, cap + de + substantiu o pronom personal: algun dels estudiants, cap de nosaltres**

Laraó de l'ús descrit en el punt 8.1 és que, en aquests casos, *algun, cap*, etc. són adjectius que quantifiquen aqueixos substantius (*estudiants, diputats*, etc.) o els pronoms personals *nosaltres, vosaltres, ells* i que, com a tals, són equivalents a “*algun* estudiant”, “*algun* diputat”, etc. No es tracta, per tant, de pronoms que facen referència a una persona indeterminada i genèrica, com són *algú, cadascú* o *ningú*. De fet, en les frases anteriors no poden substituir-se per “alguna persona” (= *algú*), “cada persona” (= *cadascú*) o “cap persona” (= *ningú*):

Quan va començar a parlar, **alguna persona** dels estudiants/dels diputats...
Alguna/Cap persona de nosaltres no tindrà tiramisú però per a
cada persona de nosaltres hi ha una bona pizza

8.3 **Algú, cadascú, ningú + de + nom col·lectiu: algú del públic**

En contrast amb l'ús exposat en el punt anterior, sí que cal utilitzar *algú, cadascú* o *ningú* quan el complement és un col·lectiu de persones que no es pot prendre individualment, com ara *públic, classe, família*, etc. Això fa que la referència no siga a un o uns individus quantificats per un adjectiu (*algun estudiant, cap diputat*, etc.) sinó a una persona indeterminada i genèrica d'un col·lectiu no individualitzat.

Quan va començar a parlar, **algú del públic** / de la classe / de la comissió / de la família **el va escriure**
Diu barbaritats ben grosses i **ningú del públic** / de la classe / de la comissió / de la família no el rectifica mai

Observeu que ací *algú* i *ningú* sí que són substituïbles, respectivament, pel seu significat de ‘alguna persona’ i ‘cap persona’.

8.4 **Algun, cadascun, cap + de + substantius amb denominacions molt genèriques: presents, assistents, etc.**

Els contextos de més confusió són aquells en què en les mateixes condicions del primer paràgraf (*algun/cadascun/cap + de + substantiu* que designa persones preses individualment), el substantiu correspon a una denominació molt genèrica (*dels presents, dels assistents, dels components*, etc.).

Algun/Cadascun/Cap *dels presents va interrompre el discurs del conferenciant*

Precisament el caràcter molt genèric de *presents*, *assistents*, *components*, etc. pot induir a creure que és possible utilitzar en tals casos els pronoms que designen persones indeterminades (*algú*, *cadascú*, *ningú*), pel fet que “alguna persona”, “cada persona” i “cap persona” sembla que hi poden entrar com a substituïts:

(?) **Alguna/Cadascuna/Cap persona** *dels presents/assistents/components va interrompre el conferenciant*

Cal notar que, malgrat la proximitat en significat, la substitució no és correcta ni viable, per dos motius. Primer, perquè exigiria una concordança o una referència que no es dóna: “Alguna / cadascuna / cap *persona de les (persones) presents/assistents...*”); i segon, perquè *presents*, *assistents*, *components*, *membres*, etc., ocupen en la frase una posició anàloga a *estudiants*, *diputats*, *treballadors* del primer paràgraf i, per tant, han de tenir un tractament idèntic: igual que *estudiants*, *diputats* i *treballadors*, només poden admetre *algun*, *cadascun*, *cap*.

De fet, en estructures similars, l’espanyol o l’anglès, per exemple, també usen adjectius i no pronoms:

Alguno	}	{	<i>de los presentes</i>	}	<i>interrumpió al conferenciante</i>
Cada uno			<i>de los miembros</i>		
Ninguno			<i>de nosotros</i>		

i no

Alguien	}	{	<i>de los presentes</i>	}	<i>interrumpió al conferenciante</i>
Cada-cual			<i>de los miembros</i>		
Nadie			<i>de nosotros</i>		

Some	}	{	<i>of those present</i>	}	<i>interrupted the speaker</i>
Each			<i>of the members</i>		
None			<i>of us</i>		

i no

Someone Each-one No-one	} { } { } {	<i>of those present</i> <i>of the members</i> <i>of us</i>	interrupted the speaker
--	-------------------	--	-------------------------

9 **QUALQUE I QUALCUN -A**

Encara que tenen un significat equivalent a *algun-a*, *qualque* i *qualcun -a* presenten algunes particularitats en el comportament sintàctic:

9.1 **Qualque: singular i sempre davant substantiu**

Qualque no té marca de gènere (“*qualque* apartament”, “*qualque* casa”), s'utilitza només en singular i acompanya sempre un substantiu. No es diu, per exemple:

*Enguany hem fet **qualques** escapades de cap de setmana*
 sinó

*Enguany hem fet **qualque** escapada de cap de setmana*
 No es diu

*Que falten cadires? Ara veuré si fora n'hi ha **qualque** / **qualques***
 sinó

*Que falten cadires? Ara veuré si fora n'hi ha **qualcuna** / **qualcunes***

9.2 **Qualcun -a: té marca de gènere i plural i no acompanya mai un substantiu**

Qualcun presenta un comportament del tot invers i complementari respecte a *qualque*: té marca de gènere (*qualcú - qualcuna*), té ús com a plural (*qualcuns, qualcunes*) i no s'usa mai acompanyant un substantiu:

*Si vols fruita, hi ha **qualcunes magranes** a la cistella*

*Si vols fruita, hi ha **algunes magranes** a la cistella*

*Si vols magranes, n'hi ha **qualcunes** a la cistella*

*Si t'estimes més albercocs, en duc **qualcuns** al cabàs*

especialitzat

ALTRE - UN ALTRE

EN SINGULAR

UN ALTRE, UNA ALTRA: FORMA QUASI GENERAL
SIGNIFICA 'UN(-A)... MÉS', 'UN(-A) ... DIFERENT',

*Ja en té tres, però encara espera **una altra** filla*

*Un iogurt és poca cosa: dóna-me'n **un altre***

*Ni escriu bé ni és aventurer, però es creu **un altre** Hemingway*

ALTRE, ALTRA: UNS POCOS CASOS

no... altre -a... (que...)

d'altra manera, d'altra banda

altra vegada (volta, cop, etc.)

un o altre

EN PLURAL

ALTRES I UNS ALTRES ALTERNEN AMB MÍNIMES DIFERÈNCIES DE MATÍS

CASOS MOLT LIMITATS: UNS ALTRES .. = 'UNS... DIFERENTS', 'NO ELS MATEIXOS...'

1 **UN ALTRE, UNA ALTRA, GENERALMENT AMB UN/UNA DAVANT**

En general i llevat d'uns pocs casos particulars, es diu *un altre...* i *una altra...*, amb l'article *un/una* davant quan volem expressar 'un (-a)... diferent', 'un (-a)... més', 'un (-a) segon (-a)...', és a dir, quan indiquem que l'objecte o la persona de què parlem s'afegeix a un o més de ja existents:

*S'ha begut tres botelles i encara en demana **una altra*** [no "en demana *altra*"]

*El seu lema és "És possible **un altre** món"* [no "És possible *altre* món"]

*Aquest rellotge no m'agrada. Me'n pot ensenyar **un altre**?* [no "Me'n pot ensenyar *altre*?"]

*"**Una altra, una altra!**"* cridava el públic al final del concert [no "Altra, altra!"]

*És una política tan implacable que l'han acusada de ser **una altra Thatcher*** [no "ser *altra* Thatcher"]

Cal, per tant, evitar el calc del castellà d'usar *altre* o *altra* sols (com *otro*, *otra*) en comptes d'utilitzar *un altre* i *una altra*. En aquest sentit, l'anglès *another* (*an* + *other*), el francès *un autre* / *une autre* i l'italià *un altro* / *un'altra* presenten un comportament similar a *un altre* / *una altra*, i poden servir d'ajuda per a qui coneix aquestes llengües (vegeu el **punt 9**).

Per als casos particulars de *altre* i *altra* sense *un/una*, vegeu el **punt 2**.

Per al plural *altres* o *uns/unes altres*, vegeu els **punts 3, 4, 5 i 6**.

2 CASOS PARTICULARS: ALTRE, ALTRA SENSE UN, UNA

Altre i *altra* s'utilitzen sense *un*, *una* en uns quants casos molt concrets, dels quals els més habituals són els següents:

2.1 No... altre -a... (que...)

En la construcció **no ... altre -a... (que...)**, que significa 'cap... altre -a... (que...)':

No fa altra cosa que protestar

Haurem d'aguantar el fum i el soroll: no hi ha altre remei (que aguantar-los)

2.2 D'altra banda, d'altra manera

En les expressions *d'altra banda* i *d'altra manera*:

D'una banda, ha admès els fets; d'altra banda, ha insistit que no n'era conscient

És segur que no han marcat cap gol; d'altra manera, ja hauríem sentit la cridòria

D'altra manera, sense article, vol dir 'altrament' o 'si no fos així', mentre que d'una altra manera, amb article, significa 'd'una manera diferent'. Compareu:

Canvia l'actitud i comporta't d'una altra manera, perquè, d'altra manera, t'expulsaran del col·legi

2.3 Altra vegada/volta, altre cop

Altra vegada, altra volta, altre cop o altre pic equivalen a ‘de nou’, ‘novament’. Són intercanviables amb *una altra vegada/volta* o *un altre cop*, excepte quan volem dir ‘en una ocasió vinent’, ‘a la propera vegada’:

Altra volta la mateixa cançó! = **Una altra volta** la mateixa cançó!

*M'he trencat la cama **altra vegada** / **una altra vegada** jugant a futbol*

però

Una altra vegada (= a la propera vegada) *no et deixaré jugar a futbol*

De manera semblant a *altra vegada*, poden alternar amb article o sense diferència de significat *altre tant* i *un altre tant*.

*La peça m'ha costat 120 euros i la mà d'obra, **(un) altre tant***

2.4 Un o altre

En expressions del tipus *un o altre, un dia o altre, una cosa o altra*:

Un dia o altre *hauré de reprendre la natació o el ciclisme*

Una cosa o altra *hauràs de fer si no vols perdre la forma física*

Un o altre *se n'ha d'encarregar i deixar-ho ben resolt*

3 PLURAL ALTRES I UNS ALTRES: DIFUMINACIÓ DE LA DIFERÈNCIA

Mentre que en singular l'ús de l'article *un -a* és quasi general i imprescindible en la majoria de casos, en plural la diferència es difumina i sovint n'hi ha molt poca entre *altres* i *uns altres*, fins al punt que, de fet, resulten pràcticament intercanviables en molts contextos:

*Havia viscut sempre a Itàlia i volia conèixer **altres** països*

*Havia viscut sempre a Itàlia i volia conèixer **uns altres** països*

*A banda dels manuals, ens ha recomanat **altres** llibres*

*A banda dels manuals, ens ha recomanat **uns altres** llibres*

En línies generals i entrant només en la diferència de matís i no en l'acceptabilitat de les dues possibilitats, *altres* sense article indica ‘més...’,

‘una quantitat addicional de...’ i fa referència a un conjunt indeterminat, mentre que *uns altres* es refereix a ‘uns de diferents (d’aquests)’: a un conjunt delimitat, del qual es remarca que és distint del ja esmentat:

*Hem de contractar **altres** persones per a fer-se’n càrrec*

*Hem de contractar **unes altres persones** per a fer-se’n càrrec*

*Va proposar **altres** mesures per a una economia sostenible*

*Va proposar **unes altres** mesures per a una economia sostenible*

4 **UNS ALTRES, D’ALTRES (NO SEGUITS DE SUBSTANTIU)**

Quan *altres* apareix sol i no acompanyant un substantiu (és a dir, funciona com a pronom), es recomana utilitzar *uns altres* o *d’altres* amb preferència a *altres*:

*Uns metges apliquen ja el tractament. **Uns altres** / **D’altres**, esperen resultats més fiables*

*Si aquestes sabatilles no t’agraden, en podem demanar **unes altres** / **d’altres***

5 **UNS/UNES ALTRES, AMB UNS/UNES IMPRESCINDIBLE**

En general, s'utilitza necessàriament *uns altres* o *unes altres*, és a dir, amb l'article *uns/unes*, en dos casos:

5.1 **Uns altres = ‘no els mateixos’**

Quan *uns/unes altres* significa ‘uns/unes ... diferents’, és a dir, ‘no els mateixos’:

*No m’han atès els metges d’ahir. Avui eren **uns altres***

*Ara que han fet diners són tots **uns altres***

*Hem de rebutjar la vostra oferta, si no ens proposeu **unes altres** condicions*

5.2 **Amb pluralia tantum: “unes altres tisores”**

També són imprescindibles *uns/unes* davant *altres* quan volem dir ‘uns segons...’, ‘uns... més’, usats amb substantius com *tisores*, *tenalles*, *ulleres*, *pantalons*, *calçotets*, *calces*, *mitges*, etc. Són els anomenats *pluralia tantum* (‘plurals només’): substantius que, en

general, s'usen solament en plural, però que, de fet, designen un únic objecte compost de parts simètriques o parells de peces que conformen una unitat.

Les **tisores** s'han esmussat i ja no tallen. Caldrà comprar-ne **unes altres**
Aquests **pantalons** et vénen estrets. Posa-te'n **uns altres**

Aquests plurals actuen, de fet, com si fossen singulars, i en singular en aquests contexts ('un... més') diríem "un altre". Així, si en compte de *tisores* usem un substantiu similar, però singular, com *tallant*, i en compte de *pantalons*, utilitzem una peça anàloga, però en singular, com *minifaldilla*, en les mateixes frases diríem "un altre", "una altra", amb article:

El *tallant* s'ha esmussat i ja no talla. Caldrà comprar-ne **un altre**
Aquesta *minifaldilla* et ve estreta. Posa-te'n **una altra**

6 ALTRES I D'ALTRES

Cal usar *d'altres* en aquestes condicions:

6.1 Pronom *en* + *d'altres*

Altres acompanya necessàriament el **pronomen** *en* (que substitueix en la frase el substantiu de què es parla). En aquests casos, *d'altres* va seguit sovint de la construcció *de* + adjectiu o participi:

Fora de les tres obres que us he dit, no li'n conec **d'altres**
Si no li agraden aquests vestits, **en** *tenim* **d'altres**
Si no li agraden aquests vestits, **en** *tenim* **d'altres de més moderns/ajustats/cenyits**
A banda dels sectors continuïstes majoritaris, al partit **n'hi ha d'altres**
A banda dels sectors continuïstes majoritaris, al partit **n'hi ha d'altres de reformistes / de silenciats**

6.2 *D'altres* = 'alguns altres'

L'expressió *d'altres* es pot utilitzar també quan equival a 'alguns altres'.

Alguns creuen en la reencarnació; **d'altres**, *en la resurrecció;*
d'altres *encara, en el no-res*

7 L'UN I L'ALTRE, TANT L'UN COM L'ALTRE

En àmbits formals cal utilitzar *l'un i l'altre* i *tant l'un com l'altre*, en comptes de *un i altre* o *tant un com l'altre* (i les respectives formes de femení i plural):

Un i altre *ha coincidit a l'ascensor i ni s'han mirat*

L'un i l'altre *ha coincidit a l'ascensor i ni s'han mirat*

Unes i altres *s'acusen mútuament de deslleialtat*

Les unes i els altres *s'acusen mútuament de deslleialtat*

Tant l'un com l'altra *fan paracaigudisme*

Tant l'un com l'altra *fan paracaigudisme*

8 ALGUN QUE ALTRE

L'expressió *algun que altre* és un castellanisme. Cal dir *uns pocs*, *alguns pocs*, *un o un altre* o utilitzar els adjectius *minso -a* o *escadusser -a*:

Ara tenim poca feina: només ~~alguna que altra~~ comanda

*Ara tenim poca feina: només **unes poques** comandes / **alguna***

minsa** comanda / **alguna** comanda **escadussera

9 USOS SIMILARS A UN ALTRE EN ANGLÈS, FRANCÈS I ITALIÀ

Un altre presenta un ús bastant semblant al de l'anglès (*an + other* → *another*), el francès (*un autre, une autre*) i l'italià (*un altro, un'altra*)

*S'ha begut tres botelles i encara n'ha demanada **una altra***

*He has already had three bottles and, even so, he has asked for **another one***

*Il a bu trois bouteilles et il en a encore commandée **une autre***

*Ha bevuto tre bottiglie e ne ha ordinata ancora **un'altra***

especialitzat

AMUNT - AVALL

PER A EXPRESSAR DIRECCIÓ

AMUNT I AVALL I NO A-DALT NI A-BAIX

CAP AMUNT, CAP AVALL I NO CAP A-DALT NI CAP A-BAIX

Corre incansable **amunt** i **avall**

Corre incansable **a-dalt** i **a-baix**

El dòlar va **cap amunt** i l'euro, **cap avall**

El dòlar va **cap a-dalt** i l'euro, **cap a-baix**

PER A EXPRESSAR POSICIÓ MÉS ELEVADA O MÉS BAIXA RESPECTE A UNA ALTRA

MÉS AMUNT I MÉS AVALL I NO MÉS (A)-DALT NI MÉS (A)-BAIX

Viu dos carrers **més amunt**

Viu dos carrers **més a-dalt**

Tal com expliquem **més avall**,...

Tal com expliquem **més a-baix**,...

POSPOSATS A NOMS INDIQUEN DIRECCIÓ

COSTERA AMUNT I RIU AVALL

Pujarem **costera amunt** fins al pont i baixarem en caiac **riu avall**

EXCLAMACIONS D'APROVACIÓ I DESAPROVACIÓ

AMUNT... ! - AVALL... !

"Amunt la república! Avall la monarquia!", cridaven els manifestants

1 CAP AMUNT, CAP AVALL: CAP A DALT, CAP A BAIX

Per indicar direcció o moviment ascendent o descendent es diu *amunt* o *cap amunt* i *avall* o *cap avall*. No es diu ~~(cap) a dalt~~ ni ~~(cap) a baix~~, que són calcs del castellà, llengua en què *arriba* i *abajo* expressen tant situació (*estar abajo*) com moviment (*ir (hacia) abajo, navegar río abajo*).

*Ahir arribàrem al campament situat als 6.000 metres i avui continuarem **amunt** (o cap amunt)*

*El dòlar, que s'havia mantingut, es cotitza ara a 0,85 euros i va **avall** (o cap avall)*

2 MÉS AMUNT, MÉS AVALL; MÉS A DALT, MÉS A BAIX

Es diu *més amunt* i *més avall* i no ~~més a dalt~~ o ~~més a baix~~, fins i tot quan no hi ha direcció o moviment explícit, sinó indicació d'un lloc o un passatge en un text situat en un nivell superior o inferior.

*Veureu el poblet quasi al cim del puig, però el santuari està encara **més amunt***

*A mitjan roquissar hi ha una cova estreta; **més avall**, corre un riu sorollós*

***Més amunt** hem enunciat els factors de la crisi que el lector trobarà desplegats **més avall**, en els capítols successius*

3 COSTERA AMUNT, RIU AVALL

Amunt i avall es posposen a substantius que designen una via o un curs, amb el significat de 'cap a un punt superior/inferior' d'aquesta via o curs:

*Pujàrem **camí/carretera/costera amunt** per veure el castell*

***Riu/Barranc/Aigües avall** s'han trobat els sediments més reveladors*

*Les llàgrimes li regalimaven **galtes avall***

4 AMUNT I AVALL = 'D'ACÍ CAP ALLÀ'

La locució *amunt* i *avall* s'utilitza com una expressió figurada que indica 'd'ací cap allà i d'allà cap ací', fins i tot quan no hi ha realment ascensos ni descensos.

*Caminava nerviós per la sala, **amunt i avall***

5 **AMUNT = VISCA; AVALL = FORA**

Amunt i *avall* són, respectivament, exclamacions d'encoratjament i aprovació (equivalents a 'visca...!') o d'hostilitat i desaprovació (equivalents a 'fora...!').

Amunt *la democràcia i avall la tirania!*

Amunt *el nostre equip!*

Avall *els opressors del nostre poble!*

6 **AVALL LA TIRANIA!, MILLOR QUE A BAIX LA TIRANIA!**

Diverses gramàtiques i diccionaris, fins i tot de reconegut prestigi, recullen *a baix* com a expressió d'hostilitat o desaprovació. Amb tot, cal preferir *avall* perquè (a) *baix* només indica situació:

(A) dalt *vivien els senyors; (a) baix, els criats*

No expressa, per tant, el moviment (cap a terra, en sentit figurat d'enderrocar) que implica el crit *Avall la monarquia!* = 'Tombem la monarquia!'.
 No expressa, per tant, el moviment (cap a terra, en sentit figurat d'enderrocar) que implica el crit *Avall la monarquia!* = 'Tombem la monarquia!'.

Avall...! és perfectament coherent amb el crit invers, *amunt...!* ("Amunt la república!"), cosa que no ocorre amb l'expressió complementària de *a baix...!*: *a dalt...* ("~~A~~-dalt la república!"), que no té ús ni la recull cap obra de referència.

especialitzat

ANAR A + INFINITIU

≠ **ACCIÓ IMMEDIATA**

≠ **FUTUR**

≠ **INTENCIÓ**

**ANAR A + INFINITIU = INTENT INTERROMPUT EN EL PASSAT
(DISTANT, RECENT O MOLT RECENT)**

Anava a rebutjar l'oferta, però ha vist que era una oportunitat

Quan **anàvem a tancar**, ha aparegut un representant

Anava a telefonar-te, sona el timbre i, en despenjar, em surts tu!

SOLUCIONS CORRECTES MÉS HABITUALS

ACCIÓ IMMEDIATA: ARA / DE SEGUIDA + PRESENT/FUTUR

Ara / De seguida atenc/atendré el teu encàrrec

Tot seguit comentem/comentarem els resultats

FUTUR (I NO ABSOLUTA IMMEDIATESA): VERB EN TEMPS FUTUR

Què **faràs** aquest matí / a la nit / demà / a l'estiu?

INTENCIÓ: PENSAR + INFINITIU

No **pensem callar** per molt que ens amenaceu

FET IMMINENT: ESTAR A PUNT DE + INFINITIU, ESTAR PER + INFINITIU

L'espectacle **està a punt de començar**

Està per ploure

1 ANAR A + (FER) = 'DISPOSAR-SE A' (FER) O 'ESTAR A PUNT DE' (FER)

La major part dels usos de *anar a* + infinitiu ("*anar a fer* alguna cosa") són interferències del castellà que fins fa poc no eren gens habituals ni tan sols en la llengua parlada. *Anar a* + infinitiu equival a 'disposar-se a' (fer alguna cosa) 'estar a punt de (fer alguna cosa)' i sol expressar un intent o inici d'acció que s'entrecreu amb una altra, que generalment la interromp.

Anàvem a posar la clau al pany i algú va obrir des de dins
 Quan has arribat, **anava a telefonar-te**

2 **QUASI SEMPRE EN PASSAT (*ANAVA A FER*); RAR EN PRESENT (*VAIG A FER*)**

Com que al més sovint *anar a + (fer)* indica un intent o inici d'acció interrompuda per una altra, el verb sol presentar-se quasi sempre en passat (en imperfet d'indicatiu: *anava a...*), com es veu en els exemples del punt anterior: “*Anava a posar la clau i...*”, “*anava a telefonar-te*”.

Per això mateix, en aquesta construcció el futur (*aniré a fer*) és impossible i el present (*vaig a fer*) és bastant infreqüent, si no és que es tracta de l'anomenat *present històric*, és a dir, una narració del passat, distant o immediat, com si fos present:

*I a taula, **vaig a encendre**'m una cigarreta i em crida “Ja tornes a fumar?”*
*= I a taula, **anava a encendre**'m una cigarreta i em va cridar “Ja tornes a fumar?”*

Cal precisar que no tots els *anava a + infinitiu* són mecànicament correctes. La intenció o la imminència en el passat no s'expressa amb *anava/anaves/anava a...* sinó amb les corresponents construccions per a imminència i intenció (vegeu els punts 3.1 o 3.3, respectivament).

Com a norma pràctica general, cal substituir tots els usos de *anar a + infinitiu* que no combinen aquestes dues condicions: intent interromput + en el passat (un passat que pot ser també el d'un fet que acaba d'ocórrer). Tot seguit donem una sèrie de construccions correctes per a cada cas:

3 **SOLUCIONS NORMALS A *ANAR A + INFINITIU***

Anar a + infinitiu no té cap dels valors de futur o d'intenció que presenta en castellà (o en francès o en anglès), significats que s'expressen de les maneres següents:

3.1 **Acció immediata: *ara (mateix) + temps verbal de present o futur***

L'acció immediata, que es produirà en un lapse de temps molt breu,

s'expressa amb un adverb i o locució que indica simultaneïtat o imminència absoluta (*ara, ara mateix, de seguida, tot seguit, a continuació*) i el temps verbal en present o futur.

Ara (mateix) / De seguida expliquem/explicarem el concepte d'alienació
Anem a explicar el concepte d'alienació

Si és en el passat, l'acció immediata s'expressa en temps condicional i amb qualsevol de les locucions temporals que hem enumerat adés, excepte *ara* i *ara mateix*:

*Va dir que **a continuació / tot seguit / de seguida** ens passaria un vídeo*
Va dir que ~~anava a passar~~-nos un vídeo

3.2 Acció futura no immediata: temps verbal de futur

Si l'acció no és estrictament immediata, sinó futura (fins i tot si succeeix durant el mateix dia o part del dia: aquest mateix matí, vesprada, nit) s'expressa en futur. També és perfectament normal usar el present com a indicació de la proximitat amb què se sent l'acció:

*Què **faràs/fas** aquest matí després d'esmorzar?*
Què ~~vas a fer~~ aquest matí després d'esmorzar?

*Ens **veurem/veiem** a la nit, no?*
Ens ~~anem a veure~~ a la nit, no?

*A on **aniràs** demà, en acabar les classes?*
A on ~~vas a anar~~ demà, en acabar les classes?

*No **serà** fàcil, però **acabaré** la tesi en un parell de mesos*
*No ~~va a ser~~ fàcil, però **vaig a acabar** la tesi en un parell de mesos*

3.3 Intenció: *pensar* + infinitiu

La intenció (o la resolució a fer alguna cosa) s'expressa sobretot amb el verb *pensar* + infinitiu.

*Digueu el que digueu, **pensem anar** a la festa*

*Digueu el que digueu, **anem a anar** a la festa*

La intenció en el passat s'expressa també amb *pensar* + infinitiu: *pen-sava/pensaves... fer...* Cal no estendre mecànicament la consideració errònia que *anava a* + infinitiu és sempre correcte:

*Em va assegurar que **pensava dedicar** més temps a la família*

Em va assegurar que ~~anava a dedicar~~ més temps a la família

3.4 Imminència: **estar a punt de + infinitiu**

La imminència s'expressa amb *estar a punt de*, *estar per* o altres fórmules idiomàtiques:

*Muts!, que la pel·lícula **està a punt de** començar*

Muts!, que la pel·lícula ~~va a~~ començar

*Sembla que està **per** ploure*

*Sembla que **vol** ploure*

Sembla que ~~va a~~ ploure

3.5 Altres usos incorrectes de **anar a**

3.5.1 Respostes enfàtiques d'afirmació, dubte o negació

El castellà recorre a *ir a* + infinitiu com a manera de donar una resposta enfàtica a una afirmació, un dubte o una negació: “¡Cómo voy a saberlo!”, “¿Cómo vas a adelgazar si solo comes chucherías?”, “¿Qué me va a decir a mí este botarate?”. Per a aquesta construcció no hi ha una única fórmula en català, per bé que sovint poden funcionar expressions del tipus *com vols/voleu que (no)...*, *com (o què) ha de...*

*Com **vaig a saber**-ho!*

*Com **vols que ho sàpiga**!*

*Com ~~vas a~~ **aprimar-te** si només menges llepolies?*

*Com **vols** **aprimar-te** si només menges llepolies?*

*Què **em va a dir** a mi aquest borinot?*

*Què **m'ha de dir** a mi aquest borinot?*

3.5.2 Locucions

Cal evitar calcs del castellà de locucions freqüents com ara:

Anem a veure = **A veure, vegem**

Anem a veure si ho entenc: t'ha insultat o no?

A veure / Vegem si ho entenc: t'ha insultat o no?

Què li anem a fer!

Què hi farem!

4**ANAR A + INFINITIU, CORRECTE SI ANAR ÉS VERB DE MOVIMENT**

Els usos incorrectes de *anar a*, calcats del castellà, no s'han de confondre amb *anar a* + infinitiu (p. ex. *anar a passejar*) en què *anar* correspon realment al verb de moviment que equival a 'dirigir-se', 'encaminar-se', 'acostar-se':

Anem a fer una passejada pel parc? =

= **Eixim a fer** una passejada pel parc?

La sents plorar i no vas a veure què li passa! =

= *La sents plorar i no t'acostes a veure* què li passa!

De bon matí va a prendre un cafè al Cafexprés i després **va a comprar** el pa =

= *De bon matí passa a prendre* un cafè al Cafexprés i després **s'acosta a comprar** el pa

BÉ PREN LA FORMA BEN SI VA DAVANT ADJECTIU, ADVERBI O VERB

BEN + ... = BEN ELOQÜENT, BEN BÉ, BEN DIT

bé

Parla ← **bé**

Li ho **has dit** ← **bé**

ben

És una persona **ben** → **parlada** i **ben** → **eloqüent**

Li ho **has dit** **ben** → **bé**

Li ho **has dit** **ben** → **dit**

BÉ PREN LA FORMA BEN + ADJECTIU, ADVERBI O VERB

L'**adverbi** (→ p. 232) **bé**, contrari de *malament*, es transforma en *ben* si va davant de la paraula sobre la qual incideix: davant un adjectiu, un adverbi o un verb. Compareu:

Ho **he fet** ← **bé**

És un diputat que **parla** ← **bé**

—No **estàs** ← **bé**?

Això està **ben** → **fet**

És un diputat **ben** → **eloqüent**

—No, estic **ben** → **refredada**

Tot i que la forma verbal més freqüent amb la qual s'usa *ben* és un participi (*ben pensat*), també pot utilitzar-se davant un infinitiu:

Que és mestre en l'art de **ben menjar**, ja t'ho pots **ben creure!**:
mira els plats que es prepara

BEN BÉ

Noteu l'expressió *ben bé*, que, a banda del significat literal de 'molt bé', vol dir 'almenys' o 'sense exageració' en frases afirmatives i en frases negatives equival a 'exactament', 'precisament':

*I a la sala, amb capacitat per a 300 persones, n'hi havia **ben bé** 400*
*El resultat final no és **ben bé** el que havíem previst*

especialitzat

FORMA GENERAL: COM A

COM A + ADJECTIU O SUBSTANTIU IMMEDIATS

Com a president, el Sr. Rius ha obert la sessió
 L'homenatge **com a gran** defensor de les llibertats
 Actua **com a Bob Woodward**, un periodista del cas Watergate

FORMA EN CONDICIONS ESPECIALS: COM

COM + ALTRES MOTS DIFERENTS D'ADJECTIU O SUBSTANTIU: COM EL, COM UNA, COM AQUELL

Rius fa el discurs **com el** president viu de més edat
 L'homenatge **com aquell** gran defensor de les llibertats que fou
 Actua **com un** dels periodistes del cas Watergate, Bob Woodward

1 COM A + SUBSTANTIU O ADJECTIU = 'EN QUALITAT DE'

S'usa *com a* quan es vol dir 'en qualitat de', 'amb el paper de' i quan segueix immediatament un substantiu o adjectiu.

- [a] El seu vot **com a membre** més antic és tingut molt en compte
- [b] És un projecte que oferim a la societat **com a instrument** de progrés
- [c] No parlaré **com a diputada** sinó **com a ciutadana** que no vol privilegis
- [d] En 'Èxode' vèiem Paul Newman **com a Ari Ben Canaan**, activista jueu
- [e] L'adoraven **com a immortal**
- [f] Han intentat vendre l'obra **com a irreverent i escandalosa**

Els adjectius poden anar precedits d'un adverbi:

- [f] Han intentat vendre l'obra **com a escandalosament irreverent**
- [g] Sense embuts: definiré el seu comportament **com a molt lamentable**

2 COM A, ÚS SEMBLANT A L'ANGLÈS AS

Com a presenta un ús semblant a l'anglès *as* + adjectiu o substantiu en frases com les següents:

*Some people oppose these practices **as immoral***

*Alguns s'oposen a aquestes pràctiques **com a immorals***

*On the picture, Redford **as Bob Woodward** in 'All the President's Men'*

*En la foto, Redford **com a Bob Woodward** en 'Tots els homes del president'*

Per a més informació, vegeu el **punt 7: As - like: paral·lels anglesos de com a - com.**

3 COM (SENSE A), SI NO VA SEGUIT IMMEDIATAMENT D'ADJECTIU O SUBSTANTIU

Com a perd la *a* i es transforma en *com* quan va seguit immediatament per qualsevol altra classe de paraula diferent d'adjectiu o substantiu. Generalment, es tracta de determinants: articles (*el, la; un, una*), demostratius (*aquest -a, aquell -a*, etc.) o indefinits (*algun -a*), però també hi entren preposicions o altres categories de paraules.

Compareu amb les frases corresponents de l'apartat 1:

[a] *El seu vot **com el** membre més antic de la comissió és tingut molt en compte*

[b] *És un projecte que oferim a la societat **com un** instrument de progrés*

[c] *Parlaré **com aquella** ciutadana que sempre ha defensat eliminar privilegis*

[d] *En 'Èxode' vèiem Paul Newman **com un tal** Ari Ben Canaan, activista jueu*

[e] *L'adoraven **com algun** dels molts déus del seu panteó*

[f] *Han intentat vendre l'obra **com d'una** irreverència escandalosa*

[g] *Sense embuts: definiré el seu comportament **com quelcom** lamentable*

4 COM A = 'EN QUALITAT DE'; COM = 'IGUAL QUE'

Com a (= 'en qualitat de') i *com* (= 'igual que') només oposen els seus significats respectius quan van directament seguits per un adjectiu o un substantiu. Aquesta coincidència, en la pràctica, ocorre poc i només es dona en frases com les següents:

*S'ho van partir tot **com a** bons germans - S'ho van partir tot **com** bons germans*

Actua **com a** James Dean - Actua **com** James Dean

S'ho van partir tot **com a** bons germans =
= Són germans i **en qualitat de** bons germans s'ho van partir tot

S'ho van partir tot **com** bons germans =
= S'ho van partir tot, **igual que** els bons germans

Actua **com a** James Dean =
= Actua **amb el paper de** James Dean

Actua **com** James Dean =
= Actua **igual que** James Dean

mitjà

5

ÚS INFORMAL DE COM A EN COMPTES DE COM

En la llengua col·loquial, s'observa un ampli ús de *com a* (en comptes del recomanat *com*) sempre que va seguit de substantiu o adjectiu en plural, encara que signifiqui 'igual que'. Ara bé, aquest és un ús que generalment s'evita en els registres formals:

Treballen **com a** esclaus, de sol a sol
Treballen **com** esclaus de sol a sol [= 'igual que els esclaus']

Es llançaren sobre els entrepans **com a** llops
Es llançaren sobre els entrepans **com** llops [= 'igual que els llops']

Quan vam sentir la notícia, vam obrir uns ulls **com a** plats
Quan vam sentir la notícia, vam obrir uns ulls **com** plats [= 'igual que uns plats']

6

COM A + INFINITIUS I PARTICIPIS

L'infinitiu (→ p. 228) és la forma del verb que té un caràcter anàleg al del substantiu. *Dinar*, per exemple, és totes dues coses: "Vull *dinar* a la una"; "Vull *el dinar* a la una".

Semblantment, el participi (→ p. 240) és la forma del verb amb caràcter anàleg a l'adjectiu. *Pintat -ada* pot fer les dues funcions: "Ha *pintat* la cuina i ha posat paper *pintat* al menjador".

especialitzat

En conseqüència, l'infinitiu i el participi poden utilitzar-se amb *com a* en condicions similars a les dels substantius i els adjectius:

*L'apartament, l'han venut **com a renovat**, i això que encara té molt d'antic*

expressió anàloga a aquesta amb adjectiu:

*L'apartament, l'han venut **com a nou**, i això que encara té molt d'antic*

Com a prometre, és capaç de prometre't el sol i la lluna

expressió anàloga a aquesta amb substantiu:

Com a promesa, és capaç de fer-te la promesa del sol i la lluna

7

AS - LIKE : PARALLELS ANGLESOS DE COM A - COM

Com a té un ús més o menys semblant al de l'anglès *as* (per oposició a *like* = 'com'):

*His vote **as** the oldest member of the committee is held in high consideration
I'm not going to speak **as** a deputy, but **as** a citizen who wants no privileges
In 'Exodus' we saw Paul Newman **as** Ari Ben Canaan, a Jewish activist*

I, igual que en català, *as* expressa, en certes condicions, significats diferents respecte a *like* ('com'):

As a psychologist, I'd recommend you show more self-control

Like the psychologist, I'd recommend you show more self-control

Com a [= en qualitat de] psicòleg, et recomenaria mostrar més autocontrol

Com [= igual que] psicòleg, et recomanaria mostrar més autocontrol

Malgrat la semblança de comportament de *com a* i *as*, cal tenir ben present una diferència d'ús important: mentre que en anglès *as* pot anar seguit per un article o per qualsevol altre modificador ("*as the oldest member*", "*as a citizen*", "*his role as that Jewish activist who helps refugees*"), *com a* en català, no. Compareu en els exemples anteriors:

com a *membre* - **com el** *membre*

com a *psicòleg* - **com un** *psicòleg*

com a *activista jueu que ajuda els refugiats* - **com aquell** *activista jueu que ajuda els refugiats*

especialitzat

GENS - RES

GENS = EN ABSOLUT, NI GOTANo m'agrada **gens** = No m'agrada **en absolut****RES = CAP COSA**No m'agrada **res** = No m'agrada **cap cosa**

Per tant, cal dir

La novel·la no m'ha agradat **gens** =
 = La novel·la no m'ha agradat **en absolut**
 De la novel·la no m'ha agradat **res** =
 = De la novel·la no m'ha agradat **cap cosa**

1 GENS = 'EN ABSOLUT', 'NI GOTA', 'NI MICA'

Com que *gens* i *res* tenen en la majoria dels casos un equivalent únic en castellà, *nada*, sovint se'n fan calcs i s'usa *res* en contexts en què caldria dir *gens*. *Gens* és intercanviable per *en absolut* o per *ni gota* (de) o *ni mica* (de).

–Saps parlar rus? –Jo? **Res!**–Saps parlar rus? –Jo? **Gens!** == –Saps parlar rus? –Jo? **En absolut!** / **Ni gota!**Escolta'm un poc, que no tens **res** de paciènciaEscolta'm un poc, que no tens **gens de** paciència == Escolta'm un poc, que no tens paciència **en absolut** == Escolta'm un poc, que no tens **ni gota de** paciènciaPer a mi, la pel·lícula no té **res** d'interèsPer a mi, la pel·lícula no té **gens d'**interès == Per a mi, la pel·lícula no té **ni mica d'**interès

2 RES = 'CAP COSA'

Res és substituïble per *cap cosa* (compareu, respectivament, amb les frases anteriors):

–*Què saps dir en rus?* –*Jo?* **Res!** =
= –*Què saps dir en rus?* –*Jo?* **Cap cosa!**

Escolta'm un poc, que no tens res a perdre si em fas cas =
= *Escolta'm un poc, que no tens cap cosa a perdre si em fas cas*

Per a mi, la pel·lícula no té res amb tant d'interès com el diàleg final =
= *Per a mi, la pel·lícula no té cap cosa amb tant d'interès com el diàleg final*

3 MÉS COMPARACIONS ENTRE GENS I RES

Por de fer salt de pont? A mi, no m'espanta res! =
= *A mi, no m'espanta cap cosa, ni el salt de pont!*

Por de fer salt de pont? A mi, no m'espanta gens! =
= *A mi, el salt de pont no m'espanta en absolut!*

És un farsant i no em crec res del que diu =
= *És un farsant i no em crec cap cosa del que diu*

És un farsant i no me'l crec gens =
= *És un farsant i no me'l crec en absolut*

4 GENS I RES EN INTERROGATIVES O CONDICIONALS

En frases interrogatives i condicionals, *gens* i *res* poden adquirir un sentit positiu i equivalen, respectivament, a *un poc (de)* o *alguna cosa*.

Si li venia gens de gana, es distreia amb altres pensaments =
= *Si li venia un poc de gana, es distreia amb altres pensaments*

La senyora vol res més o ho comptem ja tot? =
= *La senyora vol alguna cosa més o ho comptem ja tot?*

Per a més informació, vegeu el punt 3 de la fitxa *Algo* (p. 35) i el punt 3 de la fitxa *Cap - cap de - gens - ningun* (p. 163).

Si
 Només que
 Encara que
 Per molt que

} m'ho **hagués** promès, m'ho

{ **hagués**
hauria } cregut

1 SI HAGUÉS..., HAURIA...: NO SI HAGUÉS..., HAGUÉS

1.1 “Si **hagués** fet això, no **hauria** passat allò”

En les frases que expressen condició en el passat (*Si **hagués** callat, s'**hauria** estalviat un disgust*), cal usar aquesta estructura de verbs:

Si *hagués*..., *hauria*...

i no aquesta

Si *hagués*..., *hagués*...

*Si **hagués** callat, s'**hagués** estalviat un disgust*

Més exemples:

Si ho **hagués** sabut, li ho **hagués** dit

Si ho **hagués** sabut, li ho **hauria** dit

1.2 “No **hauria** passat allò, si **hagués** fet això”

S'ha de tenir present que la “segona part”, o conseqüència, de l'estructura condicional (si A, B), pot ocupar també la primera posició:

Li ho **hagués** dit, **si** ho **hagués** sabut [= B, si A]

Li ho **hauria** dit, **si** ho **hagués** sabut [= B, si A]

1.3 “No **hauria** passat allò” (amb condició no explícita)

I també cal tenir en compte que, de vegades, la condició (la frase que comença amb *si*) pot no aparèixer explícitament:

*Li ho **hagués** dit, però aleshores jo no en sabia res*

*Li ho **hauria** dit, però aleshores jo no en sabia res*

frases en què, de fet, hi ha una condició implícita:

(Si ho hagués sabut), li ho hauria dit, però aleshores jo no en sabia res

2 “ENCARA QUE **HAGUÉS FET AIXÒ, HAURIA PASSAT ALLÒ**”

Aquesta construcció es pot trobar també en uns tipus d'oracions que tenen molt en comú amb les condicionals: les concessives, que indiquen *Fins i tot si passa això, no passa allò que s'esperaria*: “Encara que ploga, pensem anar a córrer”. Les oracions concessives expressen una condició especial (*Fins i tot si passa això,...*) en què no es dona la conseqüència previsible (... *no passa allò que esperaríem*) i solen anar introduïdes per *encara que, per més que, per molt que, ni que* i fórmules semblants.

Encara que *m'ho hagués promès, no m'ho **hagués** cregut*

Encara que *m'ho hagués promès, no m'ho **hauria** cregut*

(Equivalent a la frase condicional **Si** *m'ho hagués promès, encara així no m'ho hauria cregut*)

No **haguessen** descobert l'amagatall, **encara que** *haguessen portat gossos*

No **haurien** descobert l'amagatall, **encara que** *haguessen portat gossos*

(Equivalent a *Si haguessen portat gossos, encara així no haurien descobert l'amagatall*)

Per molt que *hagués pogut cridar, no l'**hagués** sentida ningú*

Per molt que *hagués pogut cridar, no l'**hauria** sentida ningú*

(Equivalent a *Si hagués pogut cridar, fins i tot així no l'hauria sentida ningú*)

3 ALTRES POSSIBILITATS

Cal afegir altres possibilitats de frases concessives o d'un altre tipus que, com les anteriors, en darrera instància són també reductibles a una frase condicional implícita.

Ni que m'ho **hagués** demanat agenollat, li **hagués** deixat la moto nova
Ni que m'ho **hagués** demanat agenollat, li **hauria** deixat la moto nova
 (= Si m'ho hagués demanat agenollat, encara així no li hauria deixat la moto nova)

Ni pagant-nos l'entrada, **haguéssem** anat a un espectacle tan degradant
Ni pagant-nos l'entrada, **hauríem** anat a un espectacle tan degradant
 (= Fins i tot si ens haguessen pagat l'entrada, no hauríem anat a un espectacle tan degradant.)

Sense el suport de certes potències el règim no **hagués** sobreviscut
Sense el suport de certes potències el règim no **hauria** sobreviscut
 (= Si no hagués tingut el suport de certes potències, el règim no hauria sobreviscut)

4

HAGUERA COM A EQUIVALENT A HAGUÉS

En una bona part dels parlars valencians s'usen les formes *haguera*, *hagueres*, *haguera*... i no les més generals en la resta del català: *hagués*, *haguesses* (o *haguessis*), *hagués*.... per a l'imperfet de subjuntiu. Totes dues són correctes, però en els àmbits més formals es prefereixen aquestes darreres (*hagués*...), que, a més de ser les clàssiques i pròpies d'una part del valencià (el septentrional), són convergents amb la resta de l'àrea lingüística.

Per tant, en totes les frases dels apartats anteriors també és possible, especialment en els àmbits més informals, utilitzar les formes *haguera*, etc. quan l'exemple porta *hagués*, etc.

HO (PRONOM)

HO SUBSTITUEIX

AÇÒ, AIXÒ, ALLÒ I FRASES SENCERES (COM A COMPLEMENT DIRECTE)

Això no m'**ho** hauria pensat mai d'ell

Allò ja ho tenia oblidat i li **ho** has recordat

M'ha promès **no beure més**, però no m'**ho** crec

M'ha promès **que no beurà més**, però no m'**ho** crec

Diuen **que és un cínic** i jo no **ho** veig així [ho = que és un cínic] ≠
 ≠ Diuen que és un cínic i jo no **el** veig així [el = a ell]

HO NO SUBSTITUEIX SUBSTANTIUS QUE DESIGNEN 'COSES'

–Vols **el ganivet**? –Sí, passa-m'**ho** → –Sí, passa-me'l

–Vols **la cullera**? –Sí, passa-m'**ho** → –Sí, passa-me-la

HO SUBSTITUEIX L'ATRIBUT

ALLÒ QUE ALGÚ O ALGUNA COSA ÉS, ESTÀ, SEMBLA O PAREIX

Tant si és masculí com femení, singular o plural

Per l'uniforme semblen infermeres, però no ho són
 [ho = infermeres]

Els dies de feina estava malalt i avui, dissabte, ja no ho està
 [ho = malalt]

És molt vergonyosa, però no ho sembla [ho = vergonyosa]

1 HO SUBSTITUEIX AÇÒ, AIXÒ O ALLÒ O TOTA UNA FRASE SENCERA

Ho és el pronom que substitueix açò, això o allò o tota una frase sencera amb la funció de **complement directe** (→ p. 227):

Això, no m'**ho** torneu a demanar, que no **ho** consentiré

Ja m'**ho** pensava, **que era un bocamoll**

Llançar-me en paracaigudes? No **ho** provaria ni per un milió!

2**ÚS CASTELLANITZAT DEL PRONOM *EL* PER *HO***

És incorrecte usar el pronom *el* (amb les variants *lo*, *l'*, *l'*) en els casos descrits en el punt anterior. Aquesta substitució és un calc dur del castellà, llengua que en aquests contextos usa el pronom *lo*:

***Això*, no me'l torneu a demanar, que no **el/lo** consentiré**

Ja me'l/lo* pensava, **que era un bocamoll*

***Llançar-me en paracaigudes?* No **el/lo** provaria ni per un milió!**

3***HO* I *EL*: VALORS BEN DIFERENTS**

En certes frases, segons que posem el pronom *ho* o el pronom *el*, canvia el significat, perquè substitueixen elements diferents: *el*, un masculí singular; *ho*, una oració sencera:

–*Veus que el rellotge del campanar marca les cinc?*

–No **ho** veig [*ho* = que el rellotge marca les cinc]

–No **el** veig [*el* = el rellotge del campanar]

*Diuen **que és un cínic** i jo no **ho** veig així* [*ho* = que és un cínic]

*Diuen que és un cínic i jo no **el** veig així* [*el* = a ell]

4***HO* NO SUBSTITUEIX SUBSTANTIUS QUE DESIGNEN 'COSES'**

El pronom *ho* substitueix els pronoms neutres *açò*, *això* o *allò*, tal com s'indica en el **punt 1**. Per aquest motiu alguns nous catalanoparlants interpreten erròniament que, com a neutre, cal utilitzar *ho* per a reemplaçar substantius que designen 'coses' o 'objectes'.

Encara que es tracte de 'coses', s'usa el pronom del gènere masculí o femení (*el*, *la*, *els*, *les*) segons el gènere gramatical del substantiu:

–Vols **el martell**? –Sí, passa-m'**ho** → –Sí, passa-me'**l**

–Vols **la maça**? –Sí, passa-m'**ho** → –Sí, passa-me'**la**

–Vols **les tenalles**? –Sí, passa-m'**ho** → –Sí, passa-me'**les**

5***HO* ACOMPANYA *TOT* QUAN *TOT* VOL DIR 'TOTES LES COSES'**

A més de les condicions d'ús del pronom *ho* descrites en els punts anteriors, s'utilitza obligatòriament *ho* acompanyant la paraula *tot* quan aquesta significa 'totes les coses'.

*L'he deixat un moment sol a la cuina i m'ho ha embrutat **tot***
*–T'ho posem **tot** dins el maleter? –Sí, poseu-**ho tot** allà dins*
*És una pessimista radical: **tot ho** veu negre*

Compareu

*–Ja t'has llegit **tot el llibre**? –No me l'he llegit **tot** encara*
amb

*–Ja t'ho has llegit **tot**? –No m'ho he llegit **tot** encara*

6 **HO** AMB ELS VERBS **SER, ESTAR, PARÈIXER, SEMBLAR**

6.1 **Ho**: forma general de l'atribut

Les paraules que fan la funció d'**atribut** (→ p. 225) (és a dir, que indiquen allò que algú o alguna cosa *és, està, pareix, sembla* o *aparenta*) se substitueixen pel pronom *ho*, amb independència del gènere i del nombre: tant si van en singular com en plural, en masculí o en femení.

Les paraules més habituals en la funció d'atribut són substantius i adjectius (“*És metge / un bon cardiòleg*”; “*Són eivissencs / alts i prims*”; “*Semblen malalts*”). Ara, també hi podem trobar participis (“*Estava encesa amb tu*”), adverbis (“*Ha estat bé*”; “*Era tard*”) i expressions començades per preposició (“*Són d'Eivissa*”, “*És per al jardí*”, “*Semblen de vidre*”).

*–Ja és **farmacèutica**? –Ja **ho és**: li van donar el títol fa un mes*
*El nou conserge és **un malfeiner de marca** o m'ho **sembla** a mi?*
*Estigueren ben **amargats** per la mort del fill i deu anys després*
*encara **ho** estan*

*Al final, els plats de ceràmica són **per a la taula del menjador** o*
*no **ho són**?*

*Diuen que és **sensible i primmirat**. Si **ho és**, no **ho aparenta** gens!*
*Han estat **bé** un parell d'anys, però ara ja no **ho estan** i volen*
separar-se

*Si el pare pareixia **de geni curt**, el fill encara **ho pareix** més*

6.2 **Ús castellanitzant del pronom *el* (lo/l') en compte de *ho***

Cal evitar l'ús, habitual en castellanoparlants, d'usar *el* o *lo* per *ho*, calcant del castellà *lo* (“*Lo es*”, “*Lo parecen*”).

*Tu dius que és **desinteressat**, però crec que no **l'**ho és*
*Tu dius que és **desinteressat**, però crec que no **ho** és*

*No són **delinqüents**. Si te'**l** semblen o no, tu mateix...*
*No són **delinqüents**. Si t'**ho** semblen o no, tu mateix...*

Vegeu el **punt 6.3** per a un ús possible dels pronoms *el, la, els, les* amb els verbs *ser, estar, semblar, parèixer, aparentar* en condicions diferents d'aquest ús castellanitzant.

6.3 **Ho i el/la/els/les**

Quan l'atribut va precisat amb un article determinat (*el, la, els, les*), tradicionalment la gramàtica normativa ha prescrit l'ús dels pronoms *el, la, els, les*, segons el gènere (masculí o femení) i nombre (singular o plural). Així a la pregunta "Els de groc són *els* jugadors del Vila-real?" calia respondre "Sí que *els* són" / "No *els* són", mentre que a "Els de groc són jugadors del Vila-real?", la resposta era "Sí que *ho* són" / "No *ho* són".

Actualment, la majoria de les gramàtiques admeten la doble possibilitat d'usar *ho* (que és la general en la parla) o bé *el / la / els / les*:

–*Aquelles que us saluden són **les** vostres amigues?*
 –*Sí que **ho** són*
 –*Sí que **les** són*

–*La veïna del tercer B és ja **la presidenta** o no **ho** és encara?*
 –*La veïna del tercer B és ja **la presidenta** o no **l'**és encara?*

6.4 **En per a èmfasi d'intensitat**

Quan es fa ressaltar la intensitat o el caràcter quantitatiu de l'atribut, s'utilitza *en*. Compareu:

–*Està **contenta** amb l'aprovat?* –*Sí, que **ho** està.*
 –*Està **contenta** amb l'aprovat?* –***N'està moltíssim!** / Que si **n'està: moltíssim!***

Per a més informació, vegeu el **punt 4** de la fitxa **En (pronome)**, p. 54.

LI, ELS + EL, LA, ELS, LES, HO, EN

SE + PRONOM = SENTIT REFLEXIU (QUI FA L'ACCIÓ N'ÉS TAMBÉ EL DESTINATARI)

se'l, se la, se'ls, se les, s'ho, se'n

La núvia va agafar l'anell i **se'l** va posar [= a ella mateixa] ≠
≠ La núvia va agafar l'anell i **li'l** (o **l'hi**) va posar [al nuvi]

CALC DEL CASTELLÀ

se'l, se la, se'ls, se les ... PER A DESTINATARI DIFERENT DEL SUBJECTE

La núvia va agafar l'anell i **se'l** va posar [al nuvi]
La núvia va obrir els regals i **se'ls** va mostrar [a les amigues]

SI EL PRONOM DE DESTINATARI INDICA UNA PERSONA DIFERENT DEL SUBJECTE

li (singular) } + **el, la, els, les, ho, en**
els (plural)

Sempre ho havia desitjat i, en fer els 40, els germans **li ho** van regalar
Sempre ho havia desitjat i ell mateix **s'ho** va regalar en aprovar l'examen

Li ho va regalar
= a una altra persona

S'ho va regalar
= a ell (-a) mateix (-a)

Els ho van regalar
= a altres persones

S'ho van regalar
= a ells mateixos, a elles mateixes

1 SE'L, SE LA... ENFRONT DE LI'L, LI LA... I ELS EL, ELS LA...

Les combinacions de se amb altres pronoms (*se'l, se la, se'ls, se les, s'ho, se'n*) només s'utilitzen quan el mateix subjecte que fa l'acció n'és també el destinatari (és a dir, quan és una acció reflexiva, que recau sobre el mateix que la fa):

*La senyora va desembolicar el penjoll i **se'l** va posar abans de la festa*

*La senyora va desembolicar les joies i **se les** va posar abans de la festa*

En tots dos casos, la senyora que desembolica el penjoll o les joies és qui se'l posa o se les posa a si mateixa.

Compareu-ho amb aquestes frases, en què la senyora posa el penjoll o les joies a una altra persona (*li* o *hi*) o a altres persones (*els*), és a dir, en què el destinatari és diferent del subjecte que fa l'acció:

*La senyora va desembolicar el penjoll i **li'l** (o **l'hi**) va posar abans de la festa*

*La senyora va desembolicar les joies i **li les** (o **les hi**) va posar abans de la festa*

*La senyora va desembolicar els penjolls i **els els** va posar abans de la festa*

*La senyora va desembolicar les joies i **els les** va posar abans de la festa*

Per a més informació sobre les combinacions de pronoms que apareixen entre parèntesis (*l'hi* = *li'hi*; *les hi* = *li les*), vegeu el **punt 6: Combinacions dobles de pronoms amb *li* i amb *hi*.**

2 SE'L, SE LA, SE'LS MAL USATS EN COMPTES DE LI'L, LI LA... I ELS EL, ELS LA...

És un calc molt dur del castellà utilitzar les combinacions de doble pronom amb *se* (*se'l*, *se la*, *se'ls*, *se les*, *s'ho*, *se'n*) amb el valor de *li* o *els* + pronom:

*Va desembolicar el regal i **se'l** va donar abans de la festa*

Cal dir, segons que el destinatari siga singular o plural:

*Va desembolicar el regal i **li'l** / **l'hi** va donar abans de la festa* [= a ell o ella]

*Va desembolicar el regal i **els el** va donar abans de la festa* [= a ells o elles]

Se'l en aquests casos sona en català igual de malament com si algú

digués en castellà “Desenvolvió el regalo y ~~le~~ dio antes de la fiesta”
o “Desenvolvió el regalo y ~~les~~ dio antes de la fiesta”.

3 DESTINATARI DISTINT DEL SUBJECTE: **LI O ELS**

Les combinacions correctes de pronom de destinatari distint del subjecte s'expressen amb *li* per al singular (*a ell* o *a ella*) i amb *els* per al plural (*a ells* o *a elles*) + *el, la, els, les, ho, en* (complement directe):

3.1 Destinatari singular (= *a ell, a ella*): **li + el, la, els, les, ho, en**

3.2 Destinatari plural (= *a ells, a elles*): **els (los, 'ls) + el, la, els, les, ho, en**

Per a les variants de forma dels pronoms, indicades entre parèntesis, *els=los='ls*, vegeu **Pronoms febles: formes variables per posició**, p. 224.

Hi, en comptes de *li*, és una forma possible en les combinacions amb destinatari singular. Per a més informació, vegeu el **punt 6: Combinacions dobles de pronoms amb *li* i amb *hi***.

4 DESTINATARI SINGULAR (= 'A ELL' O 'A ELLA'): **LI + EL, LA, ELS, LES, HO, EN**

Les combinacions de *li* (que designa un destinatari singular: *a ell* o *a ella*), seguit d'un altre pronom (que indica la cosa destinada) són les següents:

Volia tornar-li el disc, però no li'l vaig tornar
Volia tornar-li la novel·la, però no li la vaig tornar
Volia tornar-li els auriculars, però no li'ls vaig tornar
Volia tornar-li les ulleres, però no li les vaig tornar
Volia tornar-li allò que havia deixat, però no li ho vaig tornar
Volia tornar-li cent euros, però li'n vaig tornar només vint

Per a altres combinacions possibles de pronoms equivalents amb *li* com a forma alternativa a *hi*, vegeu el **punt 6**.

5 DESTINATARI PLURAL (= 'A ELLS' O 'A ELLES'): **ELS (LOS, 'LS) + EL, LA, ELS, LES, HO, EN**

Els indica un destinatari plural, és a dir, *a ells* o *a elles*. Pren també les formes *los* o *'ls* (vegeu **Pronoms febles: formes variables segons la posició**, p. 244).

Seguit d'un altre pronom de la cosa destinada, les combinacions són les següents:

*Volia tornar-los el disc, però no **els el** vaig tornar (o no vaig tornar-**los-el**)*

*Volia tornar-los la novel·la, però no **els la** vaig tornar (o no vaig tornar-**los-la**)*

*Volia tornar-los els auriculars, però no **els els** vaig tornar (o no vaig tornar-**los-els**)*

*Volia tornar-los les ulleres, però no **els les** vaig tornar (o no vaig tornar-**los-les**)*

*Volia tornar-los allò que m'havien deixat, però no **els ho** vaig tornar (o no vaig tornar-**los-ho**)*

*Volia tornar-los cent euros, però **els en** vaig tornar només vint (o només vaig tornar-**los-en** vint)*

*Encara no **els** has tornat **el disc** que et van deixar? Torna '**ls-el** de seguida!*

*Encara no **els** has tornat **la novel·la** que et van deixar? Torna '**ls-la** de seguida!*

*Encara no **els** has tornat **els auriculars** que et van deixar? Torna '**ls-els** de seguida!*

*Encara no **els** has tornat **les ulleres** que et van deixar? Torna '**ls-les** de seguida!*

*Encara no **els** has tornat **allò** que et van deixar? Torna '**ls-ho** de seguida!*

*Encara no **els** has tornat **cap** dels cent euros que et van deixar?*

*Torna '**ls-en** vint com a mínim!*

6 COMBINACIONS DOBLES DE PRONOMS AMB LI I AMB HI

Les combinacions *li'l*, *li la*, *li'ls*, *li les* són pròpies del valencià. En la resta del català es mantenen, amb algunes particularitats, les combinacions clàssiques que eren generals també en valencià fins al segle XVIII i que consisteixen a:

a) usar *hi* (i no *li*) per al destinatari singular

b) situar aquest *hi* en el segon lloc de la combinació amb *el*, *la*, *els*, *les*

l'hi = li'l

la hi = li la

els hi = li'ls

les hi = li les

Volia tornar-li el disc, però no l'hi vaig tornar (= li'l vaig tornar)

Volia tornar-li la novel·la, però no la hi vaig tornar (= li la vaig tornar)

Volia tornar-li els auriculars, però no els hi vaig tornar (= li'ls vaig tornar)

Volia tornar-li les ulleres, però no les hi vaig tornar (= li les vaig tornar)

La resta de casos es resolten, d'acord amb la normativa, tal com s'ha indicat per a les formes valencianes en els punts 4 i 5 o, dit més breument:

- *li ho* i *li'n* per al destinatari singular;
- totes les combinacions de plural del punt 5, és a dir, les habituals en valencià per al destinatari plural (*els* + ...).

Per a formes usades en la llengua oral en la resta del català, vegeu el punt 7.

7 COMBINACIONS BINÀRIES DE PRONOMS C. DIRECTE + C. INDIRECTE: VISIÓ GENERAL I COMPARACIÓ DE SISTEMES

El sistema valencià constitueix un entramat de combinacions més sistemàtic i ben estructurat que el de la resta del català, perquè:

- 7.1** Manté el pronom *li*, sense canviar-lo a *hi* pel fet que es combine amb un altre pronom (+ *el, la, els, les, ho*).

Sistema valencià: *li'l, li la, li'ls, li les...*

Sistema català general: *l'hi, la hi, els hi, les hi...*

} *volia portar*

- 7.2** *Li* manté en el sistema valencià sempre la mateixa primera posició, tant si el complement directe és un substantiu (“Volia tornar-*li el disc*”) com si és un pronom (“Volia tornar-*li'l*” o “*Li'l* volia tornar”). Contràriament, l'ordre s'inverteix en el sistema general: “Volia tornar-*li el disc*” però “Volia tornar-*l'hi*”, frase en què *l' = el disc* i *hi=li*, és a dir, en posicions inverses.

- 7.3** La combinació *li* + *el, la, els, les*, amb destinatari singular, presenta la mateixa estructura *destinatari* + *complement directe* (CD) que quan el destinatari és plural (*els* + *el, la, els, les*). En el català general

l'ordre normal en singular (*l'hi, la hi, els hi, les hi* = CD + destinatari) s'inverteix en el plural, que és igual que en el sistema valencià :

Sistema valencià:

Volia tornar-li el disc → *Volia tornar-li'l* [destinatari + CD]

Volia tornar-los el disc → *Volia tornar-los-el* [destinatari + CD]

Sistema del català general:

Volia tornar-li el disc → *Volia tornar-l'hi* [CD + destinatari]

Volia tornar-los el disc → *Volia tornar-los-el* [destinatari + CD]

- 7.4** En el sistema valencià les combinacions de *li + ho* i *li + en* (*li ho, li'n*), que són normatives per a tot el català, també presenten la mateixa estructura amb destinatari *li + complement directe* que la resta del singular: *li'l, li la, li'ls, li les* tenen la mateixa posició i composició que *li ho, li'n*. En català general, segons la normativa, hi ha amb destinatari singular, d'una banda, *CD + hi* (*l'hi, la hi, els hi, les hi*) i, de l'altra, amb composició i ordre diferent *li + CD* (*li ho, li'n*).

Volia tornar-li això → *Volia tornar-li-ho*

Volia tornar-li cent euros → *D'euros, volia tornar-li'n cent*

- 7.5** D'altra banda, el sistema del català general de combinacions binàries de pronoms, tal com es practica en la llengua oral, presenta notables discrepàncies amb la normativa. De fet, en la parla espontània i col·loquial:

- les combinacions amb destinatari singular (*l'hi, la hi, li ho*) es redueixen a *l'hi*;
- les combinacions amb destinatari plural (*els el, els la, els els, els les, els ho*) es redueixen a *els hi*;
- les combinacions de destinatari singular o plural amb *en* (*li'n, els en*) passen a totes dues a *n'hi* o bé la de destinatari plural (*els en*) es resol com a *els hi en* o *els n'hi* (més aviat pronunciat *els en hi*).

- 7.6** Exposem tot seguit quines són les formes escrites i normatives i quines les orals i informals del sistema del català general:

Destinatari singular: li

Ahir el pare esperava el paquet, però no **l'hi** van portar [informal i normatiu]

Ahir el pare esperava la carta, però no **la hi** van portar [normatiu]

Ahir el pare esperava la carta, però no **l'hi** van portar [informal]

Ahir el pare esperava allò dels jutjats, però no **li ho** van portar [normatiu]

Ahir el pare esperava allò dels jutjats, però no **l'hi** van portar [informal]

Ahir el pare esperava una carta, però no **li'n** van portar cap [normatiu]

Ahir el pare esperava una carta, però no **n'hi** van portar cap [informal]

Destinatari plural: els

Ahir els pares esperaven el paquet, però no **els el** van portar [normatiu]

Ahir els pares esperaven el paquet, però no **els hi** van portar [informal]

Ahir els pares esperaven la carta, però no **els la** van portar [normatiu]

Ahir els pares esperaven la carta, però no **els hi** van portar [informal]

Ahir els pares esperaven allò dels jutjats, però no **els ho** van portar [normatiu]

Ahir els pares esperaven allò dels jutjats, però no **els hi** van portar [informal]

Ahir els pares esperaven una carta, però no **els en** van portar cap [normatiu]

Ahir els pares esperaven una carta, però no **els hi-en / els-en hi / n'hi** van portar cap [informal]

especialitzat

LI, INCORRECTE PER A DESTINATARI PLURAL (= ELS)

DESTINATARI PLURAL: **ELS**

MAI **LI**

Als meus germans, li vaig dir que haurien d'haver callat

Als meus germans, els vaig dir que haurien d'haver callat

1 DESTINATARI PLURAL: **ELS**, NO **LI**

És incorrecte usar *li* (que és un singular) en compte del pronom *els* (o les seues variants *los*, '*ls*': vegeu **Pronoms febles: formes variables per posició**, p. 244) quan es tracta d'un destinatari plural:

Als meus germans, li vaig dir que haurien d'haver callat

Als meus germans, els vaig dir que haurien d'haver callat

Als meus germans, vaig dir-**los** que haurien d'haver callat

2 REPETICIÓ SOBRERA DE PRONOM

De vegades hi ha una repetició sobrerera del pronom, quan s'expressa també el destinatari, de manera que, en comptes de corregir-lo al plural, si el destinatari apareix explícit, sovint només cal eliminar el pronom (vegeu **Li i els sobrers per repetició del destinatari**, p. 177).

Dóna-**li** una explicació breu **als clients que et demanen més detalls**

Dóna una explicació breu **als clients que et demanen més detalls**

LIS, INCORRECTE COM A DESTINATARI PLURAL (= ELS)

PLURAL DE LI = **ELS**

LIS, SEMPRE INCORRECTE

ELS, PLURAL DE LI, ÉS MASCULÍ I FEMENÍ

*I si vénen els pares, què **els** dic?*

*I si vénen les ties, què **els** dic?*

ELS POT PRENDRE TAMBÉ LES FORMES **LOS**, **'LS**

*Als pares, digues-**los** que no podia esperar-los*

*A les ties, comunica'**ls** que no podia esperar-les*

1 LI TÉ COM A PLURAL **ELS**; MAI **LIS**

El plural del pronom *li* és **els** (amb les variants *los* o *'ls*, segons la posició: vegeu el punt 3). **Lis** és sempre incorrecte.

*Aquell adolescent va demanar ginebra, però no **li**'n van vendre*

*Aquells adolescents van demanar ginebra, però no **els** en van vendre*

2 **ELS**, COM A PLURAL DE LI, ÉS MASCULÍ I FEMENÍ

Tant si és masculí com femení, el plural de *li* és **els**.

*Hem regalat un ordinador **als** nostres fillols. Els hem regalat també videojocs*

*Hem regalat un ordinador **a les** nostres filloles. Els hem regalat també videojocs*

3 **ELS** = **LOS** = **'LS**, SEGONS LA POSICIÓ

Els pot prendre la forma *los* o *'ls*, segons la posició (vegeu **Pronoms febles: formes variables per posició**, p. 244).

*Si veus **les** amigues del poble, digues-**los** que tenim pendent un sopar*

*Si veus **les** amigues del poble, dóna'**ls** molts records*

4

LIS CALC DEL CASTELLÀ

Lis es tracta segurament d'un calc analògic i molt recent dels pronoms singular i plural del castellà: com que *le* fa en castellà el plural *les*, això mateix s'aplica al català: *li* → **#s**.

especialitzat

MAL - MALAMENT

MAL + PARTICIPI

RESTA DE CASOS: MALAMENT

Ho **has fet mal** i hauràs de repetir-ho
 Ho **has fet malament** i hauràs de repetir-ho
 Està **mal fet** i hauràs de repetir-ho

1 MAL I MALAMENT

Com a contrari de l'adverbi *bé*, hi ha dues formes possibles: *mal* i *malament*.

2 MAL + PARTICIPI

Immediatament davant d'un **participi** (→ p. 240) s'usa *mal*:

*L'armari el tens **mal** endreçat*
*Són uns cosins molt **mal** avinguts*

Generalment, s'usa *mal* on pot utilitzar-se *ben* (i no *bé*). Vegeu la fitxa *Bé - ben*, p. 112.

3 RESTA DE CASOS: MALAMENT

3.1 En la resta de casos que no són davant participi, cal usar *malament* (i no *mal*):

***Redactava** tan **malament** que sovint no s'entenia què volia dir*
*Domina l'anglès, però el francès, el **parla** molt **malament***
***Malament anem** si no puc fer-te una simple crítica*

3.2 S'ha d'utilitzar *malament* amb una sèrie d'expressions que, de vegades, es diuen amb *mal*: *portar-se malament*, *fer* (alguna cosa) *malament*, *anar malament*, *estar malament* (de salut, de diners, d'ànim), *eixir o sortir* (alguna cosa) *malament*, etc.

***T'has portat malament** i no et deixaré anar al parc*
*El curs, l'**ha començat malament**, **va malament** i **acabarà** més **malament** encara*

*El negoci de la roba d'esport els **va eixir malament** i van tancar la botiga **Estava molt malament** i els metges no li asseguraven cap millora*

3.3 Igualment, també s'usa l'expressió *malament*, sovint en inici o fi de frase, per pronosticar que les coses tindran efectes negatius, si no s'altera el curs dels esdeveniments:

3.4 **Malament**, *si no rectifiquem ara que encara podem*
*Amb tant dies alternats de festa, **malament** per a la productivitat*

Hi ha, però, algunes excepcions, que corresponen a locucions i que es tracten en el **punt 4: Verb + mal**.

4 **VERB + MAL**

No es diu *malament* sinó *mal* en aquests casos, que corresponen a locucions més o menys fixes:

4.1 **Mal** = 'Difícilment'
Mal pot donar exemple, si ell mateix no ho compleix

4.2 **Mal m'està dir-ho (, però..).** = 'No és elegant...(, però...)'
Mal m'està dir-ho, però sóc el millor de la classe

4.3 **Pensar mal, jutjar mal**
Pensa mal i no erraràs
Crèiem que era una aprofitosa, però l'haviem jutjada mal

4.4 **Mal si ho fas, mal si no ho fas**

4.5 **Parlar/dir mal, anar a mal, posar mal, prendre mal, etc.**
 Finalment, cal esmentar algunes locucions en què que s'usa *mal*, perquè hi actua com a substantiu (*un mal, el mal*), com es comprova en les substitucions equivalents que oferim tot seguit: *anar a mal* 'anar al fracàs', *parlar o dir mal* (d'algú o d'alguna cosa) 'dir bondats o maldats de', *no veure mal* (en algú o alguna cosa) 'no veure maldat o defecte en', *posar mal entre* (persones) 'posar malestar entre', *prendre mal* 'rebre o patir dany', etc.

QUÈ – QUIN

EN PREGUNTES O EXCLAMACIONS

QUIN, QUINA, QUINS, QUINES + SUBSTANTIU

Quin jugador ha marcat?

Quina cuina tan espectacular!

QUÈ + SUBSTANTIU

Què jugador ha marcat?

Què cuina tan espectacular!

TAMBÉ EN INTERROGACIONS I EXCLAMACIONS INDIRECTES

No s'ha vist bé **quin jugador** ha marcat

Fa goig veure **quina cuina** tenen

No s'ha vist bé **què jugador** ha marcat

Fa goig veure **què cuina** tenen

1 QUÈ = 'QUINA COSA'

Què significa 'quina cosa' en frases interrogatives directes i indirectes (→ p. 239).

Què em deies? No t'he sentit

No t' he sentit **què em deies**

2 QUIN, QUINA, QUINS, QUINES I NO QUÈ

2.1 En interrogacions i exclamacions directes

No es pot utilitzar el *què* interrogatiu ("Què autobús?", "Què línia de metro?") ni exclamatiu ("Què autobús!", "Què línia més llarga!") davant un substantiu (*autobús*, *línia*). Es tracta d'un calc molt dur del castellà. Per a preguntes i exclamacions davant un substantiu s'usa *quin*, *quina*, *quins*, *quines*.

Què autobús va a l'Hospital Universitari?

Quin autobús va a l'Hospital Universitari?

Què platja tan bruta han deixat!

Quina platja tan bruta han deixat!

2.2 En interrogacions i exclamacions indirectes

Les interrogacions o exclamacions també poden ser indirectes (vegeu **Interrogatives i exclamatives indirectes**, p. 239). Compareu els exemples anteriors, que són interrogacions i exclamacions directes, amb les corresponents indirectes, en què s'usa igualment *quin*, *quina*, *quins*, *quines*:

*No sé **quin autobús** va a l'Hospital Universitari*

*Vull recordar **quina línia** va al Mercat de Colom i no em ve al cap*

*Se li encenia la sang de veure **quina platja** tan bruta havien deixat*

*El públic es meravellava sentint **quines modulacions** de veu era capaç de fer*

3 **QUIN, QUINA, ETC. + SUBSTANTIU EXPLÍCIT O SOBREENTÈS**

No sempre *quin*, *quina* etc. acompanyen explícitament un substantiu, però aquest substantiu sempre s'hi sobreentén, bé pel context, bé perquè s'ha esmentat abans o es dirà després.

*Digueu-me **quines** us agraden més [context: mostrant unes camises]*
[= *quines **camises***]

*No he agafat mai un **autobús** des d'ací i no sé **quins** van a l'hospital*
[= *quins **autobusos***]

BLOC 3

GENERAL

A BASE DE + INGREDIENTS (D'UNA RECEPTA O FÓRMULA)

Preparen plats, medicaments i combustibles **a base d'**algues

A FORÇA DE
A COLP DE
A COP DE
A CÒPIA DE

(EXPRESSIÓ D'ESFORÇ O ACCIÓ REPETIDA) **A-BASE-DE-**

S'aprèn **a força de** practicar-ho

S'aprèn **a-base-de** practicar-ho

Ho he aconseguit **a còpia d'**hores i proves fallides

Ho ha aconseguit **a-base-d'**hores i proves fallides

1 A BASE DE + INGREDIENTS

A base de és una expressió correcta quan expressa els components o els ingredients principals que conformen una recepta, una fórmula, etc.

Ara fa una dieta **a base de fruita**

Si vols millorar, has de prendre un xarop **a base de ferro**

Promouen un combustible **a base d'algues** que reduirà l'emissió de CO₂

2 A FORÇA DE (A CÒPIA DE, A COLP DE) + ESFORÇ O ACCIÓ REPETIDA

A base de és una expressió incorrecta quan significa 'a força de', 'a còpia de', 'a colp de' o 'a cop de', és a dir, quan vol dir 'amb l'ús repetit (i sovint amb esforç) d'un recurs o acció'.

~~A base de~~ **repetir la consigna** s'imposa com a veritat

A força / A colp de / A còpia de **repetir la consigna** s'imposa com a veritat

A NIVELL DE - AL NIVELL DE

AL NIVELL DE = A L'ALÇADA DE, AL PUNT DE

*La riuada quasi arribà **al nivell de** la de 1957
Executava la peça **al nivell de** perfecció dels mestres*

A NIVELL DE
A NIVELL + (ADJECTIU) } $\neq$ **D'ÀMBIT, D'ESCALA, EN TERMES,
DES DEL PUNT DE VISTA**

*Proposen un joc d'aliances **a nivell** europeu
Proposen un joc d'aliances **d'àmbit** europeu (o **d'escala**
europea)*

A nivell econòmic el país ha naufragat
En termes econòmics, el país ha naufragat
Des del punt de vista econòmic, el país ha naufragat

1 **AL NIVELL DE = 'A L'ALÇADA DE', 'AL PUNT DE'**

La locució *al nivell de* és correcta quan significa 'a l'alçada de', 'a l'altura de' o 'al punt de', tant en sentit físic com figurat:

*Col·loca les cortines **al nivell del** sostre
Al nivell de la mar les temperatures es mitiguen
Executava la peça **al nivell de** perfecció dels mestres*

2 **A NIVELL DE $\neq$ 'D'ÀMBIT', 'D'ESCALA', 'EN TERMES', 'DES DEL PUNT DE VISTA'**

A nivell de o *a nivell* + adjectiu (per exemple: "A nivell d'estat" / "A nivell estatal") són expressions incorrectes, que cal substituir per *en l'àmbit*, *d'àmbit*, *a escala*, *en termes*, *des del punt de vista*, *respecte a*, *en* o altres expressions alternatives.

*Proposen un joc d'aliances **a nivell** europeu*

*Proposen un joc d'aliances **a escala** europea / **d'àmbit** europeu*

A nivell general, podem dir que la vaga ha paralitzat la capital

En termes generals / **En** general, podem dir que la vaga ha paralitzat la capital.

A nivell estètic, l'aportació grega és impressionant

Des del punt de vista estètic / **Estèticament**, l'aportació grega és impressionant

*És un país espoliat **a nivell de** recursos energètics*

*És un país espoliat **en** / **quant a** recursos energètics*

3

A NIVELL, SUPRESSIÓ DE LA LOCUCIÓ

De vegades la solució més simple i directa és prescindir de la locució *a nivell*:

*Han tancat un acord **a nivell** internacional*

Han tancat un acord internacional

*Com a psicòleg, tracta problemes **a nivell de** parella*

Com a psicòleg, tracta problemes de parella

ACÍ - AQUÍ - AHÍ

ACÍ = AQUEST LLOC

AQUÍ = AQUEIX LLOC = AHÍ

1 ACÍ = 'AQUEST LLOC'

Ací indica 'aquest lloc' o proximitat màxima al parlant.

2 ACÍ = 'LLOC DE QUI PARLA' - AQUÍ 'LLOC DE L'INTERLOCUTOR'

Des d'un punt de vista estricte, ací designa la localització de qui parla, mentre que aquí designa la de l'interlocutor (quan hi ha una certa distància entre tots dos).

Ací, al dormitori, no ho veig. I aquí baix, ho has trobat?

Ens fa molt de fred ací, a Morella. I aquí, a Peníscola, com esteu?

3 GRADACIÓ DE DISTÀNCIA: ACÍ - AQUÍ - ALLÍ (O ALLÀ)

En una gradació de tres graus, de més proximitat a més distància, tenim els adverbis següents:

1) ací

2) aquí

3) allí (o allà)

que corresponen, respectivament, als demostratius *aquest*, *aqueix*, *aquell*:

ací = *aquest lloc*

aquí = *aqueix lloc*

allí (o allà) = *aquell lloc*

Per a altres possibilitats en l'ús, vegeu l'apartat següent (*Aquí usat com a ací*) i la fitxa *Demostratius: graus de proximitat o llunyania* (p. 234).

4 AQUÍ USAT COM A ACÍ

Alguns parlars valencians i molts dels altres parlars catalans desconeixen *ací* i utilitzen només *aquí*. Aquest ús d'*aquí* en comptes d'*ací* és acceptat normativament, però es considera secundari. En els registres més formals es recomana utilitzar *ací*.

5**...AHÍ, CASTELLANISME**

Ahí és un castellanisme habitual en els registres col·loquials valencians que indica el segon grau de distància. En la llengua escrita i els registres formals s'evita i s'usa bé *aquí* (sobretot en un **sistema de tres graus de distància**) o bé *allí* o *allà* (sobretot en un **sistema de dos graus de distància**).

Per a més informació sobre aquests sistemes, vegeu la fitxa *Demostratius: graus de proximitat o llunyania*, p. 234.

*La revolució esclata a París i d'**ahí** s'escampa a la resta d'Europa*
*La revolució esclata a París i d'**aquí** / d'**allí** s'escampa a la resta d'Europa*

A banda, hi ha altres possibilitats expressives, segons els contextes, com ara en *això* o *hi*.

*Tenim pocs mitjans per a combatre la desinformació: **ahí** coincidim tots*

*Tenim pocs mitjans per a combatre la desinformació: **en això** coincidim tots*

*Es traslladà a la cort i **ahí** es mantingué fins a la mort del seu protector*

*Es traslladà a la cort i s'**hi** mantingué fins a la mort del seu protector*

ADVERBIS ACABATS EN **-MENT** QUE VAN SEGUITS

CAL REPETIR ELS ADVERBIS ACABATS EN **-MENT O MANTENIR-NE LA TERMINACIÓ EN EL PRIMER:**

*afable**ment** i amorosament*
o
*afable**ment** i amorosa*

afable i amorosament

1 REPETICIÓ DELS ADVERBIS EN **-MENT**

Quan s'usen seguits dos o més adverbis acabats en *-ment*, es recomana de mantenir la terminació en tots.

*El mirava **confiadament, afablement i amorosament***

2 MANTENIMENT DEL PRIMER ADVERBI EN **-MENT**

Si volem fer una reducció d'aquests adverbis en *-ment*, s'ha de conservar la terminació en el primer.

*El mirava **confiada, afable i amorosament***

*El mirava **confiadament, afable i amorosa***

3 ALTRES FÓRMULES: **D'UNA MANERA...**

També es pot recórrer a fórmules més lleugeres, sobretot si hi ha més de dos adverbis coordinats, com ara *d'una manera* o *de manera* + els adjectius corresponents.

*El mirava **d'una manera** (o **de manera**) **confiada, afable i amorosa***

AL RESPECTE (DE)

AL RESPECTE ≠

**SOBRE AIXÒ
RESPECTE A AIXÒ
PEL QUE FA AL CAS
PRONOMS EN I HI**

Ara no faré cap comentari **al respecte**

Ara no faré cap comentari **sobre això / respecte a això / pel que fa al cas**

Ara no **en** faré cap comentari

Ha invocat l'honorabilitat del seu càrrec i ha insistit molt **al respecte**

Ha invocat l'honorabilitat del seu càrrec i **hi** ha insistit molt

1 **AL RESPECTE (DE)**

L'expressió *al respecte* (*al respecte de* + alguna cosa, si se n'expressa el complement), és un castellanisme que presenta diverses solucions, que s'exposen en els punts següents.

2 **RESPECTE A, SOBRE, QUANT A, PEL QUE FA A, ETC.**

Hi ha una bona sèrie d'expressions que poden substituir *al respecte (de)*. Les més habituals són:

**respecte a o respecte de
sobre
quant a
pel que fa a**

Hi són també equivalents les següents:

en relació amb o amb relació a (però no **en relació a**)
amb referència a
referent a
tocant a
pel que pertoca a
pel que respecta a
relativament a

3 AL RESPECTE = RESPECTE A AIXÒ, PEL QUE FA AL CAS

Les errades més freqüents solen produir-se quan es calca del castellà la locució *al respecte* sense expressió explícita —però sí sobreentesa— de quina cosa, és a dir, quan significa ‘respecte a això’:

*Tot i la insistència dels periodistes en el frau, no ha aclarit res **al respecte***

En usos com aquest, cal substituir *al respecte* per qualsevol de les expressions del punt anterior + *això* o *aquest -a* (*respecte a això, sobre aquest, etc.*) o bé + mots genèrics del tipus *cas, fet, qüestió, punt, afer, etc.* (*pel que fa al cas, referent a la qüestió, quant al fet, etc.*).

*Tot i la insistència dels periodistes en el frau, no ha aclarit res **sobre això / sobre aquest / pel que fa al cas / sobre aquesta qüestió / respecte a això / respecte a aquest / quant a aquest punt, etc.***

Manifestem que les proves presentades no són concloents

Respecte d'això / Quant a això, manifestem que les proves presentades no són concloents

4 ÚS, QUAN ÉS POSSIBLE, DELS PRONOMS *EN* O *HI*

Quan la construcció ho permet, es poden utilitzar els pronoms *en* (→ p. 50) i *hi* (→ p. 61), l'ús dels quals fa l'expressió més àgil:

*Tot i la insistència dels periodistes en el frau, no ha aclarit res **al respecte***

*Tot i la insistència dels periodistes en el frau, no **n'**ha aclarit res*

*Si voleu més informació **al respecte**, consulteu la 'Guia del client'*

*Si **en** voleu més informació, consulteu la 'Guia del client'*

*Es parla de ruptura, però la carta no fa cap referència **al respecte***

*Es parla de ruptura, però la carta no **hi** fa cap referència*

ALHORA - A L'HORA

ALHORA ≠ A L'HORA

ALHORA = 'AL MATEIX TEMPS'

*Festejava amb dos pretendents **ahora***

A L'HORA = 'A L'HORA EXACTA' O 'A L'HORA ACORADA'

*Poseu el rellotge **a l'hora**
Corre o no arribarem **a l'hora***

A L'HORA DE = 'EN EL MOMENT DE'

A l'hora de treballar, sempre fuig

1

ALHORA = 'AL MATEIX TEMPS'

Alhora, escrit tot junt, vol dir 'al mateix temps'.

*Hi havia un guirigall insuportable, amb vint persones parlant **ahora**
Picapedrers, mestres d'obra i fusters treballaven **ahora** en la catedral
És capaç d'escriure i escoltar música **ahora que** mira la televisió
Alhora que es proclama racionalista, creu en moltes supersticions*

2

A L'HORA (DE) = 'EN EL MOMENT (DE)', 'A L'HORA EXACTA' O 'A L'HORA ACORDADA'

A l'hora, escrit separat, i seguit per de + complement, equival paraula per paraula a l'expressió en el moment (de):

*A l'hora de comprar un electrodomèstic, cal mirar-ne l'eficiència energètica
Són molt valents de boca, però **a l'hora dels fets** caldrà demostrar-ho*

A l'hora, sense cap complement més, significa 'a l'hora exacta' o 'a l'hora acordada'.

*El rellotge s'endarreria i no el portava mai **a l'hora***

*Té el vici de la impuntualitat: ja veuràs com no ve **a l'hora***

3 **ALHORA I A L'HORA COMPARATS**

Compareu:

*Hem arribat tots **alhora**, encara que veníem per camins diferents =
= Hem arribat tots **al mateix temps**, encara que veníem per camins diferents*

*Hem arribat tots **a l'hora**, sense endarrerir-nos ni un minut =
= Hem arribat tots **a l'hora exacta** (o **a l'hora acordada**), sense endarrerir-nos ni un minut*

*Sigueu breus **a l'hora d'exposar** la vostra opinió =
= Sigueu breus **en el moment d'exposar** la vostra opinió*

*Sigueu breus i, **alhora que** exposeu la vostra opinió, feu propostes =
= Sigueu breus i, **al mateix temps que** exposeu la vostra opinió, feu propostes*

CAL NO CONFONDRE AMB I EN:

AMB = COMPANYIA, INSTRUMENT, MITJÀ O CONTACTE

EN = SITUACIÓ EN EL TEMPS O ESPAI, MANERA I ALTRES

Parlava **en** anglès **amb** uns turistes suecs
Col·laboreu **amb** els veïns **en** l'embelliment dels carrers!
Es baralla **amb** tothom i no confia **en** ningú

1 **AMB I EN** CONFUSIONS EN L'ÚS

En valencià col·loquial s'han confós, per proximitat fonètica, *amb* i *en*, de manera que les dues preposicions queden reduïdes a una, pronunciada *en*.

En qui parlaves per telèfon?

Amb qui parlaves per telèfon?

Vam menjar arròs **en** fesols i naps

Vam menjar arròs **amb** fesols i naps

Inversament, en altres varietats del català es confonen en certs casos les dues preposicions, sobretot davant vocal, i s'utilitza *amb* en contexts en què caldria emprar *en*.

Amb un parell de dies ho tindràs fet

En un parell de dies ho tindràs fet

Els visitants parlaven **amb** una llengua estrangera

Els visitants parlaven **en** una llengua estrangera

2 **EN: VALORS**

En expressa el lloc o el temps de situació (“*en* un país llunyà”, “*en* el segle XVII”) i també la manera (“*en* secret”, “*en* dejú”) i tot un variat ventall de significacions circumstancials, algunes quasi buides o exigides pel verb (“creure *en*”, “confiar *en*”, etc.).

3 AMB: VALORS

Per comparació a *en*, *amb* té significats més concrets i delimitats: companyia, instrument, mitjà o contacte. Molt sovint equival al *con* del castellà o de l'italià o a l'*avec* del francès.

*Anava **amb** el seu nebot*

*Li agrada escriure **amb** estilogràfica*

*Un bessó es confonia **amb** l'altre*

*De sopar farà pollastre **amb** ceba i pebrots*

*El bar era tan estret que una taula quasi es tocava **amb** l'altra*

4 EN - AMB: COMPARACIÓ D'USOS

Observeu la diferència entre:

*Suqueu el conill **en** l'allioli [= dins l'allioli]*

*De sopar tenim conill **amb** allioli [= acompanyat d'allioli]*

*Jo demanaré tonyina **en** escabetx [= tonyina adobada dins vi o vinagre]*

*Jo demanaré tonyina **amb** salsa de soia [tonyina acompanyada de salsa]*

*El nostre fill encara viu **amb** nosaltres [= en companyia nostra]*

*El seu record encara viu **en** nosaltres [= dins nosaltres]*

*Pensant **amb** ella, sempre trobes solucions [= conjuntament amb ella]*

*Pensant **en** ella, sempre et vénen records amargs [= tenint-la al cap]*

*Les empreses familiars **amb** què he treballat tenen aquests desavantatges [= hi he treballat en conjunció: hi he col·laborat]*

*Les empreses familiars **en** què he treballat tenen aquests desavantatges [= les empreses familiars on he treballat...]*

5 MITJÀ DE LOCOMOCIÓ: AMB I EN

Quan es refereix a un mitjà de locomoció amb què ens desplacem, s'admeten les dues preposicions.

*Vindré **amb/en** l'autobús de les vuit*

*Vam anar fins a la Pobla **amb/en** bicicleta*

ARRAN DE – (A) ARREL-DE

ARRAN DE = A CONSEQÜÈNCIA DE ≠ (A) ARREL-DE

Arran de la inflació els preus s'han desbocat

Arrel-de la inflació els preus s'han desbocat

Un equivalent de les expressions *a causa de* o *a conseqüència de* és *arran de*. Són calcs incorrectes del castellà *arrel-de* o *a-arrel-de*, que copien literalment *a raíz de*.

*La situació creada **arran de** la dimissió del president era insostenible*
Arran de la vaga de transports, molts han corregut a comprar queviures

Arran de, amb el significat de 'a conseqüència de', prové de l'expressió que vol dir literalment 'quasi tocant', 'quasi al mateix nivell de', amb èmfasi en el fet que el nivell s'acosta als límits per dalt o per baix

*Va tallar el cirerer **arran de** terra*

*Els bombarders volaven **arran de** la mar per esquivar els radars*

*Amb la pluja, el riu va **arran de** les vores*

especialitzat

ARTICLE EN ELS NOMS PROPIS DE LLOC

AMB MINÚSCULA I AMB CONTRACCIONS NORMALS: *del Perelló al Saler*

Vivien a **La Poble de Farnals**, però s'han traslladat a **El Puig**

Vivien a **la Poble de Farnals**, però s'han traslladat **al Puig**

L'ARTICLE PERSONAL TAMBÉ AMB MINÚSCULA: *en, na*

Canet d'**en** Berenguer

carrer de **na** Jordana

1 L'ARTICLE DELS NOMS DE LLOC ES COMPORTA COM UN ARTICLE QUALESEVOL

L'article que acompanya certs noms propis de lloc es comporta com un article qualsevol: s'escriu amb minúscula i fa les contraccions corresponents: *el Perelló, al Perelló, del Perelló, pel Perelló*.

Aquesta norma s'aplica a tots els noms de lloc: pobles, ciutats, comarques, regions, països, etc.

Vivien **a la Poble de Farnals**, però s'han traslladat **al Puig**

En el viatge per **l'Albufera**, visitarem **el Saler**, **el Palmar** i **el Perelló**

Vinaròs és la capital **del Baix Maestrat** i **l'Alcora**, de **l'Alcalatén**

Arribats **al Penedès**, pararem a dinar prop **del Vendrell**

La conca immensa de **l'Amazones** s'estén **pel Brasil**, però també per **l'Equador**, **pel Perú** i per altres països

2 ELS ARTICLES EN NOMS DE LLOC NO ADAPTATS MANTENEN LA FORMA ORIGINAL

Només s'escriuen en majúscula els articles de noms de lloc d'altres llengües, si aquests noms no tenen forma pròpia en català i mantenen la de la llengua original:

Les ciutats marineres de **La Línea de la Concepción** (Espanya), de **Le Havre** (França) i de **La Spezia** (Itàlia) acolliran congressos de practicants de vela

En aquests casos es respecten les convencions de la llengua original quant a contraccions i apostrofacions.

Compareu els noms de lloc de la frase anterior amb aquests:

*En el seu discurs a l'**Havana** va invocar els acords del **Caire***

Ací *l'Havana* i *el Caire* són formes pròpies del català dels noms originals corresponents (*La Habana* i *al-Qāhira*) i, per tant, segueixen les regles del català.

3 L'ARTICLE PERSONAL (**EN, NA**) VA TAMBÉ AMB MINÚSCULA EN ELS TOPÒNIMS

L'article personal (*en, na*, usat davant noms, cognoms i renoms de persones) va amb minúscula en tots els noms de lloc (municipis o carrers i altres vies):

*Ell és de **la Font d'en Carròs** i ella, de **Llocnou d'en Fenollet**, però ara viuen a **Canet d'en Berenguer***

*L'article personal es manté a València en moltes vies: els carrers d'**en Sanç**, d'**en Llop**, de **na Jordana** o bé la carrera d'**en Corts** i la séquia de **na Rovella***

*N'hem recollit exemplars al barranc de **na Ferreres**, a Sant Mateu, i al barranc de **n'Insa**, a Rossell*

Cal aclarir que fins a una data recent l'article personal (*en, na*) dels noms de lloc, sobretot dels municipis, s'escribia habitualment amb lletra majúscula, cosa que pot produir alguna discrepància de formes, fins i tot amb les oficials.

4 ARTICLE SALAT (**ES, SA, ETC.**) SEGUEIX LES MATEIXES REGLES GENERALS PER A NOMS DE LLOC QUE L'ARTICLE GENERAL

L'article anomenat *salat* (*es, sa, es, ses*) es comporta igual que l'article general (*el, la, els, les*) quant a la minúscula i les contraccions.

Així, prenent com a exemples *es Castell* i *es Mercadal*, municipis de Menorca, diríem:

*Anirem **des Mercadal** as **Castell** i passejarem **pes Castell** fins a l'hora de dinar*

Més exemples:

As Mercadal**, vam recórrer l'arenal de **s'Olla**, la península de **s'Albufera** i el puig de **sa Mola

*Anar de **sa Pobla** a **ses Salines** ens va costar més de tres hores*

BAIX - DAVALL - SOTA

PER A INDICAR 'EN UN NIVELL INFERIOR'

BAIX

QUAN NO VA SEGUIT DE CAP COMPLEMENT

Viu ací **baix** / *al carrer de baix*L'avió volava **baix****DAVALL / SOTA**

QUAN VA SEGUIT DE COMPLEMENT

Descansava **baix (de)** l'arbreDescansava **davall (de) / sota** l'arbre**DAVALL**

USOS FÍSICS NOMÉS

SOTA

USOS FÍSICS I FIGURATS

El país va caure **baix / davall** la dictaduraEl país va caure **sota** la dictadura**1 BAIX, SENSE COMPLEMENTACIÓ**

Baix és un **adverbi** (→ p. 223) que s'oposa a *dalt* i a *alt*. Expressa una posició o situació en termes absoluts, sense referència a cap altre punt. *Baix* s'utilitza tot sol: no pot anar seguit de cap complementació (*baix de l'arbre*, *baix la pluja*).

Puja tu allà dalt, que jo t'esperaré baix

Vam recórrer la comarca sencera de dalt a baix

Mentre que les àguiles planen molt alt, les orenetes volen baix, arran de terra

2 DAVALL / SOTA + COMPLEMENTACIÓ

Per a indicar que alguna cosa es troba en un nivell inferior respecte a una altra s'usa *davall* o *sota*. En termes gramaticals, *sota* i *davall* són preposicions, és a dir, van seguides de noms que actuen com a complements (*davall l'arbre*, *sota la pluja*). Contràriament, *baix* és un adverbi, sense cap complementació.

*A les plantes superiors no havien trobat ningú, però a la de **baix** hi havia supervivents **davall** les runes*

*Dalt, la criada feia els llits. **Baix**, la cambrera parava taula **sota** la mirada atenta de la senyora*

3 SOTA: USOS FÍSICS I FIGURATS; DAVALL, USOS NOMÉS FÍSICS

Sota indica tant situació real com figurada i, per tant, pot utilitzar-se en tots els contextos. *Davall* expressa només situació física real i no pot usar-se en sentit figurat.

***Davall/Sota** la pedra s'amagaven uns cucs repugnants*
*Per fi vaig trobar les claus **davall/sota** uns papers a l'escriptori*

però

*El tutor la mantenia **sota** el seu poder absolut*
*El tutor la mantenia **baix/davall** el seu poder absolut*

***Sota** Joan II el país visqué un període de pau i progrés*
***Baix/Davall** Joan II el país visqué un període de pau i progrés*

*Actuaven **sota** les ordres del comandant en cap*
*Actuaven **baix/davall** les ordres del comandant en cap*

4 DAVALL DE = DAVALL

Davall pot utilitzar-se amb *de* o sense, indistintament.

***Davall de / Davall** la teulada de plàstic la calor encara ofegava més*

CAP - CAP DE - GENS - NINGUN

CAP + SUBSTANTIU SINGULAR

CAP **DE** + SUBSTANTIU SINGULAR

No conec **cap poble** tan acollidor com aquell

No conec **cap de poble** tan acollidor com aquell

GENS DE + SUBSTANTIU NO COMPTABLE

No té gens de/d'

{ curiositat
interès
importància
ganes
vergonya

CAP + SUBSTANTIU NO COMPTABLE

No té **cap**

{ curiositat
interès
importància
ganes
vergonya

1 CAP I CAP DE

1.1 **Cap de + substantiu singular** → **cap + substantiu singular**

En la llengua col·loquial de diversos parlars valencians s'utilitza la forma **cap de + substantiu singular** (*cap de jaqueta*, *cap de jersei*) en comptes del normatiu **cap + substantiu singular**: *cap jaqueta*, *cap jersei*.

No em va bé **cap de jaqueta** ni **cap de jersei** dels que m'han tret

No em va bé **cap jaqueta** ni **cap jersei** dels que m'han tret

1.2 **Ús de cap semblant a algun -a**

Pot ser útil recordar que, per a les condicions en què pot anar seguit per *de*, **cap** es comporta com *algun*. Es diu "*alguna jaqueta*" o "*algun jersei*", igual que es diu "*cap jaqueta*" o "*cap jersei*". Ara bé, no es diu "*alguna de jaqueta*" ni "*algun de jersei*", de la mateixa manera que cal evitar "*cap de jaqueta*" i "*cap de jersei*".

Però sí que són vàlides frases com

Algunes de les jaquetes estan rebaixades

Sí que me'n compraria **algun, de jersei**

igual com ho són

Cap de les jaquetes no està rebaixada
No me'n compraria **cap, de jersei**

2 **CAP + SUBSTANTIVUS COMPTABLES; GENS DE + NO COMPTABLES**

Cap va amb substantius comptables (→ p. 232), com ara “*cap ampolla*”, “*cap sac*”, mentre que *gens (de)* va amb substantius no comptables (→ p. 232), com “*gens de vi*”, “*gens de farina*” o “*gens d'importància*”. Cal evitar, per tant, l'ús de *cap* amb substantius no comptables, que es dóna sobretot amb noms que indiquen entitats abstractes: *respecte*, *importància*, *necessitat*, *estima*, *gràcia*, *interès*, *vergonya*, etc.

Això que dius no té **cap interès** / **cap gràcia** / **cap importància**
Això que dius no té **gens d'interès** / **gens de gràcia** / **gens d'importància**

Actuaven sense **cap respecte** pels seus superiors
Actuaven sense **gens de respecte** pels seus superiors

No fa **cap falta** que compreu beguda, que ja la portem nosaltres
No fa **gens de falta** que compreu beguda, que ja la portem nosaltres

–No sents **curiositat** pel seu passat? –**Cap!**
–No sents **curiositat** pel seu passat? –**Gens!**

La mateixa norma és aplicable a substantius no comptables, encara que tinguen forma en plural, com ho són *diners* o *ganes*.

Assegura que no ha desviat **cap diners** al seu partit
Assegura que no ha desviat **gens de diners** al seu partit

Ho feien a contracor i sense **cap ganes**
Ho feien a contracor i sense **gens de ganes**

3 **CAP EN FRASES INTERROGATIVES O CONDICIONALS**

En frases condicionals o interrogatives, *cap* pot assumir el valor de *algun -a*.

–T'he deixat sis tovalloles, però si en vols **cap** més, m'ho dius
–Que si en vull **cap** més? N'hi ha per a donar i vendre!

En aquest sentit, *cap* es comporta de manera similar a altres mots de caràcter negatiu, com *gens*, *res* i *enlloc*. Per a més informació, vegeu les fitxes *Algo*, punt 3 (p. 35) i *Gens - res*, punt 4 (p. 119) i *Enlloc - enlloc*, punt 1 (p. 175).

4 CAP, PREFERÈNCIA D'ÚS SOBRE NINGUN -A

En registres formals i escrits s'usa *cap* amb preferència sobre *ningun -a*.

CAP - CAP A, FINS - FINS A

CAP A I FINS A PERDEN LA A + ADVERBI O DEMOSTRATIU

CAP / FINS + ADVERBI: *CAP ACÍ, FINS ALLÀ, CAP AMUNT, FINS MÉS AVALL, ETC.*

*Hem anat... cap ací, cap allà, fins ací, fins allà, cap amunt, fins avall
Fins ara, fins demà, fins sempre*

CAP / FINS + DEMOSTRATIU: *AQUEST, AQUEIX, AQUELL*

*Baixarem **cap aquesta** vall i no pararem **fins aquell** bosc
Fins aquell dia s'havia mantingut en un segon pla*

A MÉS, S'USA FINS (SENSE A) EN LES EXPRESSIONS

FINS QUE... *No descansaré **fins que** ho hauré acabat*

FINS QUAN... ***Fins quan** abusaràs de la nostra paciència?*

FINS FA... ***Fins fa** poc fumar a l'aula era una cosa normal*

1 ÚS GENERAL: CAP A, FINS A

Cap a i fins a funcionen generalment com a preposicions compostes, amb dues preposicions simples combinades: cap o fins + a: "cap a ponent", "cap a la mar", "cap a Vinaròs"; "fins al final", "fins a la platja", "fins a Dénia", "fins a la matinada".

*Els revoltats es retiraren **cap a** l'interior i no pararen **fins a** Bocairent
Diuen que vindran **cap a** les nou, però de segur que no arriben
fins a les onze*

2 SENSE A: CAP, FINS + ADVERBIS O DEMOSTRATIUS

Hi ha uns pocs casos en què *cap* i *fins* no van seguits d'una *a*; en concret, quan duen a continuació:

- **adverbis:** *cap ací, fins allà*
- **demonstratius:** *cap aquella muntanya, fins aquest moment*

2.1 Cap / fins + adverbi

Generalment es tracta d'adverbis de temps i lloc, com ara *ací, aquí, allí, allà, amunt, avall; ahir, avui, demà, ara, sempre, quan*, etc.

*Anava nerviós **cap ací** i **cap allà***
*Arribarem **fins allà** dalt i tornarem a la vall*
Fins demà!
Fins quan hauré d'esperar la vostra resposta?

2.2 Cap / fins + demostratius (aquest, aqueix, aquell)

*El volcà ha estat escopint flames **fins aquest** matí*
*Van girar la vista **cap aquella** finestra que s'obria*

3 FINS QUE, FINS FA...

Als casos recollits en el punt anterior en què no s'usa *a* després de *fins*, cal afegir-hi les expressions *fins que*, *fins fa* i *fins* + preposicions diferents de *a*:

*Us ho repetiré mil vegades **fins que** em feu cas*
Fins fa quatre dies era normal viure així
*El tribunal no examinarà l'apel·lació **fins d'**ací a quinze dies*

Per a una explicació més detallada de *fins que*, vegeu la fitxa **Cai-guda de preposició davant que** (conjunció), p. 37.

mitjà

4 FINS DILLUNS/DIMARTS (= ... QUE VE, PASSAT)

En l'expressió **fins + dia de la setmana** ("fins dilluns", "fins dimarts", ...) s'usa *fins* (sense la preposició *a*) quan aquest *dilluns/dimarts...*

mitjà

equivaleix a 'dilluns/dimarts... que ve o passat'. Això és així perquè en aquest cas *dilluns*, *dimarts*, etc. es comporten realment com a adverbis: igual que si hom digués "fins demà" o "fins ahir":

–**Fins demà!**

–*Fins demà, no: **fins divendres!** Demà no vinc.*

Fins dimarts, és a dir, **fins ahir**, vaig estar malalt al llit

Per a més informació, vegeu la fitxa **Temps: expressió dels dies de la setmana**, sobretot el punt 4, p. 213.

5

FINS AL + DILLUNS/DIMARTS... (AMB DATA ESPECIFICADA)

Es diu *fins al* + dia de la setmana (amb preposició *a* i article determinat) en tots els altres usos, és a dir, quan *dilluns/dimarts...* no equivaleix a 'dilluns/dimarts... que ve o passat' sinó que el dia de la setmana té una especificació concreta, bé amb indicació de la data per mitjà del dia del mes o per altres referències.

*Estarem a Eivissa **fins al dilluns 21***

*No tornareu **fins al dilluns 21 de març?***

*Tenim vacances **fins al dimarts posterior a Sant Josep***

*No cobrem **fins al darrer dijous del mes***

Per a més informació, vegeu la fitxa **Temps: expressió dels dies de la setmana**, sobretot els punts 3 i 4, p. 212 i 213.

6

FINS QUAN EQUIVAL A FINS I TOT

Es diu *fins*, tot sol, i no *fins a*, quan equivaleix a *fins i tot*, ... i tot, *inclús*:

*Té una honestedat que li reconeixen **fins** els seus detractors =*

*= Té una honestedat que li reconeixen **fins i tot** els seus detractors =*

*= Té una honestedat que li reconeixen els seus detractors **i tot***

*És tan verinós que **fins** malparla dels qui l'ajuden =*

*= És tan verinós que **fins i tot** malparla dels qui l'ajuden =*

*= És tan verinós que malparla **i tot** dels qui l'ajuden*

mitjà

*Fins la comissària europea ha assistit a l'acte**Fins i tot la comissària europea ha assistit a l'acte**La comissària europea i tot ha assistit a l'acte***7 DES DE... FINS A...**

Fins a, com a indicació del límit final d'una extensió tant en el temps com en l'espai, té com a correlat inicial *des de* i no *de* (igual com *de* té com a correlat final *a*):

des de ... fins a... (o *de... a*)*Vam anar a peu **des de** Sant Mateu **fins a** Ulldecona**Vam anar a peu **de** Sant Mateu **fins a** Ulldecona**Vam anar a peu **des-de** Sant Mateu **a** Ulldecona**Hem estat de viatge **des del** 15 **fins al** 29 de juny**Hem estat de viatge **del** 15 **fins al** 29 de juny**Hem estat de viatge **des del** 15 **al** 29 de juny***8 FINS A + INFINITIU**

Seguida d'infinitiu, cal utilitzar sempre la forma *fins a*:

*No han parat **fins a aconseguir** allò que volien*

COM - COM QUE

COM INDICA MANERA = 'TAL COM', 'DE LA MANERA QUE'

Com plou ara no havia vist ploure mai

COM QUE INDICA CAUSA = 'VIST QUE'

Com que plou, em posaré un impermeable

Com plou, em posaré un impermeable

1 **COM = 'DE LA MANERA QUE'**

Com, tot sol, indica manera i és substituïble per *de la manera que*, *tal com*.

Com m'han tractat aquests energúmens no m'havien tractat mai!

2 **COM QUE = 'VIST QUE'**

En la llengua escrita i els registres formals s'usa *com que* (i no *com* tot sol) per a indicar causa. L'expressió *com que* equival a *vist que*, *ja que* o *atès que*.

Com m'han tractat malament, els presentaré una queixa formal

Com que m'han tractat malament, els presentaré una queixa formal

COM MÉS..., MÉS...; COM MENYS..., MÉS...

COM { MÉS
MENYS } ... { MÉS
MENYS }

Com **més** vell em faig, **més** m'agrada el sofà
Quant més vell em faig, **més** m'agrada el sofà

Com **menys** fumes, **més bé/millor** et sentiràs
Quant menys fumes, **més bé/millor** et sentiràs

L'expressió de dues accions que indiquen un augment o una disminució correlatius es fa amb *com més... més...* o *com més... menys...* i totes les altres combinacions possibles de *més* i *menys*.

Són incorrectes les expressions amb *quant* (*quant més..., més...; quant menys..., menys..., etc.*) i amb *contra* (*contra més/menys..., més/menys..., etc.*), calc del castellà, i també la fórmula amb *quan* (*quan més/menys..., més/menys...*), que és una mala interpretació de *quant* deguda a la proximitat fonètica.

Quants més serem, **més** riurem

Quant més serem, **més** riurem

Quan més serem, **més** riurem

Contra més serem, **més** riurem

Com més serem, **més** riurem

Quant més el coneixes, **menys** te'n refies

Com més el coneixes, **menys** te'n refies

Hi ha qui, **quant menys** entén d'una qüestió, **més** alegrement en parla

Hi ha qui, **com menys** entén d'una qüestió, **més** alegrement en parla

Quant menys li ho recordeu, **menys** patirà

Com menys li ho recordeu, **menys** patirà

COM + SUBJUNTIU ≠ SI CONDICIONAL + INDICATIU

Gom vingueu amb excuses, prepareu-vos

Si veniu amb excuses, prepareu-vos

1

COM + SUBJUNTIU ≠ SI (CONDICIONAL) + INDICATIU

Com, quan és usat amb el significat de 'si' condicional (i sovint introduint una amenaça o conseqüència negativa), és un calc del castellà. Cal dir *si, en cas que, posat que* + verb en indicatiu:

Gom en **digueu** mitja paraula a ningú, us en recordareu tota la vida

Si en **dieu** mitja paraula a ningú, us en recordareu tota la vida

Gom no **faça** un gran esforç, no sé com aprovarà el curs

Si no **fa** un gran esforç, no sé com aprovarà el curs

DE + INFINITIU ≠ EN CAS DE**DE + INFINITIU ≠ EN CAS DE + INFINITIU****De confirmar-se**, seria una notícia bomba**En cas de confirmar-se**, seria una notícia bomba

La construcció *de* + infinitiu, quan significa ‘en cas de...’, és incorrecta. Cal usar *en cas de*, o bé *si* o *posat que* + verb en forma personal (→ p. 248) o expressions similars.

D'haver *ho sabut, no hauria vingut***En cas d'haver** *ho sabut, ho hauria vingut***Si** *ho hagués sabut, no hauria vingut***Posat que** *ho hagués sabut, no hauria vingut*

DEGUT A ÉS INCORRECTE SI ÉS SUBSTITUÏBLE PER A CAUSA DE

S'han suspès tots els vols **degut a** la boira

S'han suspès tots els vols **a causa de** la boira

1 DEGUT A ÉS CORRECTE SI DEGUT CONCORDA AMB UN SUBSTANTIU

L'expressió *degut a* només és correcta si *degut* funciona com a **participi** (→ p. 240) i fa referència a un substantiu amb el qual concorda en gènere i nombre.

El nostre **èxit** és **degut a** la qualitat dels productes [èxit ↔ *degut*]

Té un **efecte** tranquil·litzador **degut a** la valeriana [efecte ↔ *degut*]

Observeu que, si passem els substantius *èxit* i *efecte* al plural, *degut* també canvia de nombre a *deguts* en tots dos casos, perquè són participis que concorden amb els substantius corresponents.

Els nostres **èxits** són **deguts a** la qualitat dels productes [èxits ↔ *deguts*]

Té **efectes** tranquil·litzadors **deguts a** la valeriana [efectes ↔ *deguts*]

2 DEGUT A, INCORRECTE SI ÉS SUBSTITUÏBLE PER A CAUSA DE

Degut a és incorrecte quan s'usa com a locució invariable, sense concordança, i és substituïble per *a causa de*, *amb motiu de*, *per*.

Hi ha hagut vint intervencions dels bombers **degut a** les fortes ventades

Hi ha hagut vint intervencions dels bombers **a causa de / amb motiu de / per** les fortes ventades

Degut als incidents, el partit s'ha ajornat

A causa dels incidents, el partit s'ha ajornat

EN-BASE-A**SEGONS / D'ACORD AMB / SOBRE LA BASE DE / A PARTIR DE / TENINT EN COMPTE**

Els guanys es repartiran **en-base-a** les aportacions

Els guanys es repartiran **segons / d'acord amb** les aportacions

~~En-base-a~~ és una expressió que cal substituir per segons, d'acord amb, seguint, a partir de, partint de, tenint en compte, etc. Amb el mot base, l'expressió equivalent i correcta és sobre la base de (sobre la base que si segueix una oració):

*El govern gestionarà els recursos hídrics **en-base-a** informes tècnics*

*El govern gestionarà els recursos hídrics **d'acord amb / tenint en compte / segons / seguint** informes tècnics*

*Són conclusions extretes **en-base-a** les dades acumulades durant anys*

*Són conclusions extretes **a partir de / sobre la base de** les dades acumulades durant anys*

*Proposem un enfocament **en-base-a** les polítiques de mercat*

*Proposem un enfocament **a partir de / sobre la base de / seguint** les polítiques de mercat*

*El tribunal li ha donat la raó **en-base-a-que** no es pot violar la presumpció d'innocència*

*El tribunal li ha donat la raó **sobre la base que / tenint en compte que** no es pot violar la presumpció d'innocència*

ENLLOC ≠ EN LLOC (DE)

ENLLOC = EN CAP LLOC, EN CAP BANDA

No trobareu **enlloc** coques millors que les del forn del Sol

EN LLOC DE = EN COMPTE(S) DE

En lloc de queixar-te, ja podries actuar

Enlloc, escrit junt, i *en lloc*, separat, tenen significats diferents.

1 **ENLLOC = 'EN CAP LLOC'**

Enlloc vol dir 'en cap lloc', 'en cap banda'.

*Han mirat pertot arreu però no l'han trobat **enlloc** del món*

*Si continuem així, sense noves idees, no anirem **enlloc***

*"Centrals nuclears? **Enlloc!**", així ha tancat el seu discurs*

En frases interrogatives o condicionals *enlloc* pot assumir un significat equivalent a 'en algun lloc':

*Has vist **enlloc** cap paisatge més impressionant?*

*Si trobeu **enlloc** una casa vora la mar, compreu-la*

2 **EN LLOC DE = 'EN COMPTE DE'**

En lloc va seguit de la preposició *de* i és intercanvable amb les expressions *en compte de* o *en comptes de*.

*A la nit podríem fer peix **en lloc de** carn*

***En lloc de** perdre el temps al sofà, ajuda'm a netejar*

3 **ENLLOC SOL ANAR SOL; EN LLOC VA SEGUIT PER DE**

Observeu que *enlloc* sol anar quasi sempre sol (tret d'expressions com *enlloc del món* i similars), mentre que *en lloc* exigeix sempre la preposició *de* amb un complement: *en lloc de* (+ alguna cosa o algú).

INFINITIU DISCURSIU - VERB EN FORMA PERSONAL

L'INFINITIU DISCURSIU (INICIAL O FINAL D'UN PARLAMENT)
HA D'ANAR EN FORMA PERSONAL

*Per començar, **agrair**-los l'assistència*

*Per començar, **cal** **agrair**-los / **hem d'agrair**-los / **els** **agraïm** l'assistència*

Dir, finalment, que comptem amb tots vosaltres per a aquest projecte

Cal dir / He de dir / Diré, finalment, que comptem amb tots vosaltres per a aquest projecte

VERB EN FORMA PERSONAL I NO EN INFINITIU A L'INICI O FINAL DE DISCURS

És incorrecte l'ús de l'**infinitiu** (→ p. 238), situat generalment a l'inici o al final d'un parlament, que sol anar acompanyat d'alguna expressió que indica que s'enceta o es tanca el discurs. Aquest infinitiu ha d'anar introduït per algun **verb en forma personal** (→ p. 248):

*Per començar, **agrair** als presents l'assistència*

*Per començar, **volem agrair / agraïm** als presents l'assistència*

*Finalment, **dir** que estic molt satisfeta del ressò del llibre*

*Finalment, **cal dir / he de dir / diré** que estic molt satisfeta del ressò del llibre*

*I, en el darrer minut del programa, només **desitjar**-los bona nit!*

*I, en el darrer minut del programa, només **ens resta desitjar**-los / **els desitgem** bona nit!*

LI I ELS SOBRERS PER REPETICIÓ DEL DESTINATARI

CAL EVITAR LI I ELS QUAN JA EXPRESSEM EL DESTINATARI

Li hem comunicat **al pacient** els resultats de les proves
 Hem comunicat **al pacient** els resultats de les proves

Els hem comunicat **als pacients** els resultats de les proves
 Hem comunicat **als pacients** els resultats de les proves

1 LI I ELS REDUNDANTS: CAL EVITAR-LOS

Cal evitar la repetició redundant (dita pleonasme) de **li** o **els** quan ja s'expressa el destinatari a continuació.

Li vaig exigir **al meu ajudant** que allò tornés a passar
 Vaig exigir **al meu ajudant** que allò no tornés a passar

Els vaig exigir **als meus ajudants** que allò no tornés a passar
 Vaig exigir **als meus ajudants** que allò no tornés a passar

2 LI, ELS: REPETICIÓ DE DESTINATARI CORRECTA QUAN EL DESTAQUEM

Sí que es pot repetir el pronom si el destinatari ocupa el primer lloc de l'oració, a fi de destacar-lo com a centre d'atenció. Aleshores, el complement avançat i destacat va separat de la resta de l'oració per una coma.

Al meu ajudant, **li** vaig exigir que allò no es tornés a repetir
 [= precisament al meu ajudant]

Als meus ajudants, **els** vaig exigir que allò no es tornés a repetir
 [= precisament als meus ajudants]

MALGRAT - MALGRAT QUE

MALGRAT = A PESAR DE

Malgrat *la pluja, jugarem el partit*

Malgrat *ploure, jugarem el partit*

MALGRAT QUE = A PESAR QUE

Malgrat que *plou, jugarem el partit*

Malgrat *___ plou, jugarem el partit*

1 MALGRAT = 'A PESAR DE'

Malgrat vol dir 'a pesar de', 'tot i'. Així, "malgrat la pluja" o "malgrat ploure" equivalen a "a pesar de la pluja", "a pesar de ploure" o "tot i la pluja" o "tot i ploure", respectivament.

Malgrat, com *a pesar de*, va seguit d'un substantiu, d'un infinitiu o d'un pronom:

Malgrat l'oposició dels pares, es casà amb un jove de família humil

Malgrat no saber on paràvem, continuàrem caminant cap avall

Tenim encara deutes, però, **malgrat tot**, l'empresa va endavant

El projecte ha reeixit **malgrat ell**, que ens ha amargat la vida

2 MALGRAT QUE = 'A PESAR QUE'

Quan porta un verb en forma personal (→ p. 248), *malgrat* va necessàriament seguit per la conjunció *que*, igual que les expressions equivalents *a pesar que* i *tot i que*. Així, per exemple, es diu "Malgrat que plovia,..." i no "~~Malgrat~~ plovia,..." , de la mateixa manera que es diu "A pesar que plovia, ..." i "Tot i que plovia,..." amb la conjunció *que*:

Malgrat plovia, vam jugar el partit

Malgrat que plovia, vam jugar el partit

No s'aprima, **malgrat fa** règim

No s'aprima, **malgrat que fa** règim

Malgrat (que) és equivalent al francès *malgré (que)* i a l'italià *malgrado (che)*.

JO, TU, ELL... / JOAN / AHIR...

...+ **MATEIXA** (INVARIABLE)

...+ **MATEIX, MATEIXA, MATEIXOS, MATEIXES**

M'ho ha confirmat **ell mateixa**

Se'ns ha tornat contra **nosaltres mateixa**

Els testimonis **mateixa** ho reconeixen

Joan Fuster **mateixa** li dedicà uns versos

Demà **mateixa** comença l'estiu

M'ho ha confirmat **ell mateix**

Se'ns ha tornat contra **nosaltres mateixos**

Els testimonis **mateixos** ho reconeixen

Joan Fuster **mateix** li dedicà uns versos

Demà **mateix** comença l'estiu

EL **PROPI**... ≠ EL ... **MATEIX**

Ens ha saludat **la pròpia** presidenta
El propi Eisenhower dirigia l'operació

Ens ha saludat **la** presidenta **mateixa**
Eisenhower **mateix** dirigia l'operació

SUBSTANTIU... **DEL MATEIX AL MATEIX** = SUBSTANTIU ...+ **D'AQUEST, A AQUEST (O EN I HI)**

Han identificat el **fàrmac** administrat i els efectes **del mateix**

Han identificat el **fàrmac** administrat i els efectes **d'aquest**

Han identificat el **fàrmac** administrat i els **seus** efectes

Abordem la **crisi financera** i les conclusions que podem extraure **de la mateixa**

Abordem la **crisi financera** i les conclusions que **en** podem extraure

Algú ha citat els **anabolitzants** i ara em referiré amb precisió **als mateixos**

Algú ha citat els **anabolitzants** i ara m'**hi** referiré amb precisió

1 ELL MATEIXA, ARA MATEIXA

En el valencià col·loquial s'usa *mateixa* com a forma invariable darrere dels pronoms personals (*jo, tu, ell, nosaltres, vosaltres, ells* + *mateixa*), de substantius "els capellans *mateixa*", de noms propis

"Robert *mateixa*" i d'adverbis (*ahir*, *demà*, *ací*, *allà* + *mateixa*), per a indicar èmfasi en l'element anterior: 'precisament + ...', 'fins i tot...'.
Robert mateixa i *ahir mateixa*

En la llengua formal cal fer concordar *mateix* amb el caràcter singular o plural, masculí o femení i, en el cas dels adverbis, que no tenen gènere, en masculí singular.

Pep, això que fas és molt gros i ho pagaràs **tu mateixa**

Pep, això que fas és molt gros i ho pagaràs **tu mateix**

Ells mateixa *han vingut a disculpar-se*

Ells mateixos *han vingut a disculpar-se*

En la protesta eren els **capellans mateixa** *els qui duïen la pancarta*

En la protesta eren els **capellans mateixos** *els qui duïen la pancarta*

És increïble, però **Robert mateixa** *no sabia res del projecte*

És increïble, però **Robert mateix** *no sabia res del projecte*

La vaig trobar **ahir mateixa** *a la porta de Correus*

La vaig trobar **ahir mateix** *a la porta de Correus*

2 **PROPI I MATEIX**

2.1 **El propi...: el ... mateix**

Les expressions *el propi...*, *la pròpia...* + substantiu són calcs del castellà en frases en què són usades per a marcar amb èmfasi que és precisament aquest o aquesta, o aquest o aquesta personalment. Així, en la frase

El **propí novel·lista** *em va dedicar el llibre*

el propi vol dir 'el ... mateix', 'precisament...'; 'el... en persona', 'fins i tot...': "El novel·lista *mateix* em va dedicar el llibre", "*Precisament* el novel·lista...", "El novel·lista *en persona*...". Utilitzat amb aquest valor, *mateix -a* va preferentment darrere del nom, que és la posició que ocupa amb pronoms i adverbis (*tu mateix*, *això mateix*, *allà mateix*, *ahir mateix*).

*El **propí acusat** ha reconegut la premeditació*
*L'**acusat mateix** ha reconegut la premeditació*

*Va baixar a saludar-nos la **pròpia presidenta***
*Va baixar a saludar-nos la **presidenta mateixa***

***El propi Kennedy** digué en alemany: "Jo sóc berlinès"*
***Kennedy mateix** digué en alemany: "Jo sóc berlinès"*

*Els **propis impulsors** de la reforma ara s'hi manifesten en contra*
*Els **impulsors mateixos** de la reforma ara s'hi manifesten en contra*

2.2 **El propi, ús correcte en sentit possessiu**

L'ús no admès de *propí* que hem explicat en l'apartat 2.1 no s'ha de confondre amb l'ús correcte: quan significa propietat o possessió i vol dir 'que és meu/teu/seu... i no d'altri'. Per això, molt sovint, aquest *propí* va acompanyat d'un possessiu.

*Ho he vist amb **els meus propis** ulls*
*És un goig treballar el fang amb **les (nostres) pròpies** mans*
*El tracta com si fos **el (seu) propi** fill*
*Això puc explicar-ho per experiència **pròpia***

3 **EL MATEIX USAT PER A EVITAR REPETIR UN NOM**

És incorrecte usar *el mateix*, *la mateixa*, etc. com a referència per a evitar repetir un nom esmentat abans. La fórmula més freqüent en què apareix aquest ús defectuós és *del mateix* (*de la mateixa*, *dels mateixos*, etc.), casos en què la solució més simple és dir *d'aquest* o *d'aquell* o recórrer al possessiu corresponent.

*Els fraus denunciats i els imports **dels mateixos** figuren en l'informe*
*Els fraus denunciats i els imports **d'aquests** figuren en l'informe*

*Parlem ara de la bulímia i l'anorèxia i dels estralls **de les mateixes***
*Parlem ara de la bulímia i l'anorèxia i dels **seus** estralls*

Segons els casos, també podem recórrer als pronoms personals (*el*, *la*, *els...*) i a *en* i *hi*.

*L'obra de Liz Bishop el meravellà i no va parar fins a conèixer personalment **la mateixa***

*L'obra de Liz Bishop el meravellà i no va parar fins a conèixer-**la** personalment*

*Tot i disposar dels millors mitjans, havia tret un rendiment escàs **dels mateixos***

*Tot i disposar dels millors mitjans, **n'**havia tret un rendiment escàs*

*Després de sis anys retirat de la política, ha decidit tornar **a la mateixa***

*Després de sis anys retirat de la política, ha decidit tornar-**hi***

Per a més informació sobre l'ús dels pronoms en i hi, vegeu les fitxes corresponents: *En* (pronomen), p. 50 i *Hi* (pronomen), p. 61.

4 COMPLEMENTS DE LLOC, TEMPS O MANERA AMB MATEIX/MATEIXA

4.1 Substantiu determinat + mateix/mateixa

Quan significa 'precisament', pot usar-se *mateix* indistintament amb concordança o sense concordança en les determinacions de lloc, temps o manera que contenen un article o demostratiu.

*A **la vora mateix/mateixa** de la mar trobarem un dofí mort*

*Ens hem topat a **l'entrada mateix/mateixa** de l'edifici*

*Ja se suscità una objecció en **els preliminars mateix/mateixos***

***Aquesta setmana mateix/mateixa** hem acabat les obres*

4.2 ADVERBI O SUBSTANTIU INDETERMINAT + MATEIX

Mateix és invariable amb el significat de 'precisament' combinat amb adverbis (*ahir*, *demà*, *ací*, *allà*, etc.) o locucions adverbials de lloc, temps i manera (*a casa*, *a mitjanit*, *de soca-rel*) en què el substantiu no porta cap article ni demostratiu.

*No ho retardarem ja més: ho farem **demà mateix** i **ací mateix***

***A mitjanit mateix** els llops començaren a udolar*

*Feia de traductora i, així, treballava **a casa mateix***

*El vent havia escampat arbres arrancats **de soca-rel mateix***

*De bestreta **mateix**, ja li havia pagat el 50%*

MENTRE – MENTRE QUE

MENTRE = ACCIONS SIMULTÀNIES

Mentre *hi ha vida, hi ha esperança*

MENTRE QUE = FETS CONTRAPOSATS

Mentre que *alguns viuen molt bé, altres no tenen ni esperança*

1 MENTRE = SIMULTANEÏTAT

Mentre indica la simultaneïtat de dues accions. Es pot substituir per *durant el temps que*:

[1a] **Mentre** *jugues als escacs, el món exterior desapareix*

[1b] *El govern va governar per decret* **mentre** *el parlament anava tombant-li les lleis*

2 MENTRE QUE = CONTRAPOSICIÓ

Mentre que destaca la contraposició de dos fets, simultanis o no. Compareu amb les frases anteriors:

[2a] **Mentre que** *tu jugues als escacs, jo m'he d'encarregar de les criatures!*

[2b] *Una llei exigeix l'aprovació pel parlament,* **mentre que** *un decret, no*

La contraposició que expressa *mentre que* és equivalent a una frase en què *però* o *en canvi* encapçalen la segona part de la contraposició:

[2a'] *Tu jugues als escacs,* **però / en canvi,** *jo m'he d'encarregar de les criatures!*

[2b'] *Una llei exigeix l'aprovació pel parlament,* **però / en canvi,** *un decret, no*

3 ÚS ABUSIU DE MENTRE I MENTRE QUE PER A CONNECTAR FETS NO SIMULTANIS NI CONTRAPOSATS

S'ha d'evitar l'ús de *mentre* i *mentre que* si no hi ha, respectivament, simultaneïtat o contraposició reals. De vegades *mentre* i *mentre que* s'utilitzen de manera abusiva a fi de mostrar connectats dos fets successius que poden unir-se amb *i*, o amb *d'altra banda*, *pel seu*

costat, etc. o altres fórmules distributives o que expressen addició.

*Al matí els corredors de la volta a peu omplien els carrers, **mentre (que)** al migdia els correfocs tornaven a prendre la ciutat*

*Al matí els corredors de la volta a peu omplien els carrers **i / i, d'altra banda, / i, a més,** al migdia els correfocs tornaven a prendre la ciutat*

MENTRE - MENTRESTANT

MENTRE ≠ MENTRESTANT

El tren no arribava i, **mentre**, cadascú es distreia com podia
 El tren no arribava i, **mentrestant**, cadascú es distreia com podia

MENTRE + ORACIÓ

Mentre arriba el tren, llegiré el diari

MENTRESTANT = EN L'ENTRETANT

Com que el tren no arriba, **mentrestant**, llegiré el diari

1

MENTRE + ORACIÓ

Mentre va sempre seguit d'una oració amb un **verb en forma personal** (→ p. 248). És substituïble per *durant el temps que*:

Mentre pluvia, miràvem desficiosos per la finestra
 Què feies tu **mentre** tots **treballàvem**?

2

MENTRESTANT = 'EN L'ENTRETANT'

Mentrestant és un mot independent, que no va seguit per res més; de fet, sovint va separat per coma i per una pausa en el llenguatge oral. És substituïble per *en l'entretant* o *durant el temps en qüestió*. Compareu amb les frases anteriors:

Pluvia i pluvia. Mentrestant, miràvem desficiosos per la finestra
Tots estàvem treballant. I tu, què feies mentrestant?

MÉS BÉ ≠ MÉS AVIAT

MÉS BÉ ≠ MÉS AVIAT

**MÉS AVIAT (O MÉS AÏNES, MÉS PROMPTE, MÉS TOST) =
'PER DIR-HO AMB MÉS PRECISIÓ', 'MÉS QUE CAP ALTRA COSA'**

*Blau cel? **Més aviat** diria que és turquesa*

*–Voleu marisc? –**Més aïnes** ens faríem una bona graellada!*

1 **MÉS BÉ = 'MILLOR'**

Més bé no té cap problema com a suma de *més* + *bé* i en aquest sentit és equivalent a 'millor' en la major part dels casos.

*Tenia mal de queixal, però ja estic **més bé***

*Tradueix **més bé** de l'italià que a l'italià*

2 **MÉS BÉ ≠ MÉS AVIAT (O MÉS AÏNES, MÉS PROMPTE, MÉS TOST)**

No és correcte usar la locució *més bé* en comptes de *més aviat* (o *més aïnes*, *més aïna*, *més prompte* o *més tost*), quan significa:

2.1 **'Dit amb més precisió'**

Una correcció a una afirmació anterior o una apreciació més ajustada, equivalent a *per dir-ho millor* o *dit amb més precisió*.

*Treballa com a porter o, **més-bé**, com a recepcionista*

*Treballa com a porter o **més aviat**, com a recepcionista*

*No diria que fos un revolucionari; era **més-bé** un socialdemòcrata moderat*

*No diria que fos un revolucionari; era **més tost** un socialdemòcrata moderat*

*Dius que plourà? **Més-bé** estarà ras*

*Dius que plourà? **Més aïnes** estarà ras*

2.2 **'Més que cap altra cosa'**

Una preferència, equivalent a *més que cap altra cosa*, *preferentment*:

*Un entrepà per a dinar? **Més-bé** em menjaria un bon arrosset!*

*Un entrepà per a dinar? **Més prompte** em menjaria un bon arrosset!*

3 MÉS AÏNA, MÉS TOST, ETIMOLOGIES I EQUIVALENTS EN ALTRES LLENGÜES

3.1 La forma *més aïnes* també presenta la variant *més aïna*.

3.2 *Més tost* és pròpia d'àmbits molt formals o literaris.

3.3 Les formes *més aviat*, *més aïnes* (o *més aïna*), *més prompte* i *més tost* es construeixen amb mots que indiquen allò que hom prefereix 'abans' (literalment 'més immediatament') que cap altra cosa i provenen d'expressions com

Més aviat/prompte *em menjaria un arròs (que no una sopa / que cap altra cosa)*

= **Abans** *em menjaria un arròs (que no una sopa / que cap altra cosa)*

3.4 Aquestes locucions són anàlogues al francès *plutôt* (< *plus* + *tôt*, evolució de *tost*), a l'italià *piuttosto* (*più* + *tosto*) i a l'anglès *sooner* (*soon-er* 'més aviat').

3.5 *Més aïnes* o *més aïna* conserven el significat antic del mot *aïna*, 'aviat', 'prompte'.

especialitzat

ORDRES I INSTRUCCIONS: IMPERATIU I SEGONA PERSONA DEL PLURAL

LES ORDRES I INSTRUCCIONS VAN

EN IMPERATIU I 2a PERSONA PLURAL, NO EN-INFINITIU

Estireu [en una porta]

Indiqueu les **vostres** dades

Marqueu la resposta correcta

Estirar [en una porta]

Indicar les **seues** dades

Marcar la resposta correcta

EN FORMA ACTIVA I NO REFLEXIVA IMPERSONAL

Com diu Solà (**vegeu** el seu 'Recull'),... Com diu Solà (**veja's** el seu 'Recull'),...

1 ORDRES I INSTRUCCIONS, EN IMPERATIU, NO EN INFINITIU

Quan es donen ordres o instruccions (i sobretot adreçades a un públic genèric), cal usar el temps verbal d'imperatiu i, en general, en la segona persona del plural. L'ús de l'infinitiu amb aquest valor és incorrecte.

Estireu [en una porta]

Trenqueu en cas d'incendi

No **fumeu**

No **parleu** amb el conductor

Indiqueu la **vostra** adreça

Estirar [en una porta]

Trencar en cas d'incendi

No **fumar**

No **parlar** amb el conductor

Indicar la **seua** adreça

Per a les instruccions generals (dels rètols, per exemple) s'usa igualment la segona persona del plural, així com també en uns exercicis o propostes d'activitat, en recomanacions de lectura o remissions, etc.

Deixeu els llibres als prestatges

Empleneu la sol·licitud amb lletra majúscula

Responen les qüestions següents: [...]

Aïlleu les incògnites en aquestes equacions: [...]

I, tal com s'exposa en el capítol setè (**vegeu** les pàg. 113-122), [...]

Per a un estudi minuciós de la qüestió, **consulteu** l'obra de Müller (2003b).

2 INSTRUCCIONS EN FORMA ACTIVA I NO REFLEXIVA: VEGEU I NO VEJA'S

Cal evitar les formes reflexives del tipus *veja's* o *vegi's*, *consulte's* o *consulti's*, etc. i usar les formes d'imperatiu en segona persona del plural o bé expressions introduïdes pel verb *cal*.

*Una vegada més, citem Ribes (**veja's** "De botànica i botànics") en aquest punt*

*Una vegada més, citem Ribes (**vegeu** "De botànica i botànics") en aquest punt*

*El 1889 en tragué una nova versió (**consulti's** l'edició crítica de Kessler)*

*El 1889 en tragué una nova versió (**consulteu** l'edició crítica de Kessler)*

Considere's la possibilitat del plagi, com apunten alguns

Cal considerar la possibilitat del plagi, com apunten alguns

PER A QUÈ - PERQUÈ

PER A QUÈ...? = PER A QUINA COSA?, AMB QUINA FINALITAT?

Per a què vols ara un martell si ja hem penjat el quadre?

PER A QUÈ (O PER A QUE) ≠ A FI QUE = PERQUÈ (+ SUBJUNTIU)

Us telefonem **per a què** / **per a que** ens **digueu** si accepteu l'oferta

Us telefonem **perquè** ens **digueu** si accepteu l'oferta

1 **PER A QUÈ? = 'PER A QUINA COSA?', AMB QUINA FINALITAT?**

L'expressió *per a què* només és correcta quan és interrogativa i equival a *per a quina cosa*, *per a quin fi*.

*Tantes hores de feina dedicades, **per a què**?*

***Per a què** volen un gabinet de premsa, si no generen notícies?*

*El tècnic ens explicà **per a què** serveix un programa d'inserció laboral*

Noteu que les interrogatives també poden ser indirectes, com en el darrer exemple (*per a* més informació, vegeu la fitxa *Interrogatives i exclamatives indirectes* (→ p. 239).

2 **PERQUÈ I NO PER A QUÈ, CONJUNCIÓ DE FINALITAT = 'A FI QUE'**

Cal dir *perquè* i no ~~*per a què*~~ ni ~~*per a que*~~ quan no encapçala una interrogació sinó que és una conjunció que podem substituir per *a fi que*, *per tal que*.

Us telefonem **per a què** / **per a que** ens **digueu** si accepteu l'oferta

Us telefonem **perquè** ens **digueu** si accepteu l'oferta

*Ens han pressionat **per a què** / **per a que** ens avinguem a pactar un nou conveni*

*Ens han pressionat **perquè** ens **avinguem** a pactar un nou conveni*

Observeu que quan *perquè* equival a *per tal que* o *a fi que* porta el verb en subjuntiu, mentre que quan *perquè* significa 'ja que' va normalment en indicatiu.

3 PER A QUE, SEMPRE INCORRECTE

En qualsevol cas, la combinació *per a que* sempre és incorrecta: cal utilitzar o bé *per a què* ('per a quin fi') o bé *perquè* ('a fi que').

PER QUÈ - PERQUÈ

PER QUÈ?

(DEMANA LA CAUSA) = **PER QUIN MOTIU?**

Per què arribes tan tard?

PERQUÈ

(EXPLICA LA CAUSA) = **JA QUE, PER TAL COM**

He arribat tard **perquè** he perdut l'autobús

PER QUÈ

(RELATIU, SOVINT DESPRÉS DE MOTS COM **MOTIU, CAUSA, RAÓ**) = **PEL QUAL, PER LA QUAL**

El **motiu** / la **causa per què** no t'ho he dit és que no volia fer-te mal

EL PERQUÈ

(SUBSTANTIU) = **EL MOTIU, LA CAUSA**

No ha explicat mai el **perquè** del seu divorci

1 **PER QUÈ? = 'PER QUIN MOTIU'?**

Per què introdueix les preguntes en què es demana una causa. Equival a *per quina causa?*, *per quin motiu?*

Per què arribes tan tard?

Explica'm **per què** arribes tan tard

Noteu que les interrogatives poden ser directes, com en el primer exemple, o indirectes, com en el segon. Per a més informació, vegeu la fitxa **Interrogatives i exclamatives indirectes**, p. 239.

Per a un altre ús de *per què*, vegeu el **punt 3: Per què = 'pel qual', 'per la qual', etc.**

2 PERQUÈ = 'JA QUE', 'PER TAL COM'

Perquè, escrit tot junt, és la conjunció que introdueix l'explicació de la causa. Equival a *ja que*, *per tal com*.

*He arribat tard **perquè** he perdut l'autobús*

Vegeu un altre ús de *perquè* en el punt 4: *El perquè* (substantiu) = 'el motiu', 'la raó')

3 PER QUÈ = 'PEL QUAL', 'PER LA QUAL', ETC.

Hi ha un altre ús, poc habitual, però perfectament possible, de *per què*: com a suma de *per* + el relatiu *què*. Equival a *pel qual*, *per la qual*, *pels quals*, *per les quals*.

*No veig cap motiu **per què** haja de ser com ell diu =*
*= No veig cap motiu **pel qual** haja de ser com ell diu*

*I aquesta és la raó **per què** no t'ho havia confessat encara =*
*= I aquesta és la raó **per la qual** no t'ho havia confessat encara*

4 EL PERQUÈ (SUBSTANTIU) = 'EL MOTIU', 'LA RAÓ'

Perquè pot actuar també com a substantiu: (*el*) *perquè*, sinònim dels substantius *motiu*, *raó* o *causa*.

*No m'heu aclarit **el perquè** de la vostra enrabiada =*
*= No m'heu aclarit **el motiu** de la vostra enrabiada*

*L'estudi detalla les manifestacions de la patologia, però deixa inexplícats **els perquès** d'aquesta =*
*= L'estudi detalla les manifestacions de la patologia, però deixa inexplícades **les causes** d'aquesta*

POTSER (POSSIBLEMENT, PROBABLEMENT, SEGURAMENT) + INDICATIU

POTSER, POSSIBLEMENT, PROBABLEMENT, SEGURAMENT + INDICATIU + SUBJUNTIU

Potser	}	plourà ploga és sig	tota la nit
Possiblement			
Probablement			
Segurament			l'opció més realista

1 POTSER + INDICATIU

Potser, possiblement, probablement, segurament i altres adverbis i locucions que expressen possibilitat o probabilitat (*tal vegada, tal volta, per ventura*, etc.) van acompanyats d'un verb en indicatiu i no en subjuntiu, com en castellà.

Enguany **potser/possiblement faré** vacances pel juliol

Enguany **potser/possiblement faça** vacances pel juliol

Probablement a aquestes hores ja ho **sap** mig món

Probablement a aquestes hores ja ho **sàpiga** mig món

Segurament és l'escriptor més influent del segle xx

Segurament siga l'escriptor més influent del segle xx

En determinats casos també és possible el condicional, però no el subjuntiu:

Probablement ho **hauriem d'haver fet** com ens havien aconsellat

Probablement ho **haguéssem d'haver fet** com ens havien aconsellat

Notem que *igual* usat en aquest sentit de possibilitat és un calc incorrecte del castellà:

Igual enguany **faig/faré** vacances pel juliol

Potser/Possiblement enguany **faré** vacances pel juliol

Per a la distinció entre *potser* i *pot ser*, vegeu la fitxa **Pot ser - potser** (p. 195).

POT SER - POTSER

POT SER = VERB PODER + VERB SER

= (ELL / ELLA / AIXÒ) POT + SER

Pot ser que hagen fugit per la finestra
Això no **pot ser**!

POTSER = POSSIBLEMENT

Potser han fugit per la finestra
Potser sí, **potser** no

1 POT SER

Pot ser són dues paraules: la forma verbal *pot* + l'**infinitiu** (→ p. 238) *ser*.

Pot ser ell el qui ho ha fet d'amagat?
Això no **pot ser**. Jo no m'ho crec!

Podem comprovar que *pot ser* és correcte si *pot*, com a verb que és, admet un canvi de temps verbal a passat o futur: *podia ser*, *pogué ser*, *podrà ser*, etc.

Podia ser ell el qui ho havia fet d'amagat?
Això no **podia ser**. Jo no m'ho creia!

2 POTSER

2.1 Potser = 'possiblement'

Potser, escrit tot junt perquè és un mot únic, és un **adverbi** (→ p. 223) que vol dir 'possiblement', 'qui sap (si)':

Potser ho ha fet ell d'amagat; això no podem comprovar-ho
Ara neva, però **potser** parà en un parell d'hores

2.2 Potser + indicatiu

Potser va seguit de verb en indicatiu i no en subjuntiu, com es veu en els exemples anteriors, que reprenem:

Potser *ho ha fet ell d'amagat*

Potser *ho haja fet ell d'amagat*

*Ara neva, però **potser** pararà en un parell d'hores*

*Ara neva, però **potser** pare en un parell d'hores*

Per a més informació, vegeu la fitxa **Potser (possiblement, probablement, segurament) + indicatiu**, p. 194.

3

FRASES MOLT SEMBLANTS AMB **POT SER** I **POTSER**

De vegades podem trobar dues frases molt semblants i totes dues correctes construïdes amb *pot ser* i *potser*:

Pot ser que *quan menys ho esperem trobem la solució =*

Potser *quan menys ho esperem trobarem la solució =*

Pot ser que *ho haja fet ell*

Potser *ho ha fet ell*

En casos així, cal recordar que la seqüència *pot + ser + que* porta sempre *pot* i *ser* separats, perquè són dues formes verbals, amb un *que* introductor de la frase en la qual s'expressa la possibilitat. A banda, podem fer altres comprovacions: la seqüència *pot + ser + que* és reemplaçable per *és possible que* i, a més, admet un canvi de temps verbal, com hem vist en el **punt 1**: "*podia ser que*", "*podrà ser que*". Per altra banda, *potser*, com a mot únic, és substituïble per *possiblement*.

Pot ser que *quan menys ho esperem trobem la solució =*

= És possible que *quan menys ho esperem trobem la solució*

Podria ser que *quan menys ho esperem trobem la solució*

Potser *quan menys ho esperem trobarem la solució*

= Possiblement *quan menys ho esperem trobarem la solució*

Pot ser que *ho haja fet ell =*

= És possible que *ho haja fet ell*

Podria ser que *ho hagués fet ell*

Potser *ho ha fet ell* =
= **Possiblement** *ho ha fet ell*

4 **POTSER, FORÇA ACCENTUAL EN LA E**

Potser es pronuncia com una sola paraula, amb la força accentual només sobre la e: *potsér* i no *pòt sér*, en transcripció figurada.

5 **FORMES SIMILARS EN FRANCÈS (PEUT-ÊTRE) I ANGLÈS (MAYBE)**

Potser és similar en composició i significat al francès *peut-être*, que prové de la suma de *peut* + *être*, i a l'anglès *maybe* (*may* + *be*).

especialitzat

PUES ÉS SEMPRE INCORRECTE

SOLUCIONS BÀSIQUES

DONCS INDICA CONSEQÜÈNCIA O CONNEXIÓ AMB EL DISCURS ANTERIOR**a) conseqüència:***Tens son? **Doncs** al llit!***b) represa de discurs:***Tornem al tema. Dèiem, **doncs**, que...***c) reserva a la frase anterior:***—Crec que suspendrà —**Doncs** ella creu que traurà una bona nota***PUIX (QUE)** INDICA CAUSA = **JA QUE, VIST QUE***Hem pres mesures dràstiques, **puix que** la situació és insostenible***1 PUES, CASTELLANISME INCORRECTE**

Pues és un castellanisme incorrecte que té dues solucions més comunes: *doncs* i *puix*.

Puix no és, com de vegades es creu, la solució automàtica per al castellanisme *pues*. De fet, l'alternativa correcta en la gran majoria dels casos sol ser *doncs*.

2 PUIX: EXPRESSIÓ DE CAUSA = 'VIST QUE', 'JA QUE'

Puix expressa una causa i té el mateix significat que *vist que*, *ja que*. *Puix* correspon a un nivell d'expressió bastant formal i es recomana d'utilitzar-lo seguit de la conjunció *que*.

Puix que la qüestió ja s'ha resolt en sentències anteriors, aquest tribunal aplica la doctrina establerta

*Cal prendre mesures dràstiques, **puix que** la situació és insostenible*

3 DONCS: CONSEQÜÈNCIA, REPRESA DE DISCURS I CONTRAPOSICIÓ

Si no es tracta d'indicar causa (= *ja que*), *doncs* és l'expressió que, en general, cobreix la resta de significats del castellanisme *pues*.

En concret, *doncs* té aquests valors:

3.1 Conseqüència o conclusió = 'per tant', 'en conseqüència'

Dius que tens son? **Doncs** posa't el pijama i al llit!

Els homes són mortals; Sòcrates és home; **doncs** Sòcrates és mortal

Els homes són mortals; Sòcrates és home; Sòcrates, **doncs**, és mortal

3.2 Represa de discurs

Doncs inicia o reprèn un discurs després d'un parèntesi o una digressió. Sol prendre la forma *doncs bé* quan ocupa el primer lloc d'una frase de represa:

Tornem al tema. Dèiem, **doncs**, *que la radiació ultraviolada es farà més intensa*

En aquell article proposà la definició següent de 'postmodernitat': [...]. **Doncs bé**, *en aquesta definició es basen totes les teories ulteriors de l'autor*

3.3 Contraposició, objecció o reserva a la frase anterior

–*Avui plourà*

–**Doncs** *jo no veig ni un núvol!*

–*Proposen anar a un restaurant japonès*

–**Doncs** *nosaltres ens estímem més una pizzeria*

4 IDÒ, EQUIVALENT DE DONCS

Una expressió equivalent de *doncs* és *idò*, ben viva tant en els usos formals com col·loquials a Mallorca i Menorca.

Dius que vénen a dinar? **Idò** *haurem de comprar més begudes*

QUAN - QUANT

QUAN = TEMPS

QUANT = QUANTITAT

Quan indica temps. *Quant* assenyala quantitat.
Compareu:

*No ha dit **quan** vindrà* [= en quin moment]

*No ha dit **quant** tardarà* [= quina quantitat de temps]

*Aquestes reunions saps **quan** comencen, però mai **quan** acaben*
[= en quin moment]

*Aquestes reunions no saps mai **quant** duren* [= quina quantitat de temps]

QUE AMB VERBS DE PETICIÓ I EXPECTATIVA

LA CONJUNCIÓ **QUE** NO S'HA DE SUPRIMIR DESPRÉS DE **DEMANAR, SOL-LICITAR, PREGAR, ESPERAR, ETC.**

Demanem
Sol·licitem
Preguem
Suggestim } + **que** + col·laboreu amb nosaltres

Demanem
Sol·licitem
Preguem
Suggestim } _____ + col·laboreu amb nosaltres

Esperem **que** col·laborareu amb nosaltres

Esperem _____ col·laboreu amb nosaltres

MANTENIMENT DE **QUE** DESPRÉS DE VERBS DE PETICIÓ CORTESA

Cal mantenir la conjunció **que** a continuació de verbs que impliquen una petició formulada amb cortesia, que també poden prendre la forma de suggeriment o d'expectativa. Són verbs com ara *pregar, sol·licitar, demanar, suggerir, esperar, confiar*, etc., després dels quals de vegades s'elimina **que** per calc d'un formulisme típic del castellà.

Sol·licitem _____ confirmeu la vostra assistència a l'acte

Sol·licitem que confirmeu la vostra assistència a l'acte

Es **prega** als senyors clients _____ s'abstinguem de fumar

Es **prega que** s'abstinguem de fumar

Confiem _____ voldreu col·laborar en aquesta iniciativa

Confiem que voldreu col·laborar en aquesta iniciativa

Noteu, a més, que els verbs d'expectativa com *esperar*, amb el significat de 'tenir l'esperança', i *confiar* porten a continuació verbs en futur d'indicatiu (o condicional) ("Esperem/Confiem que col·laborareu en aquest projecte", "Esperàvem/Confiàvem que col·laboraríeu en aquest projecte") i no en subjuntiu ("Esperem/Confiem que col·laboreu en aquest projecte").

RES A DIR I MOLT A FER

tenir haver-hi	{ res molt poc	a que	+ infinitiu =	{ dir amagar veure ...
---------------------------------	--	------------------------	---------------	---

No tenim **res que dir**, però sí **molt que fer**

No tenim **res a dir**, però sí **molt a fer**

1 RES / MOLT / POC + A + INFINITIU

Els infinitius que segueixen i delimiten quantificadors com *res*, *molt*, *poc* (i altres com *massa*, *prou*, *bastant*, *algun*, *cap*, *certs*, etc.) van introduïts per la preposició *a* (“No tinc *res a amagar*”; “Hi ha encara *molt a fer*” i no per la conjunció *que* (“No tinc *res que amagar*”, “Hi ha encara *molt que fer*”). Generalment, aquestes oracions porten com a verbs principals *tenir* o *haver-hi* o són locucions del tipus *deixar molt a desitjar*.

“No tinc **res a dir**”, és l'única cosa que ha declarat

Encara que no ho sembla, les dues coses sí que hi tenen **molt a veure**

La regidora calla, perquè té **massa draps bruts a amagar**

Em fa l'efecte que hi ha **poc a guanyar** en aquest negoci

Per desviar l'atenció de la droga, a la duana digué que tenia **algunes joies a declarar**

La restauració del quadre **deixa molt a desitjar**

2 CONSTRUCCIÓ SEMBLANT EN ANGLÈS I FRANCÈS

Observeu que l'anglès i el francès presenten una construcció semblant:

“I've got **nothing to say**”, are the only words he pronounced

Though it may not seem so, both things do have **a lot to do** with each other

The town counselor says nothing, because she has **too many dirty deals to hide**

“J'ai **rien à dire**”, sont les seuls mots qu'il a déclarés

Même s'il ne le semble pas, l'une et l'autre chose ont **beaucoup à voire**

La conseillère municipale ne dit mot, parce qu'elle a **trop de sales choses à cacher**

SI NO = CONDICIÓN NEGATIVA

El cérvol és femella si no té banyes

Si no és mascle, és femella. És femella, **si no** és mascle

SINÓ = CORRECCIÓ D'UNA NEGACIÓ ANTERIOR

ADOPTA QUASI SEMPRE LA FÓRMULA NO... SINÓ...

No és mascle **sinó** femella

1 SI NO = CONDICIÓN EN NEGATIU

Si no, escrit separat, és la suma del *si* condicional + la negació *no*: indica, per tant, una condició en negatiu. Per tant, cal escriure *si no* quan, canviant la frase a afirmativa, *si no* es transforma en *si*: en condicional afirmativa.

*Aviseu-nos **si no** veniu a dinar*

→ *Aviseu-nos **si** veniu a dinar*

Si no presenteu una acreditació, no podeu entrar a l'acte

→ **Si** presenteu una acreditació, podeu entrar a l'acte

Una altra prova per a detectar el *si no* condicional negatiu és substituir-lo per *en cas que no* + subjuntiu. Prenent les frases anteriors amb *si no*, veiem que són equivalents:

*Aviseu-nos **en cas que no** vingueu a dinar*

En cas que no presenteu una acreditació, no podeu entrar a l'acte

2 SINÓ = CORRECCIÓ EN AFIRMATIU D'UNA NEGACIÓ ANTERIOR

Sinó, escrit tot junt, no expressa cap condició. És la correcció feta en afirmatiu d'una negació anterior: "no és A; és B".

Cal escriure *sinó* (junt i amb accent), quan puguem substituir-lo per *de fet*, *al contrari*, *ben altrament*, *més aviat* + el verb anterior.

*El regal no **és** per a tu **sinó** per al teu germà =
= El regal no **és** per a tu; **de fet, és** per al teu germà*

*No **ho deia** amb educació **sinó** d'una manera bròfega =
= No **ho deia** amb educació; **de fet / al contrari / ben altrament /
més aviat ho deia** d'una manera bròfega*

Hi ha un altre ús, més aviat literari, de *sinó* (vegeu el punt següent).

3 ***SINÓ* = ' (RES) MÉS QUE', 'ALTRA COSA QUE'**

Sinó també s'usa, en un estil molt formal o literari, amb el significat de '(res) més que' o 'altra cosa que'.

*Pronuncia grans discursos, que no són **sinó** paraules buides =
= Pronuncia grans discursos, que no són **(res) més que / altra
cosa que** paraules buides*

*No feia **sinó** plorar i lamentar-se =
= No feia **(res) més que / altra cosa que** plorar i lamentar-se*

TAN + ADJECTIU, ADVERBI (O LOCUCIÓ AMB VALOR D'ADJECTIU O D'ADVERBI) = AIXÍ DE...

Un tracte **tan planer** és un goig
 Quina mentalitat **tan de poble!** [de poble = pobletana]
 Hi hem arribat **tan tard** que ja havien tancat
 Au, no aneu **tan a poc a poc!** [a poc a poc = lentament]

TANT = RESTA DE CASOS

1 TAN + ADJECTIU, ADVERBI (O LOCUCIONS EQUIVALENTS) = 'AIXÍ DE...'

Tan va seguit d'un adjectiu o un adverbi (→ p. 223) (o bé va seguit de locucions amb valor d'adjectiu o d'adverbi), sobre els quals incideix. En general, *tan* és substituïble per *així de* o *fins a tal punt*.

El tracte amb ella és tan planer que fa goig
Té una mentalitat tan de poble que és com si no hagués viatjat mai
Hem arribat al teatre tan tard que no ens hi han deixat entrar
El motiu de l'exposició era 'L'Argentina, tan a prop i tan lluny'
Circulava tan de pressa com li ho permetia el camí

Quant a les locucions amb valor adjectiu i adverbial, observeu que *de poble* equival a un adjectiu, *pobletà* ("una mentalitat tan de poble" = "una mentalitat tan pobletana"), que la locució *a prop* equival a l'adverbi *prop* i que ocupa la mateixa posició que l'adverbi *lluny* i, finalment, que *de pressa* és substituïble per adverbis com *ràpidament* o *apressadament*.

2 TANT, RESTA DE CASOS

2.1 Tant = '(en) tal quantitat o grau'

En la resta de casos que no són els de l'apartat anterior cal usar *tant*. En general, *tant* és substituïble per *tal quantitat* o *tal grau* o *en tal quantitat* o *grau*.

*Has menjat **tant** d'allioli que ara no estàs bé
 Citava **tant** Nietzsche que l'anomenàvem el Superhome
 Jo sé **tant** de filosofia com tu de física quàntica
 Va fer **tant** pels nebots quan els van faltar els pares!
 Si ens demanen **tant**, no podrem llogar l'apartament*

2.2 Expressions amb **tant**

Tant forma part d'una bona colla d'expressions, com ara:

tant ... com ...:

Tant els uns com els altres han comès errors

tant se val / tant és / tant em fa / tant se me'n dona = 'm'és indiferent'

de tant en tant = 'a intervals no freqüents':

Només em telefona de tant en tant

per tant = 'en conseqüència':

Ahir va fer 18 anys i, per tant, té majoria d'edat

i tant! = 'naturalment!'

–Va bé el negoci? –I tant! [o I tant que va bé!]

tant de bo! = 'que bo seria (si...)':

Tant de bo tingués ara un milió d'euros!

–Et jubilaries als 50 anys? –Tant de bo!

3 CONTRAST ENTRE **TANT** I **TAN**

Observeu en aquestes frases el contrast entre *tant* i *tan*:

*Ha caminat **tant** i **tan ràpid** que ara està esgotat*

*Com digué Churchill, "Mai tants degueren **tant** a **tan pocs**"*

*És una música **tan sublim** i m'agrada **tant**!*

*Té una mentalitat **tan de poble** que no sembla que haja corregut*

tant de món

***Tant de viatge** a Anglaterra i parla l'anglès **tan malament** com jo!*

TANMATEIX = AIXÍ I TOT, AMB TOT, AIXÒ NO OBSTANT

TANMATEIX ≠ AIXÍ MATEIX, DE LA MATEIXA MANERA

El significat més freqüent de *tanmateix* és ‘així i tot’, ‘no obstant això’, ‘amb tot’. No vol dir ‘així mateix’ o ‘de la mateixa manera’, valors amb què el trobem usat a vegades, errades segurament suggerides per la composició del mot: *tan* + *mateix*.

La frase

*Plini el Vell abordà la zoologia en la ‘Història natural’, on inclogué, **tanmateix**, la descripció d’éssers fabulosos*

no vol pas dir ‘inclogué *així mateix* la descripció d’éssers fabulosos’ sinó ‘inclogué, *així i tot* [= a pesar d’abordar la zoologia] la descripció d’éssers fabulosos’.

Més exemples:

*El corrent s’ha endut arbres i vehicles i **tanmateix** ha destruït alguns ponts =*

*= El corrent s’ha endut arbres i vehicles i **així mateix** / **també** ha destruït alguns ponts*

*Diuen que Galileo Galilei, just després de l’abjuració, exclamà referint-se a la Terra: “Eppur si mouve”, és a dir, “I **tanmateix** es mou”*

TEMPS: EXPRESSIÓ DE L'ANY

L'ANY EN QUÈ OCORRE O ES DATA ALGUNA COSA S'EXPRESSA AIXÍ:

el 2010
l'any 2010
en 2010

CAL EVITAR

a / al / a-l'any 2010
 en **el 2010**, en **l'any 2010**

1 EXPRESSIÓ DE L'ANY: L'ANY / EL / EN + 2010

L'any en què ocorre o es data algun fet pot expressar-se de tres maneres diferents. Prenent com a exemple l'any 2010, podem dir "el 2010", "l'any 2010", "en 2010".

El 2010 / L'any 2010 / En 2010 es van reduir notablement els accidents
El 'Tirant lo Blanc' es publicà el 1490 / l'any 1490 / en 1490
El 2014 / L'any 2014 / En 2014 entrarà en vigor el nou reglament

Les formes més usades i, en general, considerades preferents són les dues primeres: "el 2010" i "l'any 2010".

2 CAL EVITAR L'EXPRESSIÓ DE L'ANY AMB LA PREPOSICIÓ A

No és considera acceptable expressar l'any en què ocorre o es data un fet amb la preposició a, com ara "a 2010", "a-l'any 2010", ni es recomanen les fórmules "en-el 2010" ni "en-l'any 2010".

Al 2010 / A-l'any 2010 / En-el 2010 es va reduir notablement els accidents
El 'Tirant lo Blanc' es publicà al 1490 / a-l'any 1490 / en-el 1490 / en-l'any 1490
Al 2014 / A-l'any 2014 / En-l'any 2014 entrarà en vigor el nou reglament

TEMPS: EXPRESSIÓ DE LA DATA

LA DATA S'EXPRESSA AIXÍ:

[POBLACIÓ], [DIA EN XIFRES] DE/D' [MES (MINÚSCULA)] DE(L) [ANY (SENSE PUNT FINAL)]

València,	7	de	juliol	de(l)	2010
A València	a set	de	juliol	de	2:010-

LA DATA VA GENERALMENT AL FINAL D'UN DOCUMENT O CARTA

En escrits de caràcter formal, la data s'escriu sempre separada del text i segueix les normes següents:

- 1 La població se separa de la data amb una coma:

València, 7 de juliol de 2010

- 2 El dia i l'any s'escriuen amb xifres i el mes, amb lletres:

7 de juliol de 2010

- 3 El mes s'escriu amb minúscula inicial:

gener, febrer, març, etc.

- 4 No s'escriu la preposició *a* davant de la població ("**A** Xàtiva") ni davant el número del dia:

A Xàtiva, **a** 2 de febrer de 2011

- 5 L'any pot anar precedit o no d'article ("del 2010" = "de 2010"). Totes dues possibilitats són correctes, però en llenguatge administratiu es recomana expressar-lo sense article ("9 de juny de 2010"), en coherència amb l'ús més general abans de l'any 2000, en què l'any s'havia indicat majoritàriament així:

9 de juny **de** 1999

GRAMÀTICA TEMPS: EXPRESSIÓ DE LA DATA

- 6 L'any no porta mai punt de separació de milers:

2005 i no 2:005

- 7 No es posa punt al final de la datació:

Castelló de la Plana, 7 de juliol de 2010
i no *Castelló de la Plana, 7 de juliol de 2010:*

- 8 La data es posa, en general, al final del tot del document o carta, més avall de la signatura, però en alguns documents pot anar al principi, segons la tipologia d'aquests (cal consultar el manual d'estil o de llenguatge administratiu de cada institució).

TEMPS: EXPRESSIÓ DELS DIES DE LA SETMANA

DIES DE LA SETMANA

SENSE ARTICLE = **DILLUNS** = 'AQUEST DILLUNS (PASSAT O VINENT)'

Dilluns vam fer pont = **Aquest dilluns** vam fer pont

Dilluns farem pont = **Aquest dilluns** farem pont

AMB ARTICLE I SENSE ESPECIFICAR: **EL DISSABTE** = 'CADA DISSABTE'

El dissabte fem la bugada = **Cada dissabte** fem la bugada

DIES ESPECIFICATS AMB DATA O REFERÈNCIA CONCRETA: AMB ARTICLE

El dijous 8 de setembre...

El diumenge que anàrem d'excursió...

El dimecres de la setmana passada...

FINS + DIA DE LA SETMANA PROPVINENT

fins **al** dilluns → fins **dilluns**

DIES DE LA SETMANA AMB -S FINAL, INVARIABLES

els **dilluns**, els **dijous**, etc.

els **dillunsos**, els **dijoussos**, etc.

1 DIES DE LA SETMANA SENSE ARTICLE: **DILLUNS** = 'AQUEST DILLUNS'

Quan es vol indicar el dia de la setmana immediatament anterior o posterior, *dilluns*, *dimarts*, *dimecres*, etc. s'usen sense article:

Dilluns vam fer pont, però treballarem **dissabte**

i no

El dilluns vam fer pont, però treballarem **el dissabte**

Per tant, usats sense article, *dilluns*, *dimarts*, etc. equivalen, respectivament, a 'aquest dilluns', 'aquest dimarts', etc. I, tal com passa

amb “aquest dilluns”, és el temps verbal de la frase el que indica si és passat o futur: si és el dilluns de la setmana en curs o de la vinent.

**Dimarts portàrem el rellotge a reparar i ens digueren que el *tin-*
dríem divendres =**
= **Aquest dimarts portàrem el rellotge a reparar i ens digueren que**
el *tindríem* aquest divendres

2 DIES DE LA SETMANA AMB ARTICLE I SENSE CAP CONCRECIÓ MÉS: **EL DISSABTE = ‘CADA DISSABTE’**

Usats amb article davant i sense més concreció, els dies de la setmana (*el dilluns, el dimarts, etc.*) volen dir ‘els / cada + dilluns, dimarts...’.

El dissabte vaig a pescar =
= **Cada dissabte** vaig a pescar

Treballa de valent tota la setmana, però **el diumenge** no para a casa =
= Treballa de valent tota la setmana, però **els diumenges** no para a casa

3 DIES ESPECIFICATS AMB DATA O REFERÈNCIA PRECISA, AMB ARTICLE: **“EL DIJOUS 9 DE MAIG”**

Si el dia de la setmana va acompanyat per una especificació que l’identifica com un dia concret, va amb article:

El dijous 9 de maig tens hora per al dentista
Allò va passar **el divendres que anàrem a Lleida**
L’escàndol va esclatar **el dimecres de la setmana passada**
La comissió es reunirà **el dijous propinent** amb un punt únic

Tanmateix, hi ha almenys tres especificacions molt habituals per a indicar dies immediatament anteriors o posteriors que s’usen preferentment sense article: ... *que ve*, ... *vinent* i ... *passat*.

Dimecres que ve / vinent hem d’anar a recollir-lo a l’aeroport
El Vila-real jugà a casa **dissabte passat**

Per a més informació, vegeu el punt 6.

4 FINS + DILLUNS, DIMARTS...

Com que, usats sense article, els dies de la setmana funcionen realment com a adverbis (→ p. 223; *dissabte* en la frase “*Dissabte* vaig a pescar” es comporta igual que “*Demà*” o “*Sovint* vaig a pescar”), s’usa *fins* + *dilluns*, *dimarts*, etc., igual com es fa davant dels adverbis (“*fins ahir*”, “*fins tard*”), i no *fins a*:

Fins dimarts, és a dir, ***fins ahir*** mateix, encara no m’havia respost
Aquesta setmana treballarem ***fins dijous***

Vegeu també la fitxa *Cap - cap a*, *fins - fins a*, sobretot el punt 4, p. 165.

5 ELS DIES DE LA SETMANA ACABATS EN -S SÓN INVARIABLES

Els dies de la setmana acabats en -s no canvien de forma en el plural. Per tant, cal dir “els *dilluns*”, “els *dimarts*”, “alguns *dijous*” i no “els *dillunsos*”, “els *dimarsos*” o “*dimatjos*” o “alguns *dijoussos*”.

6 ÚS DE L'ARTICLE AMB EL DILLUNS... PASSAT / QUE VE / VINENT

En la fórmula *dilluns*, *dimarts*... + *passat*, *vinent* o *que ve*, el dia de la setmana sol anar indicat sense article, tot i que es tracta d’una especificació: *dijous passat*, *divendres que ve* o *dissabte vinent*. Aquest és l’ús formal més generalitzat i el que solen donar com a preferent les gramàtiques i els diccionaris de referència.

Dilluns passat va fer una calor insuportable
Hem acordat d’anar a sopar ***divendres que ve / vinent***

Ara bé, com que es tracta d’una especificació, tal com s’ha descrit en el punt 3, en aquests casos s’admet també l’ús de l’article (*dijous passat* = *el dijous passat*, *divendres que ve* = *el divendres que ve*), fet que té el seu fonament en la coherència amb altres expressions similars, que sí que duen article en les mateixes condicions:

1. Quan el dia de la setmana porta una especificació: “*el dilluns anterior*”, “*el dilluns següent*”, “*el dimarts que ve després d’aquest*”.

2. En especificacions idèntiques en significat i també quasi en la forma respecte a *passat*, *vinent* o *que ve*, com són *proppassat* o *propvinent*: “el divendres *proppassat*”, “el dissabte *propvinent*”.

3. L'article s'usa necessàriament quan avancem els adjectius *passat*, *proppassat*, *pròxim*, *proper*, *propvinent*: “el *passat* diumenge”, “el *proper/pròxim/propvinent* dimecres”.

L'ús sense article es deu a l'alta freqüència d'ús de *passat*, *vinent* o *que ve*, combinada amb l'equivalència de significat d'expressions com

Divendres *aniré al mercat del peix* = **El divendres** *vinent / que ve aniré al mercat del peix*

L'anglès, el francès i l'italià presenten construccions similars sense article:

Last Friday *I went to the fish market*

Next Friday *I'm going to the fish market*

Vendredi dernier *je suis allé au marché aux poissons*

Vendredi prochain *j'irai au marché aux poissons*

Venerdì scorso *sono andato al mercato del pesce*

Andrò al mercato del pesce **venerdì prossimo / il prossimo venerdì**

especialitzat

TEMPS: EXPRESSIÓ DE GRANS FESTES, MESOS I ESTACIONS

A / PER + GRANS FESTES, MESOS, ESTACIONS

a Nadal
a l'agost
a l'estiu

per Nadal
per l'agost
per l'estiu

A I PER + GRANS FESTES, MESOS, ESTACIONS

Davant els mesos, les grans festivitats (*Pasqua*, *Nadal*, etc.) i les estacions de l'any, tant es pot usar la preposició *a* com *per*.

A Santa Llúcia, un pas de puça; **a Nadal**, un pas de pardal =
 = **Per Santa Llúcia**, un pas de puça; **per Nadal**, un pas de pardal

A/Per l'agost, figures i most

A/Per l'estiu, tota cuca viu

Els vingueren ací **a** (o **per**) *Pasqua* i nosaltres els visitarem **al** (o **pel**) *juny* i **a** (o **per**) la *tardor*

TEMPS: EXPRESSIÓ DE LES PARTS DEL DIA

A + PARTS DEL DIA

al matí
al migdia
a la vesprada
a la nit

PER + PARTS DEL DIA

pel matí,
pel migdia
per la vesprada
per la nit

1 A + PARTS DEL DIA: AL MATÍ, AL MIGDIA, A LA NIT, ETC.

En la llengua escrita i formal, la localització d'un fet en una de les parts del dia es fa amb la preposició *a* i no amb *per*: *a la matinada*, *al matí*, *al migdia* (o *al migjorn*), *a la vesprada* (o *a la tarda* o *a l'horabaixa*), *al vespre*, *a la nit*.

A la matinada s'ha despertat tot suat

Al matí no puc, però podem veure'ns **a la vesprada**

Pel matí no puc, però podem veure'ns **per la vesprada**

Estudiaré **a la nit**, quan, per fi, tindrè silenci

Estudiaré **per la nit**, quan, per fi, tindrè silenci

2 DE + MATINADA, MATÍ, VESPRADA, NIT

En alguns casos també és possible usar *de*: *de matinada*, *de matí*, *de vesprada*, *de nit*.

De matinada s'ha despertat tot suat

De matí no puc, però podem veure'ns **de vesprada**

Estudiaré **de nit**, quan, per fi, tindrè silenci

Ara bé, cal notar que *de* no és aplicable a totes les parts del dia (*de migdia*, *de vespre*, etc.) i que, a més, hi ha contexts en què *a* i *de* no són intercanviables.

VARIS ≠ DIVERSOS, UNS QUANTS

VARIS = VARIAT, VARIABLE

1 VARIS, INCORRECTE QUAN EQUIVAL A 'DIVERSOS'

Varis, vàries són incorrectes amb el significat quantitatiu de 'diversos', 'uns quants', 'un cert nombre de', que és el valor més habitual amb què el trobem usat, com a calc del castellà *varios, varias*.

*Hi han assistit **vàries** personalitats del món del teatre*
*Hi han assistit **diverses** personalitats del món del teatre*

*Aquest cap de setmana hi ha hagut **varis** accidents a causa del mal oratge*
*Aquest cap de setmana hi ha hagut **diversos** accidents a causa del mal oratge*

*La bibliografia inclou set llibres d'**autors varis** / **varis autors***
*La bibliografia inclou set llibres de **diversos autors***

2 VARIS = 'VARIAT', 'CANVIANT'

L'únic ús correcte de *varis, vàries* és com a plural de l'adjectiu qualificatiu *vari, vària*, que es limita a l'àmbit molt formal o literari, perquè equival als adjectius més corrents *variat, variable* o *canviant* ("un humor *vari*" = 'variable', 'canviant'; "un vestit de colors *varis*" = 'variats').

Això vol dir que, en la pràctica i fora d'aquests usos molt literaris que, de fet, en la llengua més quotidiana expressem amb *variat* o *variable*, *varis* és probablement sempre un calc incorrecte i substituïble per *diversos* o *uns quants*.

BLOC 4

TERMES GRAMMATICALS

ACCENT D'INTENSITAT. TÒNIC I ÀTON

1 QUÈ ÉS L'ACCENT D'INTENSITAT

L'accent d'intensitat és la major força d'expulsió de l'aire amb què es pronuncia una síl·laba, dita *tònica*, en relació amb la resta de síl·labes del mot, anomenades *àtones*, sobre les quals no recau aquesta força.

L'accent d'intensitat pot ser determinant, perquè diferencia mots que tenen una mateixa seqüència de sons, com *tribu* i *tribú* o *ànima*, *anima* i *animà*, segons on recau (marcat ací en negreta).

2 ACCENT D'INTENSITAT ≠ ACCENT GRÀFIC

Cal no confondre l'accent gràfic (greu o agut en català: è o é, i també circumflex en altres llengües ê), que és un signe ortogràfic, amb l'accent d'intensitat, que és un fet fonètic.

Així, una síl·laba accentuada en el sentit fonètic de *tònica* no porta necessàriament accent gràfic: per exemple, *marca*, *accent*, *sentit*, en què les síl·labes tòniques no duen cap accent gràfic. Inversament, algunes llengües poden marcar amb accent gràfic síl·labes o mots que no són tònics, com ara el francès *école* o *à demain!*

3 FORT = TÒNIC; FEBLE = ÀTON

En la gramàtica tradicional es designen amb l'adjectiu *fort* (*pronom fort*, *síl·laba* o *vocal forta*) les formes que són tòniques, és a dir, que duen un accent d'intensitat. S'anomenen *febles* (*pronomen feble*, *síl·laba feble* o *vocal feble*) les que són àtones, sense accent d'intensitat.

Així, per exemple, *jo*, *tu* o *nosaltres* són pronoms forts, perquè, pronunciats dins una frase, duen sempre accent d'intensitat (ací marcat en negreta):

I jo et dic a tu que em sembla que nosaltres ja ens coneixem massa

Al contrari, *em*, *et* o *ens* són pronoms febles, perquè, pronunciats dins d'una frase, no porten accent d'intensitat. De fet, com que

no en tenen, sovint es pronuncien reduïts en la forma i recolzats en un altre mot anterior o posterior. Prenent la frase de dalt com a exemple, i transcrivint-la amb pronúncia figurada, es diu: **jot dic, quemsembla, jans coneixem**. Així, ací el pronom *et* es pronuncia realment [t] (*jò·t dic*) i *ens* es pronuncia ací [ns] (*ja·ns coneixem*).

4 CONSEQÜÈNCIES SINTÀCTIQUES DE SER FORT O FEBLE

El fet que algunes categories de paraules siguin fortes o febles (és a dir, tòniques o àtones) no sols és fonètic: té també conseqüències en la manera com es comporten en la sintaxi, és a dir, en la construcció de frases. Per a més informació, vegeu Pronoms febles i pronoms forts (p. 242) i Preposicions tòniques i preposicions àtones (p. 241).

5 TÒNIC I ÀTON, EL PERQUÈ D'UNS NOMS

Els noms *tònic* i *àton* provenen del grec i, per a recordar-ne el significat, pot ser útil saber que *tònic* vol dir 'amb to' i *àton*, 'sense to' (*à-ton* té la mateixa *a* de *acrític* 'sense crítica').

Aquests noms es deuen al fet que en grec clàssic l'equivalent a la nostra síl·laba accentuada no era la força en l'expulsió de l'aire sinó un to més alt (= agut) o més baix (= greu) o fins i tot una pujada i baixada successives del to. Per això, l'agut es marcava amb un signe ascendent (´), el greu amb un signe descendent (̀) i el circumflex amb un signe ascendent i descendent (ˆ), assenyalant de manera ben gràfica els ascensos i descensos tonals.

especialitzat

1 QUÈ ÉS UN ADVERBI

L'adverbi és una categoria de paraules invariables. En això s'oposen als adjectius, els substantius i els pronoms, que presenten singular i plural, i als verbs, que presenten, a més, temps, mode, persona, etc.

Es diferencien de les preposicions i de les conjuncions, que també són invariables, en el fet que aquelles actuen com a lligams i introdueixen noms o pronoms (com fan les preposicions: “a la *finestra*” “a *mi*”, “*contra* els rivals”, “*contra* ells”) i frases senceres (com fan les conjuncions: *si...*, *però...*, *perquè...*). Contràriament, els adverbis no connecten elements sinó que incideixen en el significat d'altres paraules:

- a) verbs (***Parlava*** → **malament**);
- b) adjectius (***És molt*** → ***cridanera***);
- c) altres adverbis (***Hem menjat prou*** → **bé**);
- d) una oració sencera (***Sí*** → ***que han dut el paquet. Sincerament,*** → ***no m'ho esperava***).

2 COM ES POT RECONÈIXER UN ADVERBI

Els adverbis poden coincidir en la forma amb altres categories de paraules, sobretot amb els adjectius (*alt*, *suau*) i les preposicions (*damunt*, *dins*). Malgrat aquesta coincidència en la forma, sabrem que són adverbis si es compleixen aquestes condicions:

- a) són invariables (cosa que els diferencia dels adjectius);
- b) no actuen com a elements de connexió que els lliguen i subordinen a altres elements (fet que els diferencia de les preposicions).

3 L'ADVERBI ÉS INVARIABLE; L'ADJECTIU TÉ GÈNERE I NOMBRE

En la frase

*Parla sempre molt **alt***

alt és invariable, no concorda amb cap altre element, com es demostra si canviem el gènere i el nombre:

*Parlen molt **alt***

En canvi, en la frase

ADVERBI

*S'ha fet més **alt***

alt és variable i concorda en gènere masculí o femení i en nombre singular o plural amb algun altre element:

Ell** s'ha fet més **alt

Ella** s'ha fet més **alta

Elles** s'han fet més **altes

4 LA PREPOSICIÓ VA SEGUIDA DE SUBSTANTIU; L'ADVERBI, NO

Mentre que la preposició actua com a connector i porta darrere un substantiu (o pronom) (**damunt la neu**, **dins la butxaca**), l'adverbi, no. Compareu:

*Posa't la jaqueta **damunt***

*Posa't la jaqueta **damunt el jersei***

*Les formigues envoltaven l'entrada del cau, però no hi entraven **dins***

*Les formigues envoltaven l'entrada, però no entraven **dins el cau***

5 TIPUS D'ADVERBIS

Quant al significat que cobreixen, hi ha adverbis d'allò que generalment s'entén com a “circumstàncies”:

- a) manera (*bé, així, acabats en -ment: tranquil·lament*);
- b) lloc (*ací, aquí, allí, fora, dins, etc.*);
- c) temps (*llavors, ara, enguany, ahir, etc.*);
- d) quantitat (*molt, prou, bastant, gens*);
- e) afirmació i negació (*sí, no*).

A més, a aquesta classificació tradicional, s'hi afegeixen també els adverbis anomenats “textuals”, que connecten les oracions i ordenen la informació que es dona en el discurs: *tanmateix, ara (bé), així mateix, etc.* i que resulten molt pròxims a les conjuncions.

L'atribut és aquell substantiu, adjectiu, adverb i o locució amb preposició que s'uneix a un subjecte per mitjà dels verbs anomenats *copulatiu*, que són *ser, estar, semblar, parèixer i aparentar*.

Maidstone és capital administrativa del comtat

Els guardonats estaven emocionats

Els fets semblen així

L'ambientació pareixia d'un conte de fades

L'atribut és substituïble pel pronom *ho*, amb independència del gènere (masculí o femení) i del nombre (singular o plural):

Maidstone és capital administrativa del comtat i ho és amb el permís de Canterbury, ciutat més important i coneguda
[*ho* = capital administrativa del comtat]

Els guardonats estaven emocionats, com també ho estaven els familiars
[*ho* = emocionats]

Els fets semblen així. O no t'ho semblen a tu?
[*ho* = així]

L'ambientació pareixia d'un conte de fades o almenys m'ho va parèixer a mi
[*ho* = d'un conte de fades]

COMPLEMENT DE RÈGIM VERBAL

El complement de règim verbal és una paraula o grup de paraules introduïdes per una preposició exigida pel mateix significat del verb. Per exemple, del verb *consistir* sabem que va seguit per complements començats per la preposició *en*:

*L'exercici **consisteix en** estiraments i flexions suaus*

Com que el complement preposicional és exigít (= “regit”) pel verb, la preposició que el verb imposa i que encapçala el complement resulta predictable, cosa que és un clar indicatiu per a reconèixer aquest tipus de complements. Així, si algú diu *oposar-se* podem predir que serà “a (alguna cosa o algú)”; si diu *conformar-se*, endevinarem que el complement començarà per la preposició *amb*, *oblidar-se* implicarà *de* (alguna cosa o algú), etc.

Algunes vegades un mateix verb pot regir més d'una preposició, però generalment no va més enllà de dues, entre les quals hi ha sobretot aquestes quatre: *a*, *amb*, *en* i *de*.

***amençar amb** / **d'**expulsió fulminant*
***interessar-se en** / **per** la cultura clàssica*

El complement de règim verbal rep també els noms *complement preposicional d'objecte*, *complement de règim*, *complement regit* i *suplement*.

1 QUÈ ÉS UN COMPLEMENT DIRECTE

Un complement directe és una paraula o grup de paraules que delimiten de manera directa (sense preposició generalment) el significat del verb, significat que sol ser més o menys ampli, com *fer*, *donar*, *dir*, *visitar*, etc. Així, frases com *Demà fem*, *Heu donat?*, *Sempre diuen*, *Has de visitar* són manifestament incompletes i cal precisar-ne el significat dels verbs. El complement directe concreta de manera directa sobre què o qui s'efectua l'acció verbal: *Demà fem **fe**sta*, *Heu donat **l'encàrrec**?*, *Sempre diuen **brofegades***, *Has de visitar **els iaies***.

A diferència d'altres complements i pel seu caràcter directe, no va introduït per cap preposició, llevat d'algunes excepcions (vegeu Complement directe de persona, sobretot el punt 3, p. 44).

2 COM ES RECONeix EL COMPLEMENT DIRECTE

La manera més fàcil de reconèixer un complement directe és substituint-lo pel pronom *el*, *la*, *els*, *les* (si es tracta de complements determinats), *en* (si són indeterminats) i *ho* (si es tracta dels pronoms *açò*, *això*, *allò* o d'oracions senceres), usats amb tots els verbs que no són *ser*, *estar*, *semblar*, *parèixer* (vegeu p. 50).

*Farem **el pastís** / **la coca** / **els dolços** / **les mones** amb tots els ingredients recomanats*

***El** / **La** / **Els** / **Les** farem amb tots els ingredients recomanats*

*Farem **pastís** / **coca** / **dolços** / **mones** amb tots els ingredients recomanats*

***En** farem amb tots els ingredients recomanats*

*Farem **això** amb tots els ingredients recomanats*

***Ho** farem amb tots els ingredients recomanats*

***Pastar coques i coure-les al forn?** M'agrada tant que **ho** faria tots els dies!*

Ho** saben gats i gossos **que és ell qui provoca les baralles

3 COM ES RECONeix EL COMPLEMENT DIRECTE ENFRONT DE L'INDIRECTE

3.1 Complement directe de persona

Quan el complement directe es refereix a coses no presenta grans problemes d'identificació (*Vaig portar **el pastís** a la festa*). Resulta un poc més complex reconèixer com a complement directe aquell que es refereix a persones, perquè pot confondre's fàcilment amb l'indirecte, que designa quasi sempre destinataris personals (*Portarem el pastís **al teu amic** / **a(l) Joan** per a la festa*). A més, com que en la llengua col·loquial, contra el que prescriu la normativa, el complement directe de persona sol també anar introduït per la preposició *a* (*Vaig portar **al meu fill** / **a(l) Marc** a la festa*), la coincidència amb l'indirecte encara és més marcada.

3.2 Substitució per el / la / els / les

Com s'ha vist en el punt 2, el complement directe, tant referit a persona com a cosa, es caracteritza perquè es pot substituir per *el*, *la*, *les*, *els*. Per la seua banda, l'indirecte és substituïble per *li* (invariable per a singular masculí o femení) i *els* (invariable per al plural masculí o femení).

*Ara porten **el malalt** / **la malalta** / **els malalts** / **les malaltes** a la tercera planta*

*Ara **el** / **la** / **els** / **les** porten a la tercera planta*

*Ara porten el dinar **al malalt** / **a la malalta***

*Ara **li** porten el dinar*

*Ara porten el dinar **als malalts** / **a les malaltes***

*Ara **els** porten el dinar*

3.3 El/la = compl. directe; li = compl. indirecte

Aquestes substitucions del punt 3.2 són factibles quan el complement directe es refereix a una tercera persona del singular (*ell* -a) o del plural (*ells* -es). Quan fa referència a les altres persones (*em* - a *mi*, *et* - a *tu*, *ens* - a *nosaltres*; *us* - a *vosaltres*, etc.), aquest procediment d'identificació no és aplicable tal qual. I això no ocorre

solament perquè es tracta de diferents persones gramaticals, sinó també perquè aquestes formes (*em* - *a mi*, *et* - *a tu*, etc.) tant poden fer la funció de complement directe (CD) com d'indirecte (CI):

*Diu que **ens** cobra 100 euros i **ens** passeja mitja hora en góndola*
CI **CD**

En aquests casos, la manera d'aclarir si *em* - *a mi*, *et* - *a tu*, *ens* - *a nosaltres*, *us* - *a vosaltres* actuen com a complement directe o indirecte és comprovar si, fent el canvi del pronom en qüestió i referint-lo a la tercera persona del singular (= *ell* -*a*), utilitzaríem *el/la* o bé *li*:

*Volia portar-**me** un regal, però se'n va oblidar*
*Volia portar-**li** un regal, però se'n va oblidar*

Me, que ací fa una funció equiparable a *li*, és, per tant, un complement indirecte.

***Ens** volia dur al parc temàtic*
***El/La** volia dur al parc temàtic*

Ens, que ací fa un paper equiparable a *el* o *la* és, per tant, un complement directe.

3.4 Doble funció compl. directe-indirecte de la majoria dels pronoms

Utilitzem aquesta substitució per *el/la* i *li* perquè és un cas únic en tots els pronoms personals en què hi ha una distribució inequívoca:

el / la = CD
li = CI

Contràriament, els altres pronoms personals (com hem vist en 3.3) funcionen alhora com a complement directe o indirecte. Fins i tot com a plural de *el* i *li*, *els* pot actuar bé com a complement directe (*Demà **els** portaré al cinema*) bé com a indirecte (***Els** portaré regals*) i, a més, tant pot referir-se a masculins (***Els** portaré regals = **als** nostres nebots*) com també a femenins (***Els** portaré regals = **a les** nostres nebodes*).

1 QUÈ ÉS EL COMPLEMENT PREDICATIU

El complement predicatiu és un complement que:

- a) respon a la pregunta *com?* sense ser un complement circumstantial de manera, sinó un adjectiu o un substantiu;
- b) concorda amb el subjecte o amb el complement directe (→ p. 227) en gènere i nombre, sense ser un atribut (→ p. 225), és a dir, sense anar amb verbs copulatius (*ser, estar, semblar, parèixer*).

Els camps han quedat enfangats

La dona caminava cansada costera amunt

Les he trobades contentes

2 TIPUS BÀSICS DE PREDICATIU

Hi ha dos tipus bàsics de complements predicatius:

2.1 Amb verbs molt pròxims als copulatius (*ser, estar, semblar, parèixer*), que indiquen un estat més que una acció, tals com *quedar, romandre, tornar-se, aparèixer*. Vegeu el .

2.2 Amb la resta de verbs, que sí que solen indicar acció.

3 PREDICATIU AMB VERBS MOLT PRÒXIMS ALS COPULATIU

Amb verbs pròxims a *ser, estar, semblar* i *parèixer* que indiquen permanència, canvi o aparença en un estat:

permanència: *quedar, romandre, restar*

canvi: *esdevenir, tornar-se*

aparença: *aparèixer*

*Des de la mort del pare, els horts **han quedat abandonats***

*Amb les rentades, la camisa va **tornant-se grisa***

*Les citacions **apareixen alterades***

Abandonats es refereix alhora a *els horts* i a *quedar*; *grisa* es refereix alhora a *la camisa* i a *tornar-se*, igual com *alterades* remet alhora a *apareixen* i a *les citacions*. Observeu que, malgrat no formar part del subjecte, els predicatius hi concorden en gènere i nombre (*els horts ↔ abandonats, la camisa ↔ grisa, les citacions ↔ alterades*)

i en nombre amb el verb, cosa que només ocorre amb l'atribut (→ p. 225) en les oracions copulatives: *Els horts han estat abandonats*, *La camisa és grisa*, *Les citacions havien estat alterades*).

A més, els verbs corresponents són molt pròxims als copulatius (*ser*, *estar*, *semblar*, *parèixer*): *quedar* significa 'estar d'una manera continuada', *tornar-se* significa 'tendir a ser' i *apareixer* és 'ser o estar d'una manera manifesta o aparent'.

4 PREDICATIUS AMB LA RESTA DE VERBS

Usats amb tota la resta de verbs que no són els copulatius (*ser*, *estar*, *semblar*, *parèixer*) i els quasicopulatius del punt anterior (*quedar*, *tornar-se*, *esdevenir*, *apareixer*), el complement predicatiu condensa en una única frase dues oracions de base, una de les quals suposa el verb *ser* o *estar*.

Ara dormen tranquils

[Com dormen?: tranquils]

Ara dormen + *Ara estan tranquils* → *Ara dormen tranquils*

Ella encara es considera directora

[Com es considera?: directora]

Ella encara considera + *que és directora* → *Ella encara es considera directora*

Les he vistes deprimides

[Com les he vistes?: deprimides]

Les he vistes + *Estaven deprimides* → *Les he vistes deprimides*

5 EL PREDICATIU, SUBSTITUÏT PEL PRONOM HI

El complement predicatiu se substitueix amb el pronom *hi*:

Ha estat tota la vida un inconformista i hi romandrà fins a la mort

La camisa no era grisa però amb les rentades s'hi va tornant

En l'obra la frase apareix manipulada; de fet, ja hi apareixia en edicions anteriors

Com que és moda anar tatuat, ell hi va de cap a peus

—*Les he vistes deprimides.* —*Jo també les hi he vistes*

1 QUÈ SÓN ELS SUBSTANTIUS COMPTABLES I NO COMPTABLES

Són *comptables* aquells substantius que constitueixen unitats que poden ser comptades (com ara *paquet*: *un paquet, dos paquets...*), per oposició als *no comptables*, que no admeten aquesta possibilitat, de manera que no podem dir *un-sucre, dos-sucres, tres-sucres...* Generalment, els no comptables són substantius que es refereixen a materials (*acer, fusta, etc.*), a líquids (*aigua, vi, etc.*), a matèries en forma de massa (*sucres, farina, etc.*) o a qualitats abstractes (*importància, valor, vergonya, etc.*).

El fet que siguin comptables o no comptables té conseqüències en els mots amb què quantifiquem aquests substantius. Això fa que usem *cap* o *gens*, segons el caràcter de comptabilitat del substantiu:

*Ja no em queda **cap** paquet de sucre*

però

*Ja no em queda **gens** de sucre*

2 CASOS ESPECIALS**2.1 No comptables que no ho semblen: *diners, gent, etc.***

Hi ha alguns substantius habituals que, contra el que podria semblar a primera vista, no són comptables, com ara *diners* o *gent*, perquè s'entenen com a masses indiferenciades i no com a unitats monetàries (euros, dòlars, etc.), en el cas dels *diners*, ni com a persones preses individualment, en el cas de la *gent*.

2.2 Usos comptables de substantius no comptables

Molts substantius estrictament no comptables admeten també un ús comptable, amb el significat de 'una peça de...' o 'un objecte de...' aquell substantiu en qüestió (per exemple, *pa* o *ferro*) o amb un significat més o menys figurat:

No tenim **gens de pa** per al sopar
Dóna'm **tres pans** de quart i **dos pans** de pagès

Havia de menjar **molt de ferro** per evitar l'anèmia
Va marcar els cavalls amb **ferros** roents

Posa'm **un poc d'aigua** al got
Les aigües cobriren la faç de la terra

DEMOSTRATIUS: GRAUS DE PROXIMITAT O LLUNYANIA

1 QUÈ FAN ELS DEMOSTRATIUS

Els demostratius designen aquelles classes de paraules que marquen relacions de proximitat o de llunyania respecte als qui intervenen en un acte de parla: *aquell* en *Aquell arbre fou el recer dels meus jocs infantils* indica que és un arbre relativament distant de qui parla, en l'espai o en el temps.

2 DEMOSTRATIUS: AQUEST, AQUEIX, AQUELL; AÇÒ, AIXÒ, ALLÒ; ACÍ, AQUÍ, ALLÍ (ALLÀ)

Els demostratius inclouen tres categories:

- a) els adjectius o pronoms dits demostratius per excel·lència (*aquest, aqueix, aquell*)
- b) els pronoms neutres demostratius (*açò, això, allò*)
- c) els adverbis demostratius (*ací, aquí, allí/allà*)

3 GRADACIÓ DE DISTÀNCIA TRIPLE O DOBLE

Els demostratius poden expressar una gradació triple de distància (1-2-3) respecte de qui parla:

1 <i>aquest</i>	2 <i>aqueix</i>	3 <i>aquell</i>
1 <i>açò</i>	2 <i>això</i>	3 <i>allò</i>
1 <i>ací</i>	2 <i>aquí</i>	3 <i>allí</i>

O bé poden indicar una gradació de distància de dos graus (1-2), com ara la que presenten

l'anglès:	1 <i>this</i>	2 <i>that</i>
	1 <i>here</i>	2 <i>there</i>

el francès:	1 <i>ce-ci</i>	2 <i>ce-là</i>
	1 <i>ici</i>	2 <i>là</i>

l'italià:	1 <i>questo</i>	2 <i>quello</i>
	1 <i>qui/qua</i>	2 <i>lì/là</i>

4 DOBLE SISTEMA DE GRADACIÓ EN CATALÀ

En català funcionen els dos sistemes alhora:

4.1 Sistema de tres graus: aquest-aqueix-aquell

En els àmbits escrits i més formals es considera recomanable la distinció de tres graus, que forma un sistema més inequívoc i continuador de la llengua clàssica tradicional. El sistema de tres graus és, amb formes diverses (vegeu l'apartat 4.3), el col·loquial en valencià:

1. *aquest* – *açò* – *ací*: proximitat a qui parla (= jo)
2. *aqueix* – *això* – *aquí*: proximitat a qui escolta, si no és al costat de qui parla (= tu)
3. *aquell* – *allò* – *allí/allà*: llunyania de qui parla i de qui escolta (relacionat amb el pronom *ell*)

1. *Aquest animallet / Açò que tinc ací a la mà és una sargantana nana*
2. *Aqueix animallet / Això que tens aquí és una sargantana?*
3. *I aquella bestiola verda / Allò d'allà també és una sargantana?*

4.2 Sistema de dos graus: aquest -aquell

Una gran part dels parlars del català només distingeixen dos graus de distància (i no pas tres) en els registres informals, expressats amb els demostratius següents:

- 1 *aquest-això-aquí*: proximitat a qui parla i a qui escolta
- 2 *aquell-allò-allí/allà*: llunyania de qui parla o escolta

Els exemples de frases de l'apartat 4.1 es dirien així en els parlars amb dos graus de distància:

1. *Aquest animallet / Això que tinc aquí a la mà és una sargantana nana*
2. *Aquest animallet / Això que tens aquí és una sargantana?*
3. *I aquella bestiola verda / Allò d'allà també és una sargantana?*

4.3 Sistema col·loquial de tres graus valencià

Col·loquialment, el valencià utilitza les formes *este, esta, estos, estes* i *eixe, eixa, eixos, eixes* per als demostratius, formes que no es consideren recomanables per als registres escrits o formals.

Flexió és el procediment pel qual un mot pren desinències (terminacions) que indiquen significats gramaticals, com ara el nombre (singular, plural: *forner* - *forners*), el gènere (masculí, femení: *forner* - *a*), el cas (en llengües que en tenen, com el llatí: nominatiu, acusatiu, etc.), o el temps verbal (present, pretèrit perfet, etc.), la persona (primera, segona, etc.), en els verbs.

Flexió és un mot llatí que vol dir en gramàtica, tal com després s'ha incorporat en el lèxic de la gimnàstica, 'doblegament', 'arquejament', perquè el mot en qüestió es 'doblega' en formes diferents. La flexió afecta les categories de mots anomenats variables, com el substantiu, l'adjectiu, el pronom, els article i el verb.

Per tant, quan es diu el "mot *x* i flexió" ("*aquell* i flexió"; "*parlar* i flexió") s'expressa que es posa una forma única que representa totes les variants morfològiques de gènere, nombre, persona, etc. Aquesta forma representativa de tota la resta de variants, que és la que apareix en els diccionaris, és:

a) el singular en substantius d'un gènere (***taula***, ***ganivet***);

b) el masculí singular en substantius amb doble gènere, adjectius, pronoms i articles (***forner*** = *forner*, *fornera*, *forners*, *forneres*; ***bo*** = *bo*, *bona*, *bons*, *bones*; ***aquell*** = *aquell*, *aquella*, *aquells*, *aquelles*; ***el*** = *el*, *la*, *els*, *les*);

c) l'infinitiu (***dir***) en els verbs, que indica tota la conjugació sencera: *dic*, *diré*, *deia*, *he dit*, *vaig dir*, *dient*, etc.

El gerundi és la forma del verb que acaba en *-ant*, *-ent*, *-int* (*parlant*, *batent*, *tement*, *dormint*, *partint*, etc.).

Al contrari que les formes personals del verb (*parles*, *parlàvem*, *heu parlat*, etc.), no té persona (*jo*, *tu*, *ell...*) ni temps verbal. Per això es diu que, juntament amb l'infinitiu (*parlar*) i amb el participi (*parlat -ada*), el gerundi constitueix una forma no personal del verb.

El gerundi expressa l'acció verbal en el seu desplegament: “Els ensenyava *jugant*”, “S’ha trencat la cama *esquiant*”, “Està *llegint* a les fosques”, “Anava *arrossegant* els peus”.

L'infinitiu és la forma del verb acabada en *-ar* (*parlar*), *-er* (*vèncer*) *-re* (*perdre*) o *-ir* (*oferir*).

Al contrari que les formes personals del verb ([*tu*] *parles*, [*nosaltres*] *parlàvem*, [*vosaltres*] *heu parlat*, etc.), l'infinitiu no té persona (*jo*, *tu*, *ell...*) ni temps verbal. Per això, juntament amb el participi (*parlat* *-ada*) i el gerundi (*parlant*), que tampoc no tenen persona, és una de les anomenades *formes no personals* del verb.

L'infinitiu és una forma verbal que té un caràcter anàleg al del substantiu. Això ha causat que, de fet, molts infinitius s'hagen habilitat també com a substantius: *el dinar*, *el sopar*, *el menjar*, *el saber*.

L'infinitiu expressa el significat del verb en abstracte i, com a tal, actua com si fos “el nom” del verb: aquell amb el qual designem totes les distintes formes de la seua flexió (→ p. 236). Així, quan parlem del verb *menjar* ens referim no sols a aquesta forma concreta sinó també a *menjaré*, *menjàvem*, *has menjat*, *van menjar*, *hauríeu menjat*, *menjant*, etc., és a dir, a totes les formes que pren aquest verb una vegada afegides les terminacions de temps, persona, mode, etc.

INTERROGATIVES I EXCLAMATIVES INDIRECTES

S'anomenen *interrogatives* i *exclamatives indirectes* aquelles oracions que no són estrictament una pregunta o una exclamació, però que la pressuposen:

No sabia què li agradaria més =
= Què li agradaria més? No ho sabia

Comentava quina sensació havia tingut de volar amb ultralleugers =
= Quina sensació havia tingut de volar amb ultralleugers(!), comentava

Com es veu, les interrogatives o exclamatives indirectes es poden interpretar com una reformulació de les directes corresponents en una única frase, en la qual la pregunta o l'exclamació passa a ser un component de l'oració principal.

El participi és una forma del verb que acaba en *-at/-ada, -ut/-uda, -it/-ida*, si és regular (*parlat/parlada, batut/batuda, dormit/dormida*) o en *-ès/-esa, -ert/-erta, -st/-sta* i altres formes particulars, si és irregular (*promès/promesa, obert/oberta, post/posta*).

Al contrari que les formes personals del verb (*parles, parlàvem, heu parlat*, etc.), no admet persona gramatical (*jo, tu, ell...*) ni temps verbal. Per això es diu que, juntament amb l'infinitiu (*parlar*) i amb el gerundi (*parlant*), són formes *no personals* del verb.

Té un caràcter alhora verbal i adjectiu i, de fet, molts adjectius provenen de participis (*parlat - xicot benparlat; batuda - terra batuda*, etc.)

El participi s'usa per a formar els temps composts juntament amb el verb *haver* (*he parlat, havíem batut, havia dormit*, etc.) i la veu passiva (*La casa va ser venuda a un preu molt baix*).

El participi indica acció acabada: “*Dit això, passaré al punt principal*”, “*Feta l’entrevista, ara només cal esperar la decisió*”, “*Vistes les al·legacions, el tribunal s’ha pronunciat*”, etc.

PREPOSICIONS TÒNIQUES I PREPOSICIONS ÀTONES

1 PREPOSICIONS TÒNIQUES

Són preposicions tòniques aquelles que tenen almenys una síl·laba tònica, és a dir, amb accent d'intensitat (→ p. 236), que ací marquem en negreta: **contra**, **segons**, **sense**, **sobre**, etc., a les quals cal afegir totes les *locucions preposicionals* (és a dir, dos o més mots que funcionen en bloc com a preposició): **d'acord amb**, **enfront de**, **a causa de**, etc. Com es veu, es tracta sobretot de preposicions o locucions que tenen més d'una síl·laba.

2 PREPOSICIONS ÀTONES

Són preposicions àtones aquelles que no tenen cap síl·laba tònica, és a dir, cap accent d'intensitat: *a*, *amb*, *de*, *en*, *per*, etc., i són la majoria de les que només consten d'una síl·laba.

3 CONSEQÜÈNCIES SINTÀCTIQUES DE LES PREPOSICIONS TÒNIQUES O ÀTONES

La distinció entre preposicions tòniques i àtones té conseqüències importants en el comportament sintàctic, és a dir, en la construcció de la frase, per exemple, davant els relatius, l'infinitiu o davant la conjunció *que*:

3.1 En els relatius (→ p. 245) les preposicions àtones poden anar seguides dels relatius *què* o *el qual* (*Els fets **a què** / **als quals** et refereixes són preocupants*), però amb les preposicions tòniques només és possible *el qual* (*Són uns fets **contra els quals** podem fer ben poc*).

3.2 Davant un infinitiu (→ p. 238) amb un complement de règim verbal (→ p. 226), les preposicions *en* i *amb* canvien a la preposició *a* (*Tardava molt **en** la neteja però Tardava molt **a** netejar*).

3.3 Desapareixen davant la conjunció *que* (→ p. 37): *Estic convençut **de** la nostra victòria però Estic convençut **de que** vencerem*.

PRONOMS FEBLES I PRONOMS FORTS

1 PRONOMS FORTS

S'anomenen *pronoms forts* els que tenen almenys una síl·laba forta o tònica (→ p. 221), és a dir, amb accent d'intensitat, que ací marquem amb negreta: **jo**, **tu**, **ell**, **ella**, **nosaltres**, **vosaltres**, **ells**, **elles**, **mi**. Són, de fet, tots els pronoms personals que fan de subjecte, amb l'afegit de *mi*.

2 PRONOMS FEBLES

S'anomenen *pronoms febles* els que són àtons (→ p. 221), és a dir, aquells que no tenen cap síl·laba tònica i que, com a conseqüència, recolzen en l'accent d'un mot anterior o posterior. Són febles tots els pronoms d'una única síl·laba (excepte els de subjecte enumerats en el paràgraf anterior i *mi*): *em*, *me*, *m'*, '*m*, *et*, *te*, *t'*, '*t*, *el*, *lo*, *l'*, '*l*, *la*, *els*, *les*, *ho*, *en*, *n'*, '*n*, *hi*, *li*, *es*, *se*, *s'*, '*s*, *ens*, *nos*, '*ns*, *us*, *vos*.

Compareu els pronoms forts i els febles en aquesta frase, en què les síl·labes amb accent d'intensitat van marcades en negreta i els pronoms febles, subratllats:

*I **jo** et **dic** a **tu** que em **sembla** que **nosaltres** **ja** ens coneixem massa*

Et, *em* o *ens* són pronoms febles i en la frase no tenen accent d'intensitat. De fet, com que no en tenen, sovint es pronuncien reduïts en la forma (*jo et* = *jot*; *que em* = *quem*; *ja ens* = *jans*) i recolzats en un altre mot anterior o posterior: **jot dic**, **quemsembla**, **jans**).

3 CONSEQÜÈNCIES SINTÀCTIQUES DELS PRONOMS FORTS O FEBLES

El fet que els pronoms siguin forts o febles té conseqüències sintàctiques, és a dir, en la construcció i l'organització de la frase. Per exemple, amb el complement directe de persona (→ p. 43), que, en general, no porta normativament la preposició *a*, sí que en porta si es tracta de pronoms forts:

*Esperes **el metge**? L'esperes fa estona?*

però

*M'esperes **a mi** o **a ell**?*

Una altra conseqüència sintàctica és que en una frase només podem avançar al principi els pronoms forts com a manera de remarcar el tema de què es parla:

*Ja no **el** va saludar més des d'aquella traïció*

***A ell**, ja no **el** va saludar més des d'aquella traïció*

PRONOMS FEBLES: FORMES VARIABLES PER POSICIÓ

Els pronoms febles (→ p. 242) presenten formes variables segons la posició que ocupen. Així, per exemple, *el* pren la forma *lo* o *l'* o *'l*, segons les condicions del context: si va davant o darrere del verb (o d'altres pronoms) i si la paraula anterior o posterior en què recolza fonèticament comença per vocal.

Compareu les diverses formes que adopta el mateix pronom segons la posició:

Volia portar-lo al teatre
El *volia portar al teatre*
L'*havia portat al teatre*
Porta'l al teatre

Volia telefonar-me
Em *volia telefonar*
M'*havia de telefonar*
Telefona'm!

Presenten fins a quatre formes (escrites) diferents els pronoms que en la forma plena acaben en -e: *me*, *te*, *se*, *ne*, a més de *el*:

<i>em</i> , <i>me</i> , <i>m'</i> , <i>'m</i> <i>et</i> , <i>te</i> , <i>t'</i> , <i>'t</i>	em <i>parlava</i> ; <i>parlar-me</i> ; m' <i>havia parlat</i> ; <i>parla'm</i> et <i>demana</i> ; <i>anava demanant-te</i> ; t' <i>ha demanat</i> ; <i>demana'm</i>
<i>es</i> , <i>se</i> , <i>s'</i> , <i>'s</i>	es <i>va fer</i> ; <i>estava fent-se</i> ; s' <i>ha fet</i> ; <i>faça's la</i> <i>vostra voluntat</i>
<i>en</i> , <i>ne</i> , <i>n'</i> , <i>'n</i>	en <i>compra</i> ; <i>comprem-ne</i> ; n' <i>hauré comprat</i> ; <i>compra'n</i>
<i>el</i> , <i>lo</i> , <i>l'</i> , <i>'l</i>	el <i>porta</i> ; <i>vol portar-lo</i> ; l' <i>havia portat</i> ; <i>porta'l</i>

I els altres, en presenten tres (*ens*, *els*) o dos (*la*, *vos*):

<i>ens</i> , <i>nos</i> , <i>'ns</i> <i>els</i> , <i>los</i> , <i>'ls</i>	ens <i>escolta</i> , <i>va escoltar-nos</i> , <i>escolta'ns</i> els <i>recomana</i> , <i>vol recomanar-los</i> , <i>recomana'ls</i>
<i>la</i> , <i>l'</i> <i>us</i> , <i>vos</i>	la <i>va dur</i> , <i>va dur-la</i> , <i>l'hauria duta</i> us <i>presentem</i> , <i>presenteu-vos</i>

Són invariables: *hi*, *ho*, *les*, *li*.

1 QUINS SÓN I QUÈ FAN

Els pronoms relatius són *el qual* (*la qual, els quals, les quals*), *que, què, on, qui, quan i com*. *El qual, la qual, els quals, les quals* exerceixen sempre com a relatius. La resta, a més de relatius, poder fer altres funcions.

Els pronoms relatius lliguen dues frases i alhora eviten la repetició d'un substantiu anterior:

*Els **paquets que** m'has enviat no m'han arribat encara*

És una frase que prové de dues oracions prèvies:

*M'has enviat **paquets**. Els **paquets** no m'han arribat encara*

Semblantment:

*Cada any tornem a **aquell poblet**. Ens coneguérem en **aquell poblet**
= Cada any tornem a **aquell poblet on / en què** ens coneguérem*

2 QUE CONJUNCIÓ I QUE RELATIU: COM ES DISTINGEIXEN

Un dels pronoms relatius amb més rendiment és *que*. Però, a més de relatiu, hi ha també, amb una forma idèntica, la conjunció *que*, també d'un altíssim ús:

*Diu **que** [= conjunció] els paquets **que** [= relatiu] li has enviat no li han arribat*

Podem distingir el relatiu de la conjunció perquè aquesta darrera no té significat per ella mateixa i només actua com un connector entre frases:

*Diu **que** els paquets no li han arribat =
= Els paquets no li han arribat, diu*

En canvi, el *que* relatiu remet a un substantiu anterior (ací: *els paquets*), que evitem repetir i del qual pren el significat.

RELATIVUS

*Els paquets (tu li has enviat **els paquets**) no li han arribat =
= Els paquets **que** li has enviat no li han arribat*

I, amb més o menys naturalitat de la frase, el *que* relatiu pot ser substituït per *el qual*, *la qual*, *els quals*, *les quals*:

*Els paquets **els quals** li has enviat no li han arribat*

3 QUÈ RELATIU

Darrere de preposició, el pronom relatiu pren la forma *què*. És intercanviable per *el qual*, *la qual*, etc.

*Seguirem els procediments **a què** fa referència el reglament =
= Seguirem els procediments **als quals** fa referència el reglament*

*Les raons **en què** fonamenta la teoria no semblen gens sòlides =
= Les raons **en les quals** fonamenta la teoria no semblen gens sòlides*

4 QUI RELATIU

Qui, com a relatiu, es refereix a persones i té dos usos bàsics:

a) Un de genèric, substituïble per *el qui*, *aquell qui*, *tot aquell que*:

***Qui** la fa, la paga*

***Qui** vulga canviar la destinació assignada ha de sol·licitar-ho per escrit*

b) Un altre ús, en què és substituïble per *el qual*, *la qual*, etc., bé en funció de subjecte, bé a continuació d'una preposició:

*Newton, **qui** com a científic era un geni, fou un parlamentari mediocre*

*S'ha envoltat de col·laboradors **en qui** delega moltes tasques*

5 ON, COM I QUAN RELATIVUS

De manera semblant a *que* i *qui*, també *on*, *com* i *quan* poden actuar com a relatius o desplegar altres funcions. Com a relatius, poden

fer referència a un substantiu anterior indica lloc (*on*), manera (*com*) i temps (*quan*) i en aquest cas admeten la substitució per *en* *què* o *en el qual* (*en la qual*, etc.).

Han escorcollat el mas on (= en què / en el qual) trobaren els cossos

La manera com (= en què / en la qual) s'expressa és pomposa i grandiloqüent

Aquells minuts de l'alba quan (en què / en el quals) romp el dia els veig com una nova creació del món

6

ALTRES USOS NO RELATIUS DE QUI, ON, COM I QUAN

Qui, *on*, *com* i *quan* presenten també un ús com a interrogatius, directes o indirectes (→ p. 239), que no s'han de confondre amb els relatius. Aleshores són substituïbles respectivament per *quina persona*, *a/en quin lloc*, *de quina manera*, *(en) quin moment*:

Qui és la dona que has saludat?

Digues-me **qui** és la dona que has saludat

On, **com** i **quan** s'han produït els contactes amb els traficants?

No ha declarat res sobre **on**, **com** i **quan** prengué contacte amb els traficants

VERB EN FORMA PERSONAL

Un verb en forma personal és un verb desplegat en algun temps verbal (present, passat, futur, etc.) i en alguna persona gramatical (*jo, tu, ell*, etc.): (*tu*) *parles*, (*ell*) *ha parlat*, (*nosaltres*) *hauríem parlat*.

Les formes *personals* del verb s'oposen a les formes *no personals*, que són l'infinitiu (→ p. 238) (*parlar*), el participi (→ p. 240) (*parlat*) i el gerundi (→ p. 237) (*parlant*), que no tenen flexió (→ p. 236) de persona gramatical ni de temps verbal.

***RECULL
D'EXPRESSIONS ERRÒNIES
DE SUBSTITUCIÓ AUTOMÀTICA***

a fi de comptes → **al capdavant, al cap i a la fi, comptat i debatut**

*Fes-ho com t'ho demana, perquè **al capdavant** / **al cap i a la fi** / **comptat i debatut**, és ell qui paga*

a l'igual que → **igual que, com també, així com també**

***Igual que** totes les filles de casa bona, la van enviar a un col·legi de monges
Havia fet incursions fallides en el conte i la novel·la, **com també** en la poesia*

a l'objecte de → **amb l'objecte de, a fi de, a fi i efecte de**

*Han canviat el sistema electorat **amb l'objecte de** / **a fi de** / **a fi i efecte de** desfer-se dels partits minoritaris*

a finals de → **a la darrerria de, a la fi de**

***A la darrerria del** 1952 feren un viatge als països nòrdics*

***A la fi del** segle XIX Cuba i les Filipines s'independitzen d'Espanya*

a mida que → **a mesura que**

*Anireu dominant-ho **a mesura que** ho practiqueu*

***A mesura que** passava el temps, es feia més i més malcarat*

a mitjans de → **a mitjan**

*Hem de presentar el projecte **a mitjan** maig*

***A mitjan** dècada hi ha una onada d'inestabilitat que sacseja Europa*

***A mitjan** temporada, l'Hèrcules havia remuntat moltes posicions*

a mode de → **a tall de, a manera de**

*He redactat quatre ratlles **a tall de** pròleg*

*Feia servir la tovallola **a manera d'**estora*

a resultes de → **de resultes de, a conseqüència de**

***De resultes de** la recessió, molta gent havia perdut feina i estalvis*

***A conseqüència de** la humitat, els manuscrits s'havien fet malbé*

acte seguit → **tot seguit, seguidament, a continuació, tot d'una**

*El dia 20 digué que restabliria la democràcia. **Tot seguit**, proclamà la llei marcial
Es mantingué en silenci fins que esclatà i, **tot d'una**, començà a cridar com un boig*

RECULL D'EXPRESSIONS ERRÒNIES DE SUBSTITUCIÓ AUTOMÀTICA

al front (de) → **al capdavant (de), al davant (de)**

Al capdavant dels opositors s'ha situat un antic home del règim

Anava al davant de les tropes, muntant un cavall blanc

amb tal que → **sempre que, amb la condició que, posat que**

Acceptaré l'encàrrec, amb la condició que em deixeu triar el meu equip

Posat que li pagueu bé, farà qualsevol cosa

avui per avui → **ara com ara, ara per ara**

La proposta és arriscada i ara com ara no podem saber si l'acceptaran

Ara per ara, anar resistint sense soroll és la millor opció

cas de, cas que → **en cas de, en cas que**

En cas de no presentar tota la documentació, es denegarà l'ajuda

Cal convocar el consell en cas que ho sol·licite almenys un 20% dels membres

de l'ordre de → **entorn de, cosa de, vora, aproximadament, prop de, uns, devers, si fa no fa, a la ratlla de**

S'han comptat entorn de / cosa de / si fa no fa 2.500 vots nuls

des de que → **des que**

Des que s'ha jubilat es pren la vida d'una altra manera

de totes formes → **de tota manera, de totes maneres**

No m'han invitat a l'acte. De tota manera / De totes maneres, no pensava assistir-hi

del contrari → **altrament, d'altra manera, en cas contrari**

No li imposeu ni li retragueu res. Altrament / D'altra manera / En cas contrari, ni us escoltarà

donat que → **atès que, vist que, com que**

Atès que s'ha provat la mala fe, el tribunal li ha imposat el pagament de les costes

Som animals poc racionals, vist que la nostra part emocional quasi no ha evolucionat

Com que l'error és negligible, podem considerar definitius els resultats

front a → **enfrent de, davant**

*Ens calen solucions imaginatives **enfrent de** l'estancament en què hem caigut
Davant la força bruta, només pots optar per lluitar o fugir*

en-comparació amb → **en comparació de, per comparació a**

***En comparació del** seu treball, el nostre és una autèntica meravella
Per comparació a la finor de la senyora, el cavaller semblava rústec*

en-el-seu-cas → **si escau, si és procedent**

*Lectura i aprovació, **si escau**, de l'acta de la sessió anterior
Cal examinar la zona afectada i, **si és procedent**, prendre'n mostres*

en-ordre a → **amb vista a, per tal de**

*Hem pres diverses mesures **amb vista a / per tal de** modernitzar les instal·lacions*

en-quant a → **quant a, pel que fa a, tocant a**

*El ministre no ha comentat res **quant a** les declaracions del seu homòleg rus
És un pressupost insuficient **pel que fa a** despesa social
Tocant a l'honorabilitat del Sr. Pla, me'n guardaré prou de dir-ne res*

en-raó de → **per raó de**

***Per raó del** seu estat de salut, li han suspès l'ingrés a la presó*

en-relació a → **amb relació a, en relació amb, amb referència a**

***Amb relació a / En relació amb / Amb referència a** la vostra petició, lamentem dir-vos que ha estat desestimada*

en-tant que + substantiu/adjectiu → **com a... , en la condició de..., en (la) qualitat de... + substantiu/adjectiu**

***Com a** potència de la regió, participarà en les converses de pau
Des de l'ateisme, és absurd propugnar un ésser **com a / en la condició de** perfecte i etern*

és-dir → **és a dir**

*L'ha acusat de sicofanta, **és a dir**, de delator*

RECULL D'EXPRESSIONS ERRÒNIES DE SUBSTITUCIÓ AUTOMÀTICA

massa... com per a / perquè → **massa... per a / perquè**

L'oportunitat és **massa** abellidora **per a** deixar-la passar

Avui tots tenim **massa perquè** puguem apreciar com cal el valor real de les coses

per compte(s) de → **en compte(s) de**

En comptes d'encarar-se amb el problema, es perdia en excuses

per de prompte → **de primer antuvi, d'antuvi, de bell antuvi, al primer antuvi, ja d'entrada**

De primer antuvi, ja m'havia semblat una persona de confiança

per suposat → **per descomptat, naturalment, no cal dir-ho, no cal dir que...**

I, per descomptat / naturalment / no cal dir-ho, va repetir l'acudit de sempre

per últim → **a l'últim, finalment, per acabar**

A l'últim / Finalment / Per acabar, un consell: no feu cas de cap consell!

prou... com per a → **prou... per a / perquè**

El document és **prou** ambigu **per a** satisfer tots els sectors en pugna

Ell ja es creu **prou per a** resoldre-ho tot sense opinió de ningú

sempre i quan → **sempre que, a condició que**

Podem anar a l'apartament, sempre que / a condició que li'l deixem intacte

si procedeix → **si escau, si és procedent**

El servei jurídic ha avaluat si és procedent / si escau admetre l'escrit del sol·licitant

tal i com → **tal com**

Tal com afirmen els clàssics, la fortuna ajuda els audaçs

ÍNDEX ANALÍTIC

A

a (preposició)

localització 33-34; amb noms propis de lloc 33-34; + article determinat 33-34; localitzacions figurades 34; caiguda davant la conjunció *que* 37-40; canvi en *a* de certes preposicions davant infinitiu 42; ús restringit amb compl. directe de persona 44-45; encapçala complements substituïts per *hi* 61-62; amb relatiu 84-85; en expressions com *res a dir* 202; en l'expressió de l'any 208; en l'expressió de la data 209; en les parts del dia 216; ús per a grans festes, mesos i estacions de l'any 215

a-arrel-de 157

a baix 104-105

a base de 145

a causa de 157, 173, 241

a colp de 145

a condició que 256

a conseqüència de 253

a continuació 253

a cop de 145

a còpia de 145

a cor què vols 72

a dalt 104-105, 106, 160

a escala 146-147

a favor de 84-85

a fi de 253

a-fi-de-comptes 253

a fi i efecte de 253

a fi que 190

a-finals-de 253

a força de 145

a l'alçada de 146

a l'altura de 146

a l'esquerra (de) 62

a l'hora 153-154

a l'hora acordada 153-154

a l'hora exacta 153

a-l'igual-que 253

a l'objecte de 253

a l'últim 256

a la babalà 72

a la darrerria de 253

a la dreta (de) 62

a la fi de 253

a la meua 71

a la millor 72

a la propera vegada 100

a la ratlla de 254

a la seua 71

a la teua 71

a la vora (de) 62

a lo grande (castellà) 72

a lo loco (castellà) 72

a lo mejor (castellà) 72

a lo sumo (castellà) 72

a manera de 253

a mesura que 253

a-mida-que 253

a mitjan 253

a-mitjans-de 253

a-mode-de 253

a nivell de 146-147

a partir de 174

a pesar de 178

a pesar que 178

a-resultes-de 253

a tall de 253

a tot estirar 72

a través (de) 62

a veure 111

abajo (castellà) 105

abstracció 67-68, 70

acció anterior 56

acció consecutiva 48

acció immediata 48, 107-109

acció intencionada 77-79

acció no intencionada 77-78

acció simultània 56

ací

ús respecte a *aquí* i demostratius 148-149; condiciona el canvi de *cap a a cap* i de *fins a a fins* 166; relació amb els altres demostratius 234-235

açò

solució al *le* neutre 70; substituït pel

- pronom *ho* en compl. directe 124-125, 227; relació amb els altres demostratius 234-235
acostar-se 111
acte 34
acte seguit 253
afanyar-se 79
ahí 148-149
ahir 166, 179, 180, 182, 224
aïna 187
així com també 253
així i tot 207
això
 solució al *lø* neutre 70; substituït pel pronom *ho* en compl. directe 124-125, 227; relació amb els altres demostratius 234-235
això a banda 72
això no obstant 207
al + infinitiu 47-49
al capdavall 253
al capdavant (de) 254
al cap i a la fi 253
al contrari 203-204
al damunt (de) 62
al darrere (de) 62
al davant (de) 62, 254
al fons (de) 62
al front (de) 254
al llarg de 62
al mateix temps 153-154
al màxim de 69
al menys... (*possible/millor/que pugueu*) 69
al més... (*possible/millor/que pugueu*) 69
al mig (de) 62
al mínim de 69
al nivell de 146
al primer antuvi 256
al punt de 146
al respecte (de) 151
al voltant (de) 62
algo
 substituïble per *alguna cosa* 35; substituïble per *un poc* 35; substituïble per *res o gens* 35-36; equivalent de *qualcom* 36; locucions correctes en substitució de *algo* 36
algú
 diferència amb *algun* -a 91-93; equivalència amb *qualcú* 94, 97; ús respecte a *algun* en expressions com *algú/algun de vosaltres / dels presents / del públic* 94-97
alguien (castellà) 92, 96
algun -a -uns -unes
 diferència amb *algú* 91-93; equivalència amb *qualque* i *qualcun* -a 94, 97; incorrecte com a *cap* o *gens* de en frases negatives 93-94; ús respecte a *algú* en expressions com *algú/algun de vosaltres / dels presents / del públic* 94-97; equivalència amb *cap* en interrogatives i condicionals 163
algun-que-altre 103
alguna cosa
 substitut normal del castellanisme *algo* 35-36; equivalent de *qualcom* 36; té res com a equivalent en frases condicionals i interrogatives 36, 119
alguno -na -nos -nas (castellà) 92, 96
alguns altres 102
alguns pocs 103
ahora 153-154
allà 148-149, 166, 234-235
allí 148-149, 166, 224, 234-235
allò
 expressió de la generalització (en comptes del *lø* neutre) 76-70; *allò* + adjectiu, incorrecte 70; substituït pel pronom *ho* en compl. directe 124-125, 227; relació amb els altres demostratius 234-235
almenys 72, 112
altra vegada 98, 100
altra volta 100
altrament 72, 99, 254
altre -a
 amb article *un* -a 98-103; ús sense article *un* -a 99-101; *altres* i *uns altres* en plural: confluència i diferències 100-101; ús respecte a *d'altres* 102;

ús respecte a *uns altres* 100-101
altre cop 100
altre pic 100
altre tant 100
amagar 202
amb
 caiguda davant la conjunció *que* 37;
 diferència amb *en* 155-156; davant de
 relatiu 84-85; introdueix complements
 substituïts per *hi* 61-63
amb el paper de 113
amb l'objecte de 253
amb la condició que 254
amb la intenció de 77
amb motiu de 173
amb-tal-que 254
amb tot 207
amb vista a 255
amenança 171
amunt
 ús respecte de *a dalt*, *cap-a-dalt*, *més*
 a-dalt 104-105; *amunt i avall* = 'd'ací
 cap allà' 105; equivalent de *visca...!* o
 força...! 106; amb les preposicions *cap*
 i *fins* 165-166
amunt i avall 105
anar 53, 64, 64, 79, 107-111, 138, 139
anar a + infinitiu 107-111
anar a mal 139
anar malament 138
anar-hi (alguna cosa) 64
anar-se'n 53
another (anglès) 99, 103
any 208
aproximadament 254
aqueix -a -os -es 50, 165-166, 234-235
aquell -a -s -es 50, 113
aquest -a -s -es
 condiciona l'ús dels pronoms *el*, *la*, *els*,
 les en el compl. directe 50; condiciona
 el canvi de *com a* en *com* 114; correlació
 amb *ací* i *aquí* 148, 234-235; condiciona
 el canvi de *cap a* en *cap* i de *fins a* en
 fins 165-166; 179-181; solució per al mal
 ús de *el mateix* 179, 181; condiciona la

flexió de *mateix* 182; equivalència amb
els dies de la setmana sense article
211-212; en el sistema de demostratius
i graus de distància 234-235
aquí
 ús respecte a *ací* i demostratius 148-
 149; condiciona el canvi de *cap a* en
 cap i de *fins a* en *fins* 166; relació amb
 els altres demostratius 234-235
ara 72, 107, 108-109, 165, 179, 224, 254
ara com ara 254
ara per ara 254
arran de 157
arrel-de (a) 157
arriba (castellà) 105
article determinat
 + preposicions *a/en* en localitzacions
 33-34; amb noms propis de lloc 33-
 34; en el compl. directe condiciona l'ús
 dels pronoms *el*, *la*, *els*, *les* 50-51; ús
 en comptes del *lo neutre* 67-73; canvia
 com a en *com* 114; condiciona el pro-
 nom per a l'atribut 127; en noms propis
 de lloc 158-159; ús amb dies de la set-
 mana 166-167, 211-214; condiciona la
 flexió de *mateix* 182; ús en l'expressió
 de l'any 208, 209
article indeterminat
 localitzacions 33-34; ús amb *altre -s* 98-
 103; canvia *com a* en *com* 114
article neutre VEGEU *lo* (article neutre)
article personal 158, 159
article salat 159
as (anglès) 113-114, 116
as (contracció *a* + *el*) 159
atès que 169, 254
autre (francès) 99, 103
avall
 104-106, 165, 166 ús respecte de *a*
 baix, *cap-a-baix* o *més-a-baix* 104-105;
 en l'expressió *amunt i avall* = 'd'ací cap
 allà' 105; *com a* equivalent de *fora...!* i *a*
 baix...!; amb les preposicions *cap* i *fins*
 165-166
avec (francès) 156

avui 166, 254
avui-per avui 254

B

baix (adverbi)
 ús respecte a *avall* 104-106; ús respecte a *davall* i *sota* 160-161
baixar 53, 79
base 145, 174
bastant 51, 202, 224
bé (adverbi) 112, 138
ben 112, 138
ben altrament 203-204
ben bé 112
bona (la) 71
buscar 79

C

cada cual (castellà) 92, 96
cada u 91-97
cada un, cada una 91-97
cada uno (castellà)
cadascú 91-97
cadascun -a 91-97
caiguda de preposició davant *que* 37-41, 166, 191
cal 74-76, 189
caldre 74-76, 79-80, 189
canvi d'estat 64, 230
canvi de preposicions davant infinitiu 42
canviant (adjectiu) 217
cap (indefinit)
 en compl. directe indeterminat, substituït pel pronom *en* 50-51; diferència amb *ningun* 91-92; contrast d'ús respecte a *ningun* -a 93, 164; = *algun* en interrogatives i condicionals 163-164; ús respecte a *ningú* i *ningun* en expressions com *ningú/ningun/cap de vosaltres / dels presents / del públic*, etc. 94-97; contrast d'ús respecte a *gens* 93, 118-119,

162-163; seguit de la preposició *a* + infinitiu (*cap cosa a declarar*) 202; amb substantius comptables 232
cap (preposició)
 davant de *amunt* i *avall* 104-105; ús respecte a *cap a* 165-166; amb adverbis i demostratius 165-166
cap a 104-105
cap amunt 104-105, 165
cap avall 104-105
cap cosa 118-119
cas 70, 171, 203, 254
cas-de 254
cas-que 254
caure-hi 65
causa
 expressada amb: *arran de* 157, *com que* 169, *degut -uda a* 173, *a causa de* 173, *amb motiu de* 173, *per* 173, *perquè* 192-193, *puix (que)* 198, *vist que* 198, *ja que* 198; incorrectament expressada amb: *en* i *al* + infinitiu 47-48, gerundi de posterioritat 56-57, (a) *arrel de* 157, *degut a* (invariable) 173, *com* 169, *pues* 198-199, *doncs* 198-199
causa-efecte 48
causal (frase, oració) 47-48
cercar 77, 79
certs -es 202
cí (italià) 62, 66
circumstància 38
clissar-hi 64
colp VEGEU a *colp de*
com
 expressa intensitat 54, 67, 69; diferència amb *com a* 113-117; indica manera i no causa 169; diferència amb *com que* 169; mal usat, en lloc de *si* condicional 171; *com més... més...* 170; *tant... com...* 206
com a
 'en qualitat de' 113-117, 255; esdevé *com* en certes condicions 113-114; ús col·loquial en lloc de *com* 115; contrast de significat amb *com* 114-115; ús simi-

lar a as (anglès) 113-114, 116-117
com (interrogatiu) 63, 64, 230
com a màxim 72
com de... 69
com menys..., menys... 170
com menys..., més... 170
com més..., menys... 170
com més..., més... 170
com que 47, 56-57, 169, 254
com també 253
combatre 79
companyia 155, 156
comparació 255
complement circumstancial 64, 230
complement circumstancial de manera 230
complement de règim verbal 61, 226, 241
complement directe 43-46, 50-51, 54, 63, 124, 130, 132-133, 227-230, 242
complement indirecte 62, 229
complement predicatiu 61, 64, 230, 231
comptable (substantiu) 36, 93, 162, 163, 232, 233
comptat i debatut 253
con (castellà; italià) 156
concessiva (frase, oració) 122
condició 107, 121-123, 171, 172, 203, 254, 255, 256
condició 38
condicional (frase, oració) 35, 36, 119, 120, 121, 122, 163, 164, 171, 172, 203
condicional (temps verbal) 81, 109, 194, 201
confiar 155, 201
conformar-se 42, 61, 226
conjuntament 156
consecutiva (frase, oració) 49
conseqüència 56, 57, 121, 122, 157, 171, 198, 199, 206, 253
conseqüència negativa 171
considerar 64
consulte's 189
consulteu 189
consulti's 189
contacte 155, 156
contra 61, 62, 84, 85, 170, 241

contra menys..., menys... 170
contra més..., més... 170
contracció (preposició + article) 158-159
contraposició 183, 199
còpia VEGEU a *còpia de*
cosa 35, 36, 67, 68, 70, 71, 100, 118, 119, 140, 186, 190, 204, 254
cosa de 254
cosa que 70

D

d'acord amb 85, 174, 241
d'altra banda 98, 99, 183, 184
d'altra manera 98, 99, 254
d'altres 101, 102
d'àmbit 146
d'antuvi 256
d'ara en avant 72
d'ara endavant 72
d'una altra manera 99
da (preposició; italià) 55
dalt 104, 105, 106, 160
damunt 62, 63, 85
data
 article davant el dia 167, 211-212; expressió de l'any 208; expressió de la data 209-210
davall 160, 161
davant 61, 62, 63, 85, 255
de
 caiguda davant la conjunció *que* 37-41; canvi de preposicions davant infinitiu 42; ús amb *cap* (indefinit): "cap problema" o "cap de problema" 162-163; *de ... a ...* 168; *de* + infinitiu 'en cas de' 172; introdueix complements substituïts pel pronom *en* 51-52; "com n'està, *de* content": ús amb l'atribut, amb funció intensiva 54; introdueix complements de manera, substituïts per *hi* 63; amb relatiu: *de què* i *del qual* 84-85
de bell antuvi 256

de fet 203
 de l'ordre de 254
 de la manera que 169
 de la mateixa manera 207
 de lo contrari (castellà) 72
 de nou 100
 de resultes de 253
 de seguida 107, 109
 de tant en tant 206
 de tota manera 254
 de totes formes 254
 de totes maneres 254
 declarar 84
 degut -uda 173
 degut a 173
 deixar molt a desitjar 202
 deixar-hi la pell 65
 del contrari 254
 demà
 ús amb *fins* ("fins demà") 165, 166, 167, 213; ús amb *mateix* ("demà mateix") 180, 182
 demanar 79, 201
 demostratiu
 fa determinat el compl. directe i en condiciona els pronoms 50; açò, això, allò substitueixen *le que* 70; condiciona el canvi de *com a* en *com* 114; correlació de *aquest*, *aqueix*, *aquell* amb *ací*, *aquí*, *allí/allà* 148; *ahí*, incorrecte 148-149; *cap* i *fins* + demostratiu 165-166; condiciona la flexió de *mateix* ("aquesta setmana *mateix/mateixa*") 182; què i quins són els sistemes de graus 234-235
 des (contracció de *de* + *es*) 159
 des de 168, 254
 des del punt de vista 146
 des de que 254
 des que 254
 destinació 77, 78
 destinatari
 substituit pels pronoms *li* i *els* 62, 128-133; substituit en certs casos per *hi* 128-134; combinacions de pronoms de compl. directe i indirecte 128-134; mal ús de *li*

 com a destinatari plural 135; ús incorrecte de *lis* com a destinatari plural 136; *li* i *els* sobrers 177; com es distingeix el compl. directe de l'indirecte 228
deure (verb) 74, 75, 76, 81, 82
deure de 74
devers 254
 dia
 fins + dies de la setmana 166, 167; expressió en la data 209; expressions temporals dels dies de la setmana 211, 212, 213; expressió de les parts del dia 216
dijousos 211
dillunsos 211, 213
dimarsos 211, 213
dimatjos 211, 213
diners 138, 163, 232
dins 62, 63, 223, 224
dir 71, 77, 79, 139, 176, 186, 202, 255, 256
dir mal (d'*algú*) 139
dir-hi la seua 65
dir-la grossa 71
disposar-se 107
 distància 148-149, 234-235
divers -a -os -es 217
donat que 254
doncs 72, 198, 199
du (francès) 55
dur (verb) 79
durant 183

E

eixir 53, 138
el (article) VEGEU article determinat
el (pronomen)
 substitueix complement directe determinat 43-44; 227; ús castellanitzat en lloc de *ho* 125-126; ús correcte i incorrecte en l'atribut ("sí que *l'és*") 127
el fet que 37, 38, 40
el qual VEGEU *qual*
el que (= 'cosa que') 70
ell -a -s -es
 amb la preposició *a* en compl. directe

- 44, 242-243; amb *algun-algú*, *cadascun-cadascú*, *cap-ningú* + *d'ells -es* 94-95; *formes* com a compl. directe i indirecte (*el*, *la*, *els*, *les*; *li*, *els*) i combinacions 129-134; amb *mateix* ("ell mateix") 179-180; com a persones del verb 237, 238, 240, 248
- ella* VEGEU *ell -a -s -es*
- elles* VEGEU *ell -a -s -es*
- ells* VEGEU *ell -a -s -es*
- els* (article) VEGEU article determinat
- els* (pronon) VEGEU *el* (pronon)
- els el* 128, 129, 131, 134
- els els* 128, 129, 131
- els en* 128, 131, 133, 134, 136
- els hi* 65, 131, 132, 133, 134
- els la* 128, 129, 131, 133, 134
- els les* 128, 129, 130, 131, 133
- els n'hi* 133
- em* 52, 221, 242, 244
- en* (article personal) 158, 159
- en* (preposició)
- localitzacions 33-34; localitzacions figurades 34; caiguda davant la conjunció *que* 37-40; canvi en *a* davant infinitiu 42; ús + infinitiu ("en entrar") 47-48; introdueix complements substituït per *hi* 61-62; + relatiu 84-85; ús respecte a *amb* 155-156; en l'expressió de l'any 208; en l'expressió de la data 209; ús per a grans festes, mesos i estacions de l'any 215; exigida pel verb en complements de règim 226
- en* (pronon)
- substitueix complements directes indeterminats 51; amb verbs de moviment ("anar-se'n"); ús amb l'atribut, amb funció intensiva 54; no s'usa amb compl. de manera, sinó *hi* 63; ús en lloc de *a nivell* incorrecte 146-147; ús en lloc de *del mateix* 181-182; combinació amb *li* i *els* 130-134
- en* (pronon; francès) 52, 53, 54, 55
- en* + infinitiu 47-49
- en absolut* 118
- en-base-a* 174
- en cap banda* 175
- en cap lloc* 175
- en cas de* 172, 254
- en cas contrari* 254
- en cas que* 171, 203, 254
- en-comparació-amb* 255
- en comparació de* 255
- en compte de* 126, 175, 256
- en comptes de* 175, 256
- en el moment de* + infinitiu 49, 153
- en-el-seu-cas* 255
- en general* 72
- en l'àmbit* 146
- en l'entretant* 185
- en la qualitat de* 255
- en lloc (de)* 120, 175
- en lo referente a* (castellà) 72
- en lo sucesivo* (castellà) 72
- en-ordre-a* 255
- en qualitat de* 113, 114, 116, 255
- en-quant-a* 255
- en-raó-de* 255
- en relació amb* 151, 255
- en-tant-que* 255
- en termes* 146
- en una ocasió vinent* 100
- en virtut de* 85
- encaminar-se* 111
- encara que* 121, 122
- encertar-la* 71
- endevinar-la* 71
- enfront (de)* 62, 241, 255
- enlloc* 120, 164, 175
- enmig (de)* 62
- ens* 52, 229, 242, 244
- entorn de* 254
- es* (article salat) 159
- es* (pronon) ús incorrecte com a *li* i *els* 128-134
- és a dir* 255
- és-dir* 255
- escadusser -a* 103
- esdeveniment* 34, 139
- esdevenir* 64, 230, 231

esforçar-se 79
 espai 155, 234
esperar 201
 estacions (de l'any) 215
estar
 amb èmfasi d'intensitat en l'atribut 54; ús amb *per* + infinitiu 79; + atribut, pronoms que el substitueixen 126-127, 225; no duu compl. directe 227; no duu compl. predicatiu 230
estar a punt de (+ infinitiu) 107, 110
estar per (+ infinitiu) 107, 110
estudiar 79
et 52, 242, 244
 etapa vital 34
exactament 112
 exclamació 68, 104, 106, 140, 141, 239
 exclamatiu (adjectiu, pronom) 54, 140, 141, 190, 192, 239
 exclamativa (frase, oració) 140-141, 190, 192, 239
existir 63
exposar 79

F

faltar 79
favor VEGEU *a favor de* 84, 85
fer
 per a evitar contactes durs per caiguda de preposició davant *que* 39; *fer-se* 'esdevenir' 64; *fer-hi* 65; *fer-la grossa* 77; + *per* + infinitiu 79; *què hi farem* 111; + *malament* 138; en expressions com *molt a fer* 202; exemple de verb que exigeix compl. directe 227
fer-hi 65
fer-la grossa 71
fer-se 64
 festes 215
 festivitats 215
fet 152 (VEGEU TAMBÉ *fet que*)
 fet històric 34

fet que
 per a evitar contactes durs per caiguda de preposició davant *que* 37-38, 40; sol·lució a *lo* neutre 67, 70
filar-hi 64
finalment 256
fins 165-168, 211, 213
fins a 165-168
fins i tot 122, 167-168
fins que 165, 166
força VEGEU *a força de*
 forma personal del verb 37, 49, 70, 77, 80, 176, 178, 185, 248
front-a 255
 futur 107-109, 212
 futur (temps verbal) 81, 107, 109, 195, 201, 248

G

ganes 163
 generalització 67-68, 70, 72-73
gens
 = 'un poc' en frases interrogatives i condicionals 35-36; quantificador amb compl. directes indeterminats substituïbles per *en* 51; amb substantius no comptables 93, 118-119, 162-164, 232-233; ús respecte a *res* 118-119; exemple d'adverbi de quantitat 224; VEGEU TAMBÉ *gens ni mica*, *gens ni miqueta*
gens ni mica 72
gens ni miqueta 72
 gerundi 47, 56-57, 237, 238, 240, 248
 gerundi de posterioritat 56-57
gota (*ni gota*) 118
grossa (*la*) 71
guipar-hi 64

H

haguera 123
hagués 121-123

hauria 121-123, 172

haver de 74, 76

haver-hi

ús normatiu en singular 58-59; amb *hi* en tota la flexió 58-60, 61, 63; no sempre duu el pronom *en* ("n'hi ha") 58-60; *hi-ha-que* 74, 76; + *per a* + infinitiu 77, 79-80; ús habitual en expressions com *molt/res a fer* 202

hi

ús en tota la flexió de *haver-hi* 58-60; substitueix complements començats per *a*, *amb*, *en*, *per* 61-62; substitueix complements amb locucions de lloc 61-63; substitueix complements de manera 63; acompanya verbs de percepció en sentit absolut ("veure-hi") 63-64, 66; substitueix el compl. predicatiu 64-65, 231; locucions amb *hi* 65; ús similar en francès (*y*) i italià (*ci*, *vi*) 66; substitueix *li* en combinacions de pronoms 128-134; pot substituir *ahí* 149; pot substituir *al respecte* 151-152; pot substituir *al/en/amb el mateix* incorrectes 181-182; pronom feble invariable 242, 244

hi-ha-que 74, 67

ho (pronomen)

substitueix compl. directes amb *açò*, *això*, *allò* i frases senceres 124-125; no substitueix substantius masculins ni femenins 124-125; ús castellanitzat de *el* per *ho* 125, 126-127; substitueix l'atribut 124, 126-127; combinació amb *li* i *els* 128, 130-134; contrast d'usos amb *en* i *el/la/els/les* 54, 127

hora 153, 154

horabaixa 216

I

i (conjunció) 55-56, 150

i tant! 206

i tot 167

idò 199

igual 114, 115, 116, 194, 253

igual que 114, 115, 116, 253

immediatesa 49, 57, 107-109

imminència 107-110

imperatiu 188-189

impersonal 188-189

imprescindible (*ser*) 74-76

indicatiu 83, 108, 171, 190, 194, 195

infinitiu 42, 47-49, 74, 77-80, 81, 107-108, 111, 115, 168, 172, 176, 188, 202, 238

infinitiu discursiu 176

instrucció 188-189

instrument 155-156

intenció 77-79, 107-110

intentar 77, 79

interrogació 35, 36, 119, 120, 140, 141, 163, 164, 190

interrogatiu (adjectiu, pronom) 45, 140, 141, 247

interrogativa (frase, oració) 140, 141, 190, 239

interrogativa directa (frase, oració) 140, 141, 190, 239

interrogativa indirecta (frase, oració) 140, 141, 190, 239

J

ja d'entrada 256

ja hi som! 65

ja hi tornem! 65

ja que 47, 86, 169, 190, 192, 193, 198, 199

jo 178, 179, 221, 234, 237, 238, 239, 242, 248

jugar-s'hi 65

L

'l (pronomen) VEGEU *el* (pronomen)

l' (article) VEGEU article determinat

l' (pronomen) VEGEU *el* (pronomen)

l'hi 128, 129, 131, 132, 133, 134

l'un a l'altre 44

l'un i l'altre 103

la (article) VEGEU article determinat

la (pronon) VEGEU *el* (pronon)

la circumstància que 38

le (pronon; castellà) 137

les (article) VEGEU article determinat

les (pronon; castellà) 137

li

pronon de compl. indirecte singular
62; mal substituït per *se* 128-130; en
combinació amb *el*, *la*, *els*, *les*, *ho*, *en*
128-134; substitució possible per *hi*
129-134; mal usat en lloc de *els* 135;
incorrectament repetit 135

li ho 128, 130, 132-134

li la 128-132

li les 128-133

li'l 128-133

li'ls 130-133

li'n 130, 132-134

like (anglès) 114, 116

lis 137

llavors (adverbi) 224

lloc (complement circumstancial de) 33-34,
61, 62, 105, 158, 159, 166, 175, 182, 224

lloc 33-34, 61, 62, 105, 148-149, 155, 158-
159, 166 175, 182, 247

llunyania 148-149, 234-235

lo (article masculí) 73

lo ("article neutre") 67-73

lo (pronon) VEGEU *el* (pronon)

localització 33-34, 148-149, 209

locomoció (mitjà de) 156

locució adjectival 205

locució adverbial 61-62, 82, 105, 109, 182,
194, 205

locució preposicional 85, 225, 241

los (pronon) VEGEU *el* (pronon)

'ls (pronon) VEGEU *els* (pronon)

M

mal (adverbi) 138-139

mal (substantiu) 68, 139

mal m'està dir-ho 139

mal si fas, mal si no fas 139

malament 71, 112, 138-139, 232

malgrado (*che*) (italià) 178

malgrat 178

malgrat que 178

malgré (*que*) (francès) 178

mancar 79

manera 150

manera (complement circumstancial de)
63, 230

marc cultural 34

marc històric 34

marc legal 34

massa (adverbi) 77, 202, 256

massa... com-per-a / perquè 256

massa... per a / perquè 256

massa (substantiu) 232

mateix -a -os -es 71, 98-100, 108, 128,
153, 154, 178-182

mateixa (*la*) 71

màxim 68, 69, 72

maybe (anglès) 197

-ment 150, 224

mentre 49, 183, 185

mentre que 183, 184

mentrestant 185

menys 67, 68, 69, 170

mes 209, 214

més 67, 68, 69, 72, 170, 186-187, 204

més aïna 186-187

més aïnes 186-187

més amunt 104-105

més avall 104-105, 164

més aviat 186-187

més bé 186

més prompte 186-187

més que 186, 204

més tost 186-187

mica (*una*) 35, 50

migdia 216

migjorn 216

millor 68, 69, 72, 170, 186

millor (a la) 72

mínim 68, 69

minso -a 103

mitjà 155, 156

mitjà de locomoció 156
 mitjà de transport 156
mitjan (a) 253
mitjans-de (a) 253
molt 50, 51, 202, 223, 224
motiu 192, 193

N

'n (pronon) VEGEU *en* (pronon)
n' (article personal) 159
n' (pronon) VEGEU *en* (pronon)
na (article personal) 158, 159
Nadal 214
nadie (castellà)
naturalment 256
ne (pronon; italià) 52, 54, 55
necessari (ser) 74-76
necessitar 77, 79
ni gota 118
ni que 122-123
ningú
 introduït per *a* en compl. directe de
 persona 62; diferència amb *ningun* -a i
 cap 91-92; ús respecte a *cap* i *ningun*
 en expressions com *ningú/ningun/cap*
 de vosaltres / dels presents / del públic,
 etc. 94-97
ningun -a
 diferència amb *ningú* 91-92; equivalèn-
 cia i diferència d'ús respecte a *cap* 93,
 164; equivalència amb *algun* en inter-
 rogatives i condicionals 163-164; ús
 respecte a *ningú* i *cap* en expressions
 com *ningú/ningun/cap de vosaltres /*
 dels presents / del públic, etc. 94-97
ninguno -na (castellà) 92, 96
no altre -a... (que) 98, 98
no cal dir-ho 256
no cal dir que 256
 no comptable (substantiu) 36, 93, 162,
 163, 232
no s'hi val 65
 nom propi 33, 34, 45, 158-159, 179

nom propi de lloc 33-34, 158-159
nombre (un cert nombre de) 217
nomenar 64
només que 121
nosaltres 44, 94-95, 179, 221, 228, 229,
 238, 242, 248
novament 100
 numeral 51

O

objecció 199
 obligació 74-76
 oïda 61, 63
 ordre (f.) 188-189
otro -tra (castellà) 98

P

palpar-hi 64
parèixer 54, 127, 225, 227, 230, 231
parlar mal (d'algu) 139
part (la) 67, 70
 participi
 + *per a* + infinitiu 77, 79, 80; probabilitat
 deu haver + participi 83; ús amb *d'altres*
 de 102; precedit per *ben* 112; ús amb
 com a 115-116; com a atribut 126; pre-
 cedit per *mal* 138; correcte, *degut* 173;
 forma no personal del verb 237, 238,
 240, 248
partint de 174
Pasqua 215
passar-la bé/malament/magra 71
passar-se'n 53
passat (dilluns, dimarts, ... passat) 166,
 167, 211, 212, 213, 214
pel (contracció de *per* + *el*) 158
pel cap alt 72
pel cap baix 72
pel que es veu 72
pel que fa a 72, 151, 152, 255
pel que fa al cas 151-152

- pel que sembla* 72
pensa mal i no erraràs 139
pensar (en) 61, 62, 66
pensar + infinitiu 107, 109, 110
per
 expressa causa 86, 173, 192; *per* = 'a través de' substituïble per *hi* 61, 62; + grans festivitats, mesos, estacions 215; incorrecte + parts del dia 216
per + infinitiu 77, 78, 79
per a + infinitiu 77-80
per a que 190-191
per a què 190-191
per acabar 77, 79, 256
per començar 77, 79, 176
per comparació a 255
per comptes de 256
per de prompte 256
per descomptat 256
per la qual cosa 57
per més que 122
per molt que 121, 122
per què
 = 'pel qual', 'per la qual' 86; 193 = 'per quin motiu' 192
per raó de 255
per suposat 256
per tal com 86, 192, 193
per tal de 255
per tant 57, 72, 199, 206
per últim 256
per ventura 194
percepció 61, 63, 66
permanència d'estat 64, 230
perquè
 = 'a fi que' 190-191; = 'ja que', 'per tal com' 86, 190; 192-193
perquè (substantiu) 193
peut-être (francès) 197
pitjor 68
pleonasme 135, 177
pluralia tantum 101-102
població 33-34, 158-159, 209
poc (un) 35, 36, 51, 118-119, 233
poc -a 50, 51, 103, 202
por lo demás (castellà) 72
por lo general (castellà) 72
por lo menos (castellà) 72
por lo tanto (castellà) 72
por lo visto (castellà) 72
portar 79
portar-se 138
posar mal (entre algú) 139
posar-s'hi (al telèfon, etc.) 65
posat que 171, 172, 254
possiblement 83, 194, 195, 196, 197
posterioritat 48-49, 56-57
pot ser que 195-197
potser 72, 194, 195-197
precís 74-76
precís (ser) 74-76
precisament 112, 177, 180, 182
predicatiu (complement)
 substituït per *hi* 61, 64, 231; què és i com s'identifica 230-231
pregar 201
prendre mal 139
preposició 241
 VEGEU TAMBÉ *a, amb, cap, cap a, contra, en, davall, de, fins, fins a, per, sobre, sota*, etc.
preposició àtona 84, 222, 241
preposició tònica 241
present (temps verbal) 81, 107-109, 206, 248
presentar-se 64
pretèrit perfet (simple o perifràstic) 82-83, 236
probabilitat 75, 81-83, 194
probablement 82-83, 194
pronom adverbial VEGEU *en* (pronom) i *hi* (pronom)
pronom demostratiu neutre 70, 125, 224-225
pronom feble 51, 130, 135, 136, 221-222, 242-244
pronom fort 44, 221-222, 242-243
pronom interrogatiu 45, 140, 190, 247
pronom personal 44, 45, 50, 52-53, 95-97, 179-180, 181, 235
pronom relatiu 45, 84-85, 192-193, 241, 245-247
prop de 254

proper 100, 214
propi pròpia 179-181
proposar 77, 79
proppassat 214
propinent 211, 214
prou 72, 202, 223, 224, 256
prou... com per a / perquè 256
prou... per a / perquè 256
pròxim -a 214
proximitat 109, 148-149, 234-235
publicació 34
pues 198-199
puix 198-199
puix que 198
pujar 53, 79

Q

qual (el qual, la qual, els quals, les quals)
 segons + *el/la qual*, alternativa a *idea/afirmació/teoria que...*39; admet preposició *a* en compl. directe de persona 45; alternativa al gerundi de posterioritat 56-57; *la qual cosa*, alternativa a l'incorrecte *el que* 70; ús després de preposició 84-86; ús obligatori després de preposició forta o composta 84-86, 241; seguint mots com *motiu* o *causa*, *pel qual* = *per què* 86, 192-193; visió general del relatiu 245-247

qual cosa (la) 56-57, 70

quan

equivalència amb *en* i *al* + infinitiu 47-48; *fins quan* 165, 166, 167; mal usat en lloc de *com més... més...* 170; diferència amb *quant* 200; *quan* com a relatiu '(temps) en què' 247; locució *sempre-i quan*, incorrecta 256

quan més/menys..., *més/menys* 170

quant 67, 170, 200

quant -a -s -es 50, 51

quant a 72, 147, 151, 152, 255

quant a això 151

quant més/menys..., *més/menys* 170

quants -es (uns/unes) 51, 217

que (conjunció)

caiguda de preposició davant *que* 37-41, 241; diferència *malgrat-malgrat que* 178; *puix-puix que* 198; amb verbs de petició i expectativa 201; incorrecta en expressions com *res que dir* 202; diferència amb *que* relatiu 245-246

que (exclamatiu) 54, 68, 140-141

que (relatiu) 45, 245-246

què (interrogatiu) 140, 239

què (relatiu) 84-85, 192-193, 241, 245-247

que ve (dia de la setmana + *que ve*) 166-167, 212-214

quedar 64, 230-231

quelcom 36, 114

qui (interrogatiu) 44, 45, 77, 247

qui (relatiu) 45, 246-247

qui sap (si) 195

quin -a -s -es (exclamatiu) 140-141

quin -a -s -es (interrogatiu) 45, 140-141, 190, 192, 239

R

raó 192-193, 255

reciprocitat 44-45

referent a 151

referir-se 61

reflexiva 188-189

reflexiva impersonal 188-189

relatiu 45, 84-86, 192-193, 241, 245-247

repetició del destinatari 177

repetició sobrerera de pronom 135

res

= *alguna cosa* en interrogatives i condicionals 35-36, 164; en expressions com *res a dir* 202

res més que 204

respecte a 85-86, 146, 151-152

respecte de 151-152

restar 64, 230

romandre 64, 230

S

s' (article) 159
s'ho 128-129
sa (article) 159
sacri^ficar-se 79
se la 128-129
se les 128-129
se'l 128-129
se'ls 128-129
se'n 128-129
segons 39, 174, 241
seguidament 253
seguint 174
segurament 82-83, 194
semblar 54, 124, 125-127, 225, 227, 230-231
sempre 165-166
sempre (la de sempre) 71
sempre-i quan 256
sempre que 254, 256
sentir-hi 61, 63-64
ser 70, 74-76, 77, 79, 124, 126-127, 194,
195-197, 225, 227, 230-231
servir 77, 79
ses (article) 159
seu (seua/seva, seus, seues/seves) 71,
179, 181
si (conjunció condicional) 121, 171, 172, 203
si (exclamatiu) 54
si (pronon) 44
si és procedent 255, 256
si escau 255, 256
si fa no fa 254
si més no 72
si no 72, 203
si-procedeix ('si escau') 256
simultaneïtat 49, 56, 109. 183
sinó 203-204
sobre (preposició) 85, 151-152, 241
sobre la base de 174
sol-licitar 201
sortir 53, 138
sortir-se'n 53
sota (preposició) 160-161
subjuntiu 75, 83, 123, 171, 190, 194, 195,

201, 203
substantiu abstracte 67, 71
substantiu comptable 93, 162-163, 232-233
substantiu no comptable 36, 93, 162-163,
232-233
suggerir 201

T

t'hi poses com t'hi poses 65
tacte 61, 63
tal com 14, 86, 192, 193, 256
tal-i-com 256
tal vegada 194
tal volta 194, 207, 253
també 207
tan 67, 69, 205, 206, 207
tan ... com (+ pugueu / siga possible, etc.)
69, 206
tanmateix 207, 224
tant 100, 103, 199, 205, 206, 255
tant ... com ... 206
tant de bo! 206
tant em fa 206
tant és 206
tant l'un com l'altre 103
tant se me'n dóna 206
tant se val 206
tarda 216
temps 153, 154
tenir 201, 202
tenir-que 74
tocant a 151, 255
tocar-hi 63, 64
topònim 159
tornar 53
tornar-se 53, 64, 230, 231
tornem-hi! 65
tot (pronon) 125-126
tot al més 72
tot d'una 253
tot i (+ substantiu, pronon o infinitiu) 178
tot i que 178
tot lo... que 67, 68

ÍNDEX ANALÍTIC

tot seguit 107, 109, 253
tothom 45
tots (pronom) 45
transport (mitjà de) 156
treballar 79
trobar 64
tu 44, 179, 221, 237, 238, 240, 242, 248

U

un -a 34, 100
un -a altre -a 98, 99, 100, 102, 103
un -e autre (francès) 99, 103, 202
un altre tant 100
un altro / un'altra (italià) 99, 103
un dia o altre 100
un o altre 98, 100
un o un altre 103
un poc 35, 36, 51, 119
una cosa o altra 100
una mica 35, 51
una vegada que 48, 49
uns -es 254
uns pocs 51, 103

V

vari vària varis vàries 217
variable (adjectiu) 217
variat -ada 217
vegem 111
vegeu 189
vegi's 189
veja's 189
venir 53, 79
verb de llengua 79
verb de moviment 111
verb de percepció 61, 63-64
verb en forma personal 37, 49, 70, 77, 80, 176, 178, 185, 248
verb quasicopulatiu 231
vesprada 109, 216
vespre 216

veure 36, 43, 64, 66, 111, 202
veure mal (en algú) 139
veure-hi 61, 63, 64, 66
vi (italià) 66
vinent 100, 211, 212, 213, 214
virtut 85, 86
vist que 47, 169, 198, 254
vista 61, 63, 66, 146, 147, 255
vora 254
vós 44
vosaltres 44, 94, 95, 179, 228, 229, 242
vostè -s 44

La *Gramàtica zero* resol de manera pràctica i simple els problemes sintàctics més freqüents i, tal com declara el seu subtítol, pretén guiar en *el millor ús amb la mínima gramàtica*.

Aborda els dubtes lingüístics més importants i recurrents en sintaxi, és a dir, en la construcció de frases. I mira de solucionar-los amb tan poca terminologia tècnica com és possible. Ben al contrari, ofereix explicacions accessibles a tothom i aporta el suport d'una notable gamma d'exemples, amb una presentació gràfica que d'un colp d'ull permet visualitzar quin és el problema i quines les solucions.

Pot consultar-se de tres maneres diferents: per trobar la resposta a un dubte concret, per autoavaluar-se el coneixement pràctic en sintaxi i per revisar per blocs: qüestions fonamentals, errades típiques de castellanoparlants i problemes generals.